

40 Cod. ms.

650

Nihil sine Deo et ratione sufficiente

Ms. Vno 650 in H^o

*Symb. Anomast.
Liberaturi Vulnere Verbera Considera*

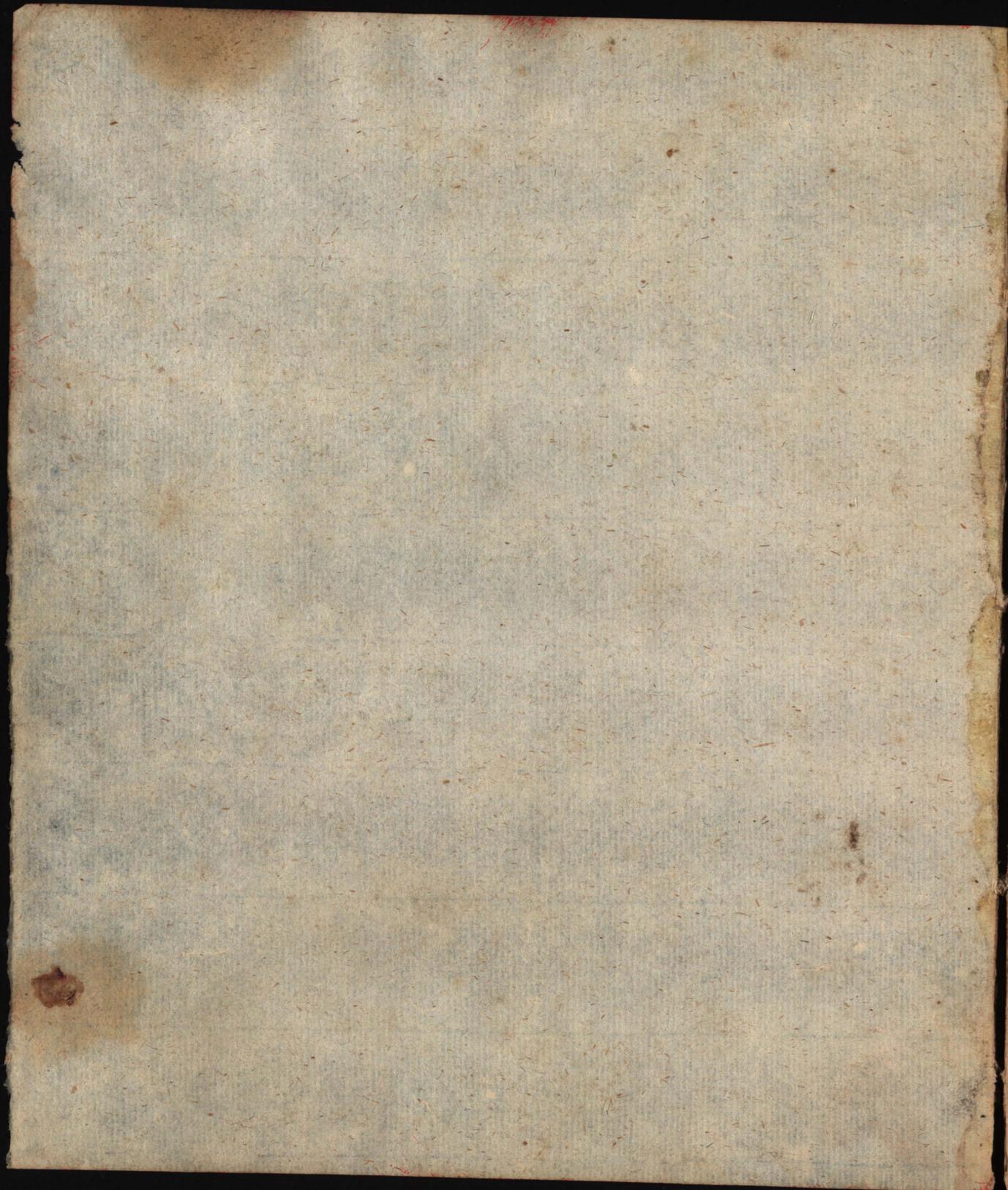
75 Lll.

*Sum
in Gastmar
Wormundicus
15 y 20 y 25 y*

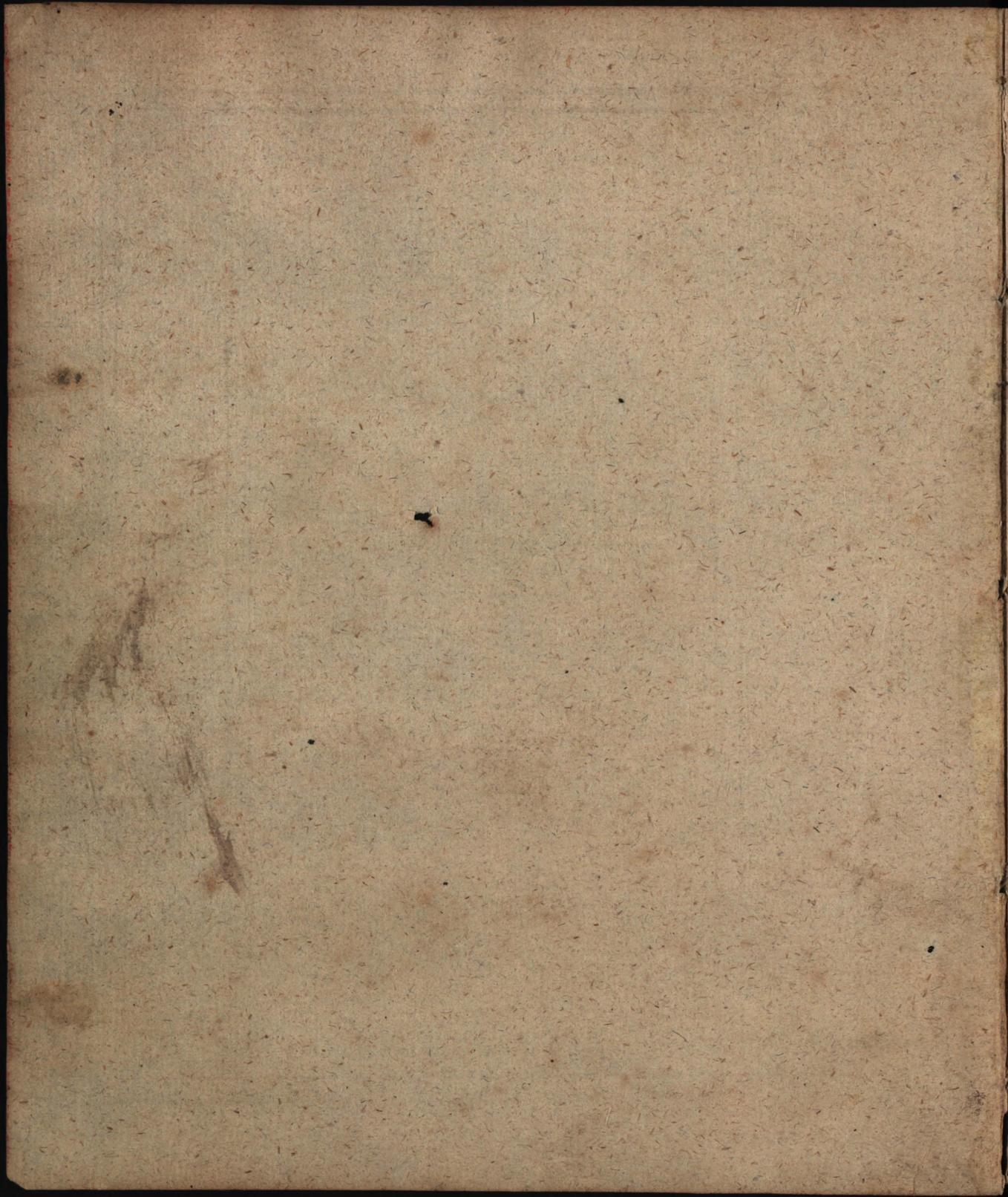
Comentariolus
in l. Alexandr. Gottlibii Metaphysicam Baum-
gartenii a Georg. Andrea Willio P. D. et C. L.
substratus.

1a

15

§. I.
I. Metaphysica.

Aristoteles, praceptor Alexan
dri, imperator huius regis
multas persecutus est regia
nes. Quo in itinere multa
experimenta naturae fecit,
scriptisq; domum reveniens
Physicam. Perspiciens autem
librum suum sine cognitione
universali et abstracta, pro
iusto intelligi non posse,
confecit ergo libros meta
ta quod ta.

Auctor huius vocis in numero lib
singulari q; Scientia quadam usurpa
tae non est Aristoteles, ut iam dudum ob
servarunt eruditi, sed unus e Stagyr
tae discipulis, de cuius nomine tris adhuc
pendet. Reliquit autem Aristoteles 14 li
bros, qui inscripti sunt ta meta ta quod
ta ta. Dissentiunt interpretes in expli
canda vocula meta: nonnulli signifi
catum post nonnulli supra, alii vero
trans ipsi tribuere.

§. Tu meta ta
quod ta quod ta.
i. e. metaphysicorum
libri ta ta ta

1. post: quia post physicam demum in
uenta creduntur ea, quae in libris ta
meta quod ta Aristotelis pertractantur.
Alii vero ita inscriptos esse hos libros con
tendunt, quia in meta quod ta eiusmodi
notiones occurrunt, quae sunt

- 2. supra naturalia, sensibus non obvia
abstracta, seu quod fere idem est, quae sunt
- 3. trans sensus et imaginationem, quae
superiora et universalia, seu quae trans
cedunt sensus nostros.

Obs: 1. Hinc vides quid sibi velit transcen
dentale.

Obs: 2.

a

Obser: 2 Melius dicitur metaphysica, et
quam metaphysica, cae. Posteriori
modo dicitur idiotis et dicta est illi,
qui post Aristotelem hanc Scientiam
non intellexere, et in ruinam quasi
miserere. Pastor quidam Germaniq; eo
simplicitatis cessit, ut non dubitave-
rit metaphysicam derivare ex Latino
meta d. grul et physica, quasi esset
scopus vel meta physica.

3. Et videtur hanc Scientiam suscitant
Bartheleus, et post eum Veibnit, et Wolf.
Scientia. Scientiae nomen cum metaphysica
induimus, per illam subjective cognitionem
certam ex certis, seu habitu demonstrandi, 2.)
Objective complexum propositionum demonstra-
tarum intelligimus: nostra etiam metaphy-
sica ex certis cognoscenda erit, certa forma, hinc
metodo Scientifica et mathematica proponi so-
let.

Tria principiorum genera
Phil. Scholast. posuerunt.
1) Princ. Gen. 2) Princ.
Spec. 3) Princ. Cogniti-

principiorum. Principia cognitionis intelli-
ge, quae sunt propositiones continentes ratio-
nem veritatis altrium propositionum q. 8 et 7.
311.

Prima dicuntur, si non spectantur ut prin-
cipiata, seu rationem sui in altero non habentia.
Principium, quod plane nullam rationem
in altero habet est absolute primum: si vero
ratione huius vel istius cognitionis, seu demon-
strationis, seu veritatum seriei, non est principia-
tum, i.e. principio non amplius indiget, et est prin-
cipium relative primum.

Obs: 1. Principium cognitionis absolute primum
est unicum.

Obs: 2. Principia relative prima sunt innumera.

Obs: 3. Inter principia relative prima, dantur prio-
ra et posteriora.

Obs: 4. Metaphysica accuratius definitur, per
Scientiam quae continet prima cognitio-
nis

nis Sumanae principia, quam per scientiam principiorum. Nec est aut definitio per metaphys. Editionis 1743 in oratione Nicolai Tauco nosse mutare debuerit.

Obs. 5. Utraq; hic principia intelligi debent, absolute nimirum et respectu prima. Notetur distinctio inter principia essendi, fieri, et quod primum occupat locum, et noscendi.

humana. Nota non superflua: non enim de cognitione Angelorum aut entis infiniti loquimur.

Cognitione quae et quahiscunq; Sumana tamen sit §. 515.

Consectaria ex def. Metaph. Fluunt Sequentia

1. §. in Metaphysica requiritur cognitio philosophica, non historica et exclusiva talis
2. Ergo in ea praemittuntur principia indubitata
3. §. non admittuntur principia praecaria, praecia, dicitur hypothesea
4. §. veritates Metaphysicae sunt foecundissimae, nobilissimae, universabilissimae, aeternae
5. §. nullibi magis cavendum ab errore, quam in Metaphysica.
6. §. Metaphysicus habet cognitionem utilissimam et solidissimam
7. §. sine Metaphysica non datur certitudo.
8. §. est praec reliquis scientiis discenda et commendanda.

His adde

1. §. ex his principis ita deduc. debent conclusiones, ut pateat consequentia et baronum, seu formale demonstratio.
2. §. Singula, accurate demonstrari debent
3. §. Metaphysica, in qua ex principis incertis praecariis, et praeciuudiciis demonstratur est spuria.

4. §.

Quidam enim, principium contradictionis corrodentes, dicunt: in deo quoque in actionibus suis ad p. m. cont. respiciet. & speraverunt, nos solo capere, quae cum resp. p. m. respondeamus. Omnia autem obiecta veritatis est. Metaph. est enim prius humanae cognitionis in h. dicitur.

4. ξ . Metaphysica humana augmenti capax est.
 5. ξ . Cui remdeducere ex principiis primis, fit
 Metaphysicud.
 6. ξ . Errores Metaphysici: Sunt maxime periculosi;
 sed non facile cuiquam imputandi. e.g. error Spi-
 nozae, Naturalismus, Atheismus, Materialismus,
 Fatalismus, praedestimonialismus etc.
 7. Si veritates metaphysicae sunt incertae, nulla
 omnium hominum dabitur scientia.
 8. Nulla pars philosophiae sine metaphysica solide
 tractari potest.

Obs. ad fin. ξ p. 1. Cuius plura, nobiliora, et foer,
 candidiora principia continent metaphysica, quo
 clarius distinctius certius et aduentius cog-
 noscentur, eo perfectior est metaphysica.

hinc materia

illinc forma

§. 2.

Quae disciplinae ad metaphysicam referendae?
 Cuius metaphysica est scientia principiorum cog-
 nitionis humanae: omnis autem nostra cognitio
 versatur vel circa ens infinitum quod Deus est
 unde.

1. Theologia Naturalis, vel circa ens finita.
 Haec sunt vel simplicia vel composita, simplicia
 potiora sunt animae et spiritus hinc
2. Psychologia et Pneumatologia. Extra compo-
 sita seu corpora tractantur quidem in physica;
 sed quae de corporibus et mundo corporeo in ge-
 nere, item de partibus corporum etc. dici possunt,
 ante praemittuntur in Metaphysica, hinc
3. Cosmologia. Et quia tandem omnia, quae sunt
 et cogitari possunt in quibusdam praedicatis
 conveniunt, oritur.
4. Ontologia, seu scientia praedicatorum ge-
 neralium. Hinc discrimen partium Meta-
 physicae adaequatum esse patet.

Obs: 1. Numerus partium Metaphysicarum non
 semper idem fuit, nec nunc necessarius quatuor

† quoniam Aristoteles
fuit primus

numerantur. Olim, aut sola Ontologia, aut haec
cum Theologia Naturae totam absolvebat Meta-
physicam. Recentiorum patet adiderant Psycho-
logiam donec L. D. de Wolf Cosmologiam adiecit.
Obs. 2. Monadologia, Somatologia, Semiotica, Hec-
menentica etc. non sunt novae partes Metaphy-
sices, sed specialiores unius alteriusve partis
doctrinae.

Obs. 3. Quaequam autem Ontolog. Cosmol. Psychol.
et Theol. Naturae, omnium ad Metaph. referatur
§ 5. coll. 52. 502. 866: potest tamen ei, et alia ad
huc nova disciplina accedere, eo Math. universali.

II. Quo ordine pertractandae?

Ordo in tractandis partibus Metaphysicis, maxime
naturae est, et huiusmodi methodi philosophicae quae
ea praemittenda docet, quae subsequentibus intell.
generis subseruiunt seu inferuiunt, convenientiss.
mus, quem Auctor noster sequitur.

Mr. Wolfius et Dodminus praemisserunt Cosmolo-
giae Psychologiam, ut ita intellectus in Ontologia ab-
tradendo quasi defatigatus iucunda quiete se re-
fovellare possit. * empiricam.

§. 5.

I. Discrimen inter Metaphysicam naturalem et
artificialem.

Quae nulla datur Scientia, seu disciplina huma-
na, quae non ex usu solo abriquantur nobis cognita
sit: eo. Logica, Poetica, Arithmetica Astronomica; ita
quoque datur Metaphysica Naturalis, quae est
1) Cognitio quae quibus, non Scientia
2) Verum non veritatum universalium
3) Solo usu acquisita seu per experientias immedia-
tas saepius occurrentes, et usum facultatis nostrae
cognoscitivae vulgarem saepius iteratam
sine studio et cura nostra peculiari acquisi-
ta, ergo non connata.

Obs.

Naturale opponitur
1) Supernaturali,
2) Artificiali
(11)

- Obj. 1. Naturale sic non opponitur Supernaturali;
Sed artificiali.
2. Metaphysica Natur. et Empirica differunt.
3. Metaphysica Natur. et artificialis sibi
non contradicunt sed differunt ut minus
et maius inferius et superius, strictius
et latius.

II. Ufus Metaphysices Generalis.

Utilis est metaphysica Nat. artificiali, et haec vice
versa illi

ad evolutionem 3. § 559. In mundo est evolutio
perpetua et omniuersalis; principium evolutiois
e.g. ideae, quas in Nat. metaph. habemus, obscuras,
evoluuntur, ut sunt: tempus spatium etc.

determinationem scilicet accuratorem. Propo-
sitiones, quas in Metaph. Nat. habemus vagas, de-
terminantur, fiuntur verae et certae sicut.
e.g. Deus permisit malum, et tamen non est in culpa.

conceptionem Prop. concipit & distincte representat,
continuati onem. Continuat Propositi o, si q-
pius accedit ad prima, et absolute primam, prin-
cipia, quae in Metaphysica continentur. e.g. si quis
Metaphysicae ignarus, ex solo usu et uniuersali-
ne, argumenta quae didicit ad vbandam de: exij,
tentam offert, nescit tamen ordinem et metho-
dam ea exponendi, nescit rationes nouis ratio-
nibus confirmare, nec ita veritatem suarum
consciens est, ut nulla remaneat formido opposi-
tione.

Porro utilis est

1. Ob Methodum aliorum errores accuratius solidius
ne refutandi.
2. Ob infirmiores usum prae nat. in singulis fa-
cultatibus. I. ob infirmos usum in omnibus facultatibus.
3. Ob maiorem sibi ab erroribus cauendi facultatem.
4. Ob pleniorum, patentiorum, de Deo, anima et
mundo conceptionem.

Ufus

Usus Metaph. Specialis.

Est itaq; utilis

α) Eruditis in genere.

1. q. debent definire et genera rer. occurrunt in Metaph.
2. quia debent demonstrare, et praemissae seu praeiudicia demonstrationis latent in Metaphysica.
3. quia debent liberari a superstitione et praeviciniis plebis, quod fit per Metaphysicam
4. debent prae coeteris hominibus sui ipsius cognitionem, quod praestat Psychologia.
5. debent accuratorem cognitionem de Deo, mundo, et anima, tamq. primariis cognitionis obiectis habere.

β) Eruditis in specie.

1. Theologo

a) in Theologia Dogmatica physicos.

1. propter terminos technicos et Canones Meta,

2. propter articulos mixtos

3. propter probationem necessitatis et exteriori revelationis Supernaturalis, et auctoritatis Scripturae Sacrae.

4. propter dogmata de existentia et affectionibus Dei, de miraculis.

b) in Theologia Polemica

1. ad disputandum cum adversariis Metaphysicis.

2. ad refellendos Atheos, Naturalistas, Calvinianos, Socinianos etc.

c) in Theologia morali.

1. ad determinandum discrimen naturae et gratiae.

2. ad facilitanda multa officia et motiva.

2. Luxis consulto

a. quatenus Luxi Natura, Sociali, Oeconomico, Politicae studere debet quae omnes scientiae principia sua ex Metaphysica emanant.

b. ad rationem et spiritum Legum cognoscendam.

c. quia multae et plurimae Regulae Luxis sicut scripte sic dictae, vel sunt canones metaphysici vel immediate ex iis deducuntur.

G. Me

3. Medico.

- a.) quatenus Metaphysica principia prima et immediata Physica suppeditat.
- b.) quia dantur morbi animae et in ipsa praxi Clinica multa ex influxu animae in corpus et vice versa explicanda et determinanda occurrunt.

Obiicitur Metaphysicae

- 1.) Obscuritas, vel absoluta, et negatur minor vel relativa, et negatur maior.
- 2.) abstractio, in qua scientia abstrahitur, illa est reicienda §. 6. Negatur maior: vel si placet adversario, in damnum eius concedenda. Abstrahere enim est dominari a bestia distinguere. v. Abstractio nos distinguit a brutis.
- 3.) inutilitas, vel absoluta, et negatur minor, vel relativa, et negatur maior. §. 576.
- 4.) Siccitas, negatur maior et minor §. 581.
- 5.) Subtilitas, negatur maior. Subtilia pulchra tui veritates subtiles non penetrat, est caput stupidum et obtusum §. 576. 578.
- 6.) Speculatio, §. 669. Distinguitur inter veritates speculativas practicas praemittendas, et mere speculativas, et negatur vel maior vel minor.
- 7.) Barbaries linguae Latinae. Sed contrarium vobant Baumister Ern. Schubertus, etc. De Scholasticorum Metaphysica quidem conceditur, quod praeter terminos nihil significantes, quibus spiritus adhaerebat notio, et obscuram farraginem terminorum: haecceitatur, equitatum lapideitatum etc. | a quibus non poterat non aborrere auribus castae Latinitatis assueta, magnum et splendorem nihil dabuerit. Vid. Erasmi in encomio Moriae, et in Coll. pass. Item Epist. Obscuror.
- 8.) Fructus, ut Scepticismus, atheismus, naturalismus, Superbia, pruritus demonstratio, pedantismus philosophicus etc. §. Absus non tollit usum. Distingue inter id, quod ex Metaphysica per se, et per accidens nascitur et verba vel maiorem vel minorem.

PA. S. I.

PARS I. ONTOLOGIA
Prolegomena

§. 4

Praedicatorum. siue illorum, quae de re quadam vel affirmari vel negari possunt.

Nota ipsius Baumgart.

generaliorum. non generalissimorum, seu uniuersalissimorum. Occurrunt enim in Ontologia etiam praedicata Entis disiunctiua, non generalium, quia haec sunt etiam in aliis scientiis. Et haec pertinent praedicata generis entium summi, et exime hoc excipientium entium superiorum.

- Obj: 1. Ontologia non est lexicon philosophicum vel barbarum ut dicit Gerdesius
- 2) Usus et perfectio Metaphysicæ, est etiam usus et perfectio Ontologiae.
- 3) Quomodo se Metaphysica ad alias scientias, sic se habet Ontologia ad Metaphysicam.

Cons: 1. Ontologia igitur non de specialibus entibus praedicatur, sed quo generaliora sunt, eo maiori in re ad Ontologiam pertinent.

Cons: 2. Entes in Ontologia occurrunt, ad omnia applicari posse necesse est.

Cons: 3. Ontologia diuidi potest in Naturalem et artificialem §. 5.

§. 5

Praedicata generaliora sunt praemissa omnium rationum. Et principia prima Ontologia uice ad Metaphysicam refertur.

Obj: Principium primum, a primo cognito distinguendum est, quale est illud Cartesianum: cogito, ergo sum, est primum cognitum non primum principium.

CAPI. I. Sectio I.
Possibile

§. 7.

b

Principii, quod hoc Spho opponitur, notetur.

I. Sensus. A nonnullis hoc modo opponitur: impossibile est simul esse et non esse. Fieri non potest ut idem simul sit et non sit. hic nosse auctor ponit: nihil est A et non A. Observe itaq;

a) Subiectum, quod est nihil negativum distinguendum a nihilo positivo.

§. 54. et Comparativus, quod propter quantitatem multo minorem, comparatum cum aliis, evanescit, seu non amplius cogitatur, in se vero spectatum est aliquid. e.g. guttus aquae relative ad Oceanum, nummus relatus ad 1000 fl. Granum papaveris relatum ad montem.

b) Prædicatum, est A et non A. esse, et non esse quod cum prædicatorum unum tollit, quod ponit aliud.

II. Denominatio. Vocatur 1) principium, quia ex eo aliae, imo omnes veritates deduci possunt et intelligi.

2) Contradictionis, quia sublato eo, nulla erit veritas aperta contradictio.

3) Necessitas si enim ostendo rem esse eius modi, ut aliter constituta contradictionem involvat illius rei eius necessitatem.

4) Aristotelicum, quia ab omnibus fere auctor eius Aristoteles prædicatur; et si Hoffmanno in Comment. de veritatibus nominis plerumq; in iuris, rationis potius ipsius assertor vocari mereatur. Hoc tamen negari nequit quod Aristoteles primus fuerit, qui in disciplinis adhibuit hoc principium, et primo venditavit.

III. Affectio. Est vero hoc principium

1. absolute primum i. e. quod ex nulla oppositione tamquam conclusio deduci potest. Sed quoddam principium cognitiois absolute primum, ex eo enim potest ad propter animae limites non possumus in infinitum cognitione nostra progredi, sed tantum subsistere debeamus. Este autem principium contradictionis absolute primum, ita obamur.

Si hoc principium non esset absolute primum, posset demonstrari. Si posset demonstrari, esset aliqua oppositio

quod contradictionem non inviduit, et fieri potest, licet eius praesentia non adest. E.g. Homo quidam nondum habet liberum, et ergo nihil sunt, habebit autem in posterum. Et eius modi nihilo dicit etiam mundum esse dicitur.

Contendunt quidam, hoc esse primum principium: quod cum ratione convenit, illud est verum, Ita concludentes. Quod cum ratione convenit, illud est verum. Princ. contradict. cum ratione convenit ergo princ. contr. est verum. Dicentes: adest ergo maior, ex quo princ. contr. sequatur. Nunc autem reputari possunt. Simul enim maiorem non credent tunc divergunt. Item dicitur: nihil hac positione certius est, ergo contra: licet certa sit, tamen non abq; contendit falsam esse. Talis illa clamabit, mea est contradictio simul esse verum et falsum. Sed est quod solo, hic enim auctor contendit princ. contr. esse primum.

Ita

ipso principio prior, quae ex natura demonstrationis
vera esse deberet. Effet autem haec propositio praemissa ve-
ra, simul et falsa, vel neutra, quia principium contradi-
ctionis nondum adest, quod absurdum. Et

Obicit Corilius in Libro de intellectu Humano: De quo
ne milleimus homo cogitat, illud non est primum. sed de
hoc principio. Et Imo Feneclianus nostro hoc principio il-
lud prius esse putavit: quid quid cogitare possumus, illud
est verum. Et Distinguebat inter principium primum
obiectivae et subiectivae spectatum.

Obi: In principio, quod primo venditavit Tyrhaianus
in medicina mentis parte li. 26. impossibile est eandem rem
posse simul concipi et non concipi, latere tam principium
contradictionis, nemo non facile intelligit.

2.) Indemonstrabile, licet veritas eius inde possit perspic-

a) quod sit definitio, adeoque propositio identica.

b) repugnat animae nostrae naturae, et vera indicet
contradictoria. A priori tamen illud demonstrari ne-
quit. Si enim supponis hoc principium, committes
circulum: si non supponis propositio tua, ex qua de-
monstrare noluveris, erit vera et falsa simul. Et
Confirmant id veriti conatus Carronius Diff. de prin.
Contr. §. 7. et alior. Nec indignet hoc principium de-
monstratione, cum nemo unquam ne scepticus quis
dem de eo dubitavit.

Obi: An Deus possit demonstrare principium contradictio-
nis, quae est inanis et superflua, nec nostrum esse refert. Metaphy. enim est supra humana

3.) Universale. nunquam dabitur casus, ubi quid simul
esset A et non A vel idem simul et non idem.

Obi: Nonnulli conantur eius universalitatem evertere se-
quenti modo:

Obi: 1. Iudaei statuant, utrumque Rabinorum disputantium, et
contraxerint. Sententiam affirmantium, bene habere. Et
huius demeritae Iudaeos accusant, illorum mentem non
satis perspicunt. Haec enim eorum est sententia, quod do-
mo simplex, qui iuxta auctoritate nititur, bene faciat,
quamcumque sententiam ex illis assumpserit, non vero quod
bene sciat aut quod utraque sententia vera est. Vide
Dissert. Frisgmutij hoc in negotio. Senae 1658.

Obi: 2

quia melius est, rem
quam nisi tam docti
penetrare non poterunt
credere, quia non mi-
nus docti veritatem
evadere non possunt

Obiect: 2. Christiani quoque euertere uidentur cum
suo dogmate de trinitate. Sed non statuerunt Christiani
vnum Deum esse simul tres Deos, sed tres personas
vnum Deum. quod non est contradictio.

Obs: Neque Iudaei, neque Christiani in dogmate de S. S. Tri-
nitate hoc principium euertere. Si vero, qui Lutheri
nos etiam, de praesentia corporis Christi in S. Coena con-
tradictoria statuerent dicunt, et impossibilia, aut appa-
rentem cum vera confundunt impossibilitatem, aut verba
eorum in alterum detorquent sensum.

§ 8

Aliquid. Distinguen dum hoc aliquid, ab eo quod
in commun: vita frequenter occurrit, et in sensu moral:
vel strictior: sumitur. e.g. descendum eminentum aliquid,
vel illud Iuuenalis adde aliquid trencibus gyaris etc. car-
cere dignum.

Possibile. Alii: e.g. Billingslet in Dilucid. p. 8. § 8:
circulus committentes possibile definiunt per id, ad cuius
existentiam praestandam, vires alicuius existentis suffi-
ciunt. Praeterea caue, ne possibile cum quibusdam phi-
losophis Scholasticis habeas non existente, quod ta-
men existere potest. Sic enim existentia, qua talia non
essent possible, quod absurdum. Nonnulli possibile cum
ente in potentia extrema confundunt.

§ 9.

Quia oppositiones identicae simpliciter conuert
possunt: per princ. Copica: E. et non E est nihil.

§ 10

Demonstratio. Omne possibile est vel 1. A: Anima
humana est immaterialis: vel 2. non A: non imma-
terialis: vel 3. utrumque A et non A simul: immateria-
lis et non immaterialis: vel 4. neutrum, non A,
et non non A simul: neque immaterialis, neque non im-
materialis: Iam vero membrum tertium cum idem
sit ceu non A, et A = A et non A ergo contradictor:
um §. 7. Membrum 4um autem impossibile: Ergo
possible est A vel non A.

Nb. Hoc principium est fundamentum omnis demon-
stratio

stra

Qui neutrum assumit, ambo
assumit, ergo contradicit sibi.
Si enim negat A, affirmat
non A, et si negat non A afir-
mat A.

Stratioris apogogicae, et veritatis propositionum dis-
unctiviarum. Vocatur exclusi tertium. A Scholast-

ticis hoc modo enunciatur: inter duo contradic-
toria non datur medium negati omis, nec medium
participationis.

§. 11.

Identitatis quia per hoc principium omne subiectum
est praedicatum sui. e.g. Omnis homo est homo. Demon-
stratio. Omne A est vel A, vel non A. Sive: Omnis ho-
mo, est vel homo, vel non homo. §. 10. Iam ponamus A
esse non A. Sive: hominem non esse hominem, ponemus
contradictorium §. 7. E Omne A, est A. Omnis homo
est homo.

Vocatur hoc principium etiam affirmati omis cer-
titudinis, et est fundamentum omnis demonstra-
tionis ostensivae, omnium propositi onum indemon-
strabilium et definitionum; fons omnis certitudi-
nis: Omne enim dum est, id quod est, non esse, non potest

§. 12.

Posito. Ponitur id, quod affirmatur vel verum iudica-
tur.
videtur videtur quod confusius representatur. Hinc mul-
ta videntur, quae non sunt.

Apparens. Apparentia non confundenda sunt cum
falsis: apparens enim verum esse potest. E . etiam ver-
hoc, de quo loquimur, non debet opponi falso. u. e. latius
patet, quam verum logicum.

Contradictio vera ad veram contradictionem veteres
requirunt

- 1.) Ut habeat TO OVTIO , idem subiectum et praedicatum, sine
ambiguitate intellectum. e.g. per fidem iustificamur
non iustificam
- 2.) Fieri debet KOCTO TO OVTIO , sive, praedicatum frater eo-
dem respectu interno. e.g. Stus fuit omniscius. (respe-
ctu divinae naturae.)
- 3.) Fiat per TPOS TO OVTIO , sive, eodem respectu exter-
no. e.g. Paulus erat impius -- pius. Veram igitur
contradictionem ostensurus, debet, idem de eodem, li-
ne

ne omni ambiguitate simul negari et affirmari.

§. 13.

Latens. Contradictio latet et mediata dicitur, in qua una vel plures intercedunt ~~oppositio~~ oppositioes, donec tandem contradictio pateat. Aut & manifeste, contradictio patet si cognosci potest sine conceptuali analysi et argumentatione. e.g. Deus potest errare. Evidentius concipitur resolvendo. Sunt, quo plura concatenanda rationibus, priusquam contradictio cognoscatur, eo magis latet. hinc patet

1. quo modo latens contrad. commutari possit in patentem et vice versa, patens, in latentem.
2. insignes dari gradus contr. latentis.
3. quo magis patet contrad. eo minus fieri potest confusio verae et apparentis contradicti. omis.

§. 14.

Cognoscibile. (aut cognoscibile ad nostram cognitionem non restringas; in genere enim dicitur, quod sit cognoscibile, seu quod in se cognosci possit.

Ob. Auctoris definitio circulum quibidam admittit, re videtur.

Cur enim & definiendum est, non aliter definire possunt, quam per voculam interrogatiam, ad quam respondendum allegando rationem omne et quod re, quiritur ut dicitur, seu omne id, ex quo aliquid potest cognosci.

Obj. 1.) Ratio sic sumitur Significatu Ontologico & Ontologico non vero Psychologico di. dicitur eorum, et coincidit cum conditione, et hypothesi in logica.

2.) Ratio semper est aliquid, non nihil §. 8.

3.) Etiam si ratio et rationatum differat potest tamen ratio esse in illo ente, quod rationem habet. seu rationata, habeat sua rationata.

4.) Ratio principium, et causa differunt.

5.) Id ex quo cognosci potest, cur aliquid esse possit, Ratio possibilitatis; cur actu existat, ratio existentiae; cur esse debeat, ratio necessitatis, appellatur.

Ratio

Rationatum, seu: quod potest cognosci ex aliquo, vel quod ponitur, posito altero. e.g. Mundus est ratioatum Dei.

Dependens. Strictius aliud sumitur hoc vocabulum, ut id quod dependet, sit effectus alterius, seu non possit existere nisi causatum alterius. Sed ens dependens a dependente in genere discernatur. Hoc significatu ratio: sumitur, quo etiam de Deo predicari potest quod sit dependens, quia est ratioatum sui ipsius. Datur ergo principium dependentiae universalis.

Nexus: est mutua dependentia Ratiois et Ratioati. seu: est relatio rerum ad se invicem, ut cuius unum est ratio alterius.

§. 15.

Spectatur. quod maiori attentione representatur. Hinc: Spectatur, veniunt, veniunt Spectantur, ut ipsae in nexu cum aliis. ut ratio, seu ratio alius, vel utrumque §. 14.

Extra illud ponantur, quae non representantur ut pars seu nota seu determinatio alius cuius.

Spectantur in se. e.g. miracula, si nobis tantum eorum determinationes representamus, nec in nexu rerum cum Deo, etc.

Impossibile in se quod tam citra connexionem cum aliis involvit contradictionem. e.g. quadratus circulus.

possibile in se: quod in se spectatum nullam involvit contradictionem, seu quod representabile est §. 7. e.g. miracula in se sunt possibilis.

§. 16.

etiam, nam accedit tantum haec possibilitas externa ad internam.

cum aliquibus. non opus est ut omne hypothetice possibile, sit etiam possibile in nexu cum omnibus, quae extra illud ponuntur.

possibile hypothetice. alii: quod non tantum in se spectatur, sed etiam collatum cum aliis circumstantiis, nul

nullam inuoluit contradictionem e.g. Cajum flex.
doctum.

Nb. Hypothetica possibilitatis et impossibilitatis, du-
plex species est, physica et moralis.

§. 17.

Non nisi nam possibilitas hypothetica, supponit
tamen possibilitatem internam
aliquo. Nullam hypotheticè impossibile est in omni
nexu impossibile. §. 20. 25.

Obi. Cui praeter absolutam et hypotheticam possi-
bilitatem impossibilitatemque, restat quoddam statu,
ut genus scilicet possibilitatis et impossibilitatis mora-
lis, e.g. Deum mentiri non posse, praeter necessitatem,
nec satis accurate se faciunt. Continetur enim omni
possibilitas impossibilitasue moralis, sub-hypothet-
tica. Omne enim hypotheticè impossibile aut pos-
sibile, consideratur vel respectiue, et est in nexu
cum uerbis naturalibus, et est physice pos. vel im-
possibile, vel in nexu cum legibus, et tunc est moraliter
pos. vel impossibile.

Obi. Classis possibilium non sunt praeter necessitatem
multiplicandae.

SECTIO II Connexum.

§. 19.

Possibile in nexu Connexum, seu rationale, dif-
fert ab hypotheticè possibilis: nam

- 1.) illud est in omni nexu cum omnibus, quae ex-
tra illud ponuntur, possibile esse potest, saltem
non attendimus an in pluribus sit possibile.
- 2.) illud tam locum habet, si aliquid in se spe-
ctatur respectu nexu in ipso ponendi: hoc
in nexu cum aliis, quae extra illud ponuntur
spectatur §. 16. Eadem ratione irrationale differt
ab hypotheticè impossibilis.

§. 20.

Prin

Principium rationis. quod distinguendum est a principio rationis sufficientis §. 22. probatur et confirmatur.

1. Ex principio contradi. ita concludendo:

1.) Si st | omne ens: | non habet rationem, scilicet quity | per aequipollentiam oppositorum: | ut nihil sit ratio st, nihil est ratio. & nihil est ratio, nihil est aliquid, quod absurdum

Si non habet, nihil est eius ratio.

Obiectio: Si putas sic peti principium, et te negantes hoc principium ponere, negas aliquid negas nihil esse rationem, sed aliquid nihil habere rationem, mirifice falleris: nam peccas:

- a) contra oppositionem equipollentiam.
- b) contra principium exclusi tertii.
- c) tacite supponis, si nihil ponitur ratio alionjue, poni aliquam rationem alionjue.

2.) Omnis ratio est aliquid. ra & negas nostrum principium, affirmare debes, quoddam ens non habere rationem, seu quod idem est, quoddam rationem esse nihil, quod contradicit prima oppositio: omnis ratio est aliquid.

2.) Si datur ens, quod non habet rationem, ratio alionjue est nihil; & nihil est ratio alionjue, sequitur ut ex nihilo possit aliquid cognosci. sed ex quo potest aliquid cognosci, est cognoscibile seu representabile. Et nihil est cognoscibile seu representabile quod absurdum §. 2.

Obs: Nonnulli hanc demonstrationem labefactare conati sunt, per comparationem conf. Logie. Auct. §. 52. Iam putant eodem, quo Auctor usus est, modo, obari posse, quae nemo non falsa esse concesserit. e.g. quod omne possibile habeat causam efficientem.

Nego equipollentiam esse veram. Si enim ponitur nihil esse eius rationem, iam dicitur rationem esse, quod negatur, et a circulo est. Neque peccat contra prima exclusi tertii

Ego quidem credo hoc esse vitium demonstrationis dum comparantur oppositi et dicunt nihil esse rationem.

C

Omne

Omne possibile aut habet causam efficientem, aut
 minus; si habet, cum aliquid est eius causa effi-
 c. & omnis possibile causa efficiens aut nihil est aut a-
 liquid. si foret nihil causa efficiens foret nihil a-
 liquid, sine quodam possibile, impossibile esset, quod
 absurdum. E. omnis possibilis causa est a liquid &
 omne possibile est causatum, i. nihil est sine causa
 efficiente.

Atii ad analogiam huius demonstrationis leg-
 bene se concludere putant: Vel Caius mihi aliquid
 furatus est, vel nihil. Si nihil furatus esse dic-
 tur, nihil est aliquid, et simul nihil: nihil enim
 est per se hypothesis, aliquid vero esse debet, quon-
 iam est id, quod Caius furatus est. Sed facile
 patet, hanc instantiam nihil aliud & dare,
 quam quod Caius, si reuera furatus est, ali-
 quid furasse necesse sit. Eundem vero Caius re-
 vera furatus fuerit, non praesupponendum sed &
 bandum erat. Instant igitur adversarij par modo
 ductore, nondum per hanc demonstrationem &
 batum esse, omne possibile habere rationem, sed
 hoc tantum sequi, omne possibile si reuera habet
 rationem, seu sit cognoscibile ex aliquo, posse
 et debere cognosci, seu aliquid esse eius ratione.

Quapropter, accuratior est huius principii demon-
 stratio, quam nobis suppeditavit Cl. Major,
 in sua *Disquisitione* in abstractam
 Aristotelis *Metaphysicae* §. 25. p. 46. sq.

- 1.) Omne possibile est representabile, cognosci-
 bile in §. 8. *Metaphysicae*.
- 2.) Omne possibile vel est ex alio cognosci-
 bile, vel possibile non est cognoscibile ex alio,
 quo.
- 3.) Si quoddam possibile non est cognosci-
 bile ex aliquo, quoddam possibile cognosci
 potest ex non aliquo

Melius id clarificat exemplo se-
 quenti: Si affirmare vellem,
 omne esse intellectum esse praedi-
 tum, sic concluderem:

Si omne esse non habet
 intellectum, sequitur, per
 aequipollentiam propositionum
 at nihil sit eius intellectus,
 si nihil est eius intellectus,
 nihil est aliquid et tamen nihil
 simul, quod absurdum.

Hanc demonstrationem se-
 fulam, nullo modo possum
 si prima, quae rationem prin-
 cipaliter probat, plane unum ad
 formam eius constructa est.
 Quamquam hanc formam
 non deduxi.

4.) Si quoddam possibile cognosci potest, seu co-
gnoscibile et representabile est ex aliquo, sequi-
tur quoddam possibile cognosci posse ex nihilo.

5.) Si quoddam possibile cognosci potest ex nihilo, de
nihilō vero dici potest, quod ex eo quoddam possibile
sit cognoscibile et representabile.

6.) Si hoc de nihilō praedicatum aliquod possibile
affirmari potest, quod absurdum. §. 9. Metaph. E.
omne possibile est ex aliquo cognoscibile, seu, Omne
possibile habet rationem, per definit. rationis.

Wolffs argumentum

II. Ex necessario discrimine veritatis et so-
rum obiective sumti. Si enim hoc principium ve-
rum non esset, tum

- 1.) non daretur criterium veritatis, quod absurdum.
- 2.) Mādas actualis a mundo fabuloso et utopico
non posset discerni, quod iterum absurdum.
- 3.) Somnium obiective tale verum esset.

III. Ex identitate omnium rerum, ex nexu univ-
sali §. 265. 279. vitando circulum.

*omnes hae proba-
tiones minus va-
lent.*

IV. Ex inductione incompleta ita ratiocinan-
do: aliquid est, illius rationem cognoscimus,
a nostra ignorantia, non valet consequentia
ad negandam rationem.

V. Ex instinctu naturae spiritus.

VI. Ex natura et conceptu philosophiae, quae est
scientia rationis rerum.

positio prima

VII. Ex effectu et veritate propositionum, a princi-
pio rationis pendentium, concludendo, a quali-
tate effectus ad qualitatem causae.

probabile non est

VIII. Ex consensu Gentium.

Obj. I. Omnes obiectiones contra principium nostrum
corrueunt, si distinguas

- a.) inter rationem obiectivam et subiectivam,
seu, quae est et quae cognoscitur.
- b.) inter rationem veram et legitimam, se meta-
physice et moraliter veram: multae dantur
rationes, quae non sunt legitimae.

c.)

c.) inter rationem determinantem, et necessitan-
tem.

d.) inter rationem, quae est, et quae attenditur:
multae enim dantur, licet quae attenduntur
non attendantur. ~~levis res~~, levis ratio.

Obs: 2 Omnis ratio dici potest determinans et
rati si principium, ratio omni latius patere videtur
quam principium, ratio omni determinantis.
possibile. Hinc et omne actuale §. 21. omne, quod
repraesentari potest, quod contradictionem non
involuit, habet rationem i.e. habet aliquid ex
quo cognosci potest, eius possibilitas, actualitas,
vno verbo quoad omnia sua praedicta. Non igitur
requiritur, ut

- 1.) a nobis etiam semper cognoscatur ratio possibilis.
- 2.) ne affirmemus, omne possibile debere habere ratio-
nem, quae ab eo distinguenda sit. Deum enim rationem, hic in se continet. Sic

Colligat etiam Omniaabilia sibi sunt an-
liquo gradu similia §. 26. ratio vero identitas
et similitudo ubi sunt, ibi relatio §. 29. ubi relatio
ibi nexus. Ergo omniaabilia habent nexus,
seu sunt connexa. Ubi nexus, ibi unum in altero
habet rationem §. per de pra. nexus: | Ergo omnia pos-
sibilia habent rationem.

§. 21.

Singulorum. Si nimirum singula in possibili
ex quadam ratione cognosci possunt. Omne possi-
bile adeoque etiam omne actuale potest conside-
rari ut totum, quod ex partibus §. 15. constat.
Iam si possibile partes singulae rationem ha-
bent, seu ex ratione quadam plene cognosci pos-
sunt, ratio totius est sufficiens, si non singulae,
insufficiens, et quo minus plene cognosci po-
test, eo magis est insufficiens, est ratio, et hoc
diferimen ergo est legitimum.

Obs: 1. Nota distinctio rationis sufficientis in
absolute sufficientem seu rationem singulorum,
ne minimo quidem excepto, et respectu suffic.
ex

liberius ut semper
adhuc legimus
exprimentur, ut ab aliis
praecipue in lingua
gallica: ^{hoc modo} raison deter-
minante.

Quidam asseruerunt, hoc prin-
cipium cum libertate stare non
posse, cum omnis ratio habeat
suum rationalem necessarium, sed
distingendum inter, rationem deter-
minantem et necessitatem.
d. multi dicunt, ego feles sum
mo odis assequor, nec, nisi ma-
xima requiratur, eos fugere
possum, et tamen ignoto plane
rationem.

etiam si quatuor deo et sit
a nullo modo respondere poterit,
nisi quod ratio in numero esse
sit.

ex qua possibile certo respectu, seu quibusdam cir,
cumstantiis plene satis cognosci potest.

- 2.) Ratio ergo respectu sufficiens, est reuera suffi,
ciens.
- 3.) Dantur gradus E. rationis sufficientis.
- 4.) Rationem distingue in sufficientem in se, et no,
bis talen.

§. 22.

Quae ad verum sensum huius principii pertinent,
videantur dicta ad §. 14. et 20. et 21. Principii huius.

- 1.) Subiectum. est omne possibile, dico omne actu,
ale.
- 2.) Praedicatum. Sabet rationem sufficientem, seu
potest ex aliquo cognosci, non tantum quatenus
spectatur, ut totum, sed etiam quodam singula
sua praedicata: etiam si
 - a.) non semper a nobis cognoscatur possibile ratio
sufficiens.
 - b.) et non nunquam in ipso possibili: eodem, cuius
ratio sufficientis quaeritur, nec semper in em,
te ab eo diverso reperitur. e.g. Ratio suffi,
ciens existentiae divinae. vel our 2 + 2, sic 4. ratio est in se ipsa.

Veritas principii huius sequenti ratione demon,
stratur:

Si singula in omni possibili, Sabeat rationem, se,
quitur omne possibile habere rationem sufficientem
§. 21.

Antec: Si nihil plane est sine ratione, sequitur sin,
gula quoq; in omni possibili habere rationem. ve,
rum prin. §. 20. E.

Sunt et alia argumenta pro principii huius op,
banda veritate, licet magis suadentia, quam ~~q~~
convincantia.

I. desumitur ab experientia, per inductionem in om,
pletam. Omnia quae experimur, ita comparata
sunt ut vel rationem eorum sufficientem cognosca,
mus, et perspiciamus vel saltem ad esse debere
rationem aliquam sufficientem, etiam si nobis

inco

incognitam, facile indicare possemus.

2) ex natura humanae animae, quae instinctu quodam naturali gaudet rerum rationes perscrutandi. Huius instinctus rati a pueritia nostra sese exerant quaedam vestigia.

3) si principium rati omni sufficientis falsum esset veritatem a somno obiectivo distinguere non possemus.

4) illa propositio debet esse vera, sine qua maximae et exactissimae veritates & bari non possunt

Plura vñ. in Elem. Phil. Baumister: Met. §. 84.

Obj: Quomodo ratio sufficiens plenam et perfectam omnibus numeris possit rationem, patet

1) quod maxime difficile, imo saepius impossibile sit rationem sufficientem allegare

2) quod saepius fieri possit, ut ratio quaedam venditur & sufficiens, quae tamen non est sufficientis: Sine non temere ratio quaerens pro sufficienti venditanda.

3) distinguere possumus inter rationem sufficientem rei in se spectatae, et rei in respectu ad alias, et nos, relatae.

Ufus huius principii se exercit potissimum

a) In agenda existentia Dei: Omnia argumenta, quae Numinis diuini existentiam solide euincere possunt, sine sint metaphysica e.g. a mundi contingentia, motus origine etc.; & sine physica, quae ab ordine, a pulchritudine et structura huius omniuersi, eiusque partium, itemque rerum omnium finibus et hominis desiderio infinito, desumuntur; sine denique historica, e.g. ab origine hominum desumpta, hoc principio nititur.

b) Praescientia diuina vindicanda, ea decreto absoluto et casu puro, §. 882. et saltu absoluto §. 886.

Sicet hoc principium eiusque veritas veteribus non

non plane incognita fuerit, p. vid. *Oliberthi* *foliä* in
Wolffij *Metaph.* p. 137. *Leibnizius* tamen pri-
 mus omnium in principi formam redegit et universali-
 ter applicavit in *Theodicea* P. I. S. 44. et deinde in *astro*
versis, quae illi cum *Clarkio* intercedebant vid. eius
Epist. contra *Clarkium* passim. Equidem ejus demon-
 strationem recusavit suppeditare, variè tamen con-
 ceptis argumentis fidem ei conciliare studuit. *S. J. J.*
per *groß* *gründlich*, inquit *Grund* in *allgemein*,
gründlich, und man weiß *unmöglich* ein *exem*
pel *ausführlich* *konnen* 2.) *S. J. J.* *in* *Wolffij*
in *gründlich* *man* *weiß* *unmöglich* *Satz*
da *von* *Gott* *wissen* *konnen* 3.) und *in*
Wolffij *in* *Wolffij* *Wolffij* *und* *un*
ausführlich *gründlich*. Sunt verba eius loci cit
Theodiceae.

Obiicitur huic principio.

1. Contra Demonstrationem: quae nimirum in ea suppo-
 neretur ubiq^{ue} esse varia, quae tamen ubiq^{ue} non sunt.
 2. Posito possibili: atq^{ue} variis, ratio, et ratio sufficiens,
 erit unum idemq^{ue}; infra autem demonstrabitur, in o-
 mni possibili esse varia.
2. Contra ipsum principium, eiusq^{ue} veritatem, quarum
 tamen pleriq^{ue} oriuntur ex confusione rationis sufficien-
tiæ. a.) quae est et quae cognoscitur. e.g. ignota natura
 vis electrica, magnetis attractrix. b.) quae est,
 et quae legitima est. e.g. peccatum cum ratione suffi-
ciente commissum. c.) quae est sufficiens, et quae est
necessitans. d.) quae est et quae attenditur e.g. *e*
 lectio inter duos aureos similes &. Potiores hae
 obiectionum refellit auctor in praefat. Suius *Me-*
taph. Nonissime *Sell.* *Crusius* in *dissert.* de *U* et *L*
 mitibus principii rationis determinantis vel suffi-
cientis 1742. et *Cell.* *Darius* in *primam* *philosophiam*

in Natur - Divinan, Syst. Sautling vryh
abhandlung p. 5. S. 7. tenae 1747.

S. 23.

Omne possibile est ratio. Principium hoc, quod Auctor
nostre primus invenit, sequenti modo probatur:

1) Si non omne possibile est ratio, sequitur quoddam pos-
sibile esse sine rationato. 2) Si quoddam possibile est
sine rationato, sequitur ut nihil ponatur eius rationa-
tum. 3) Si nihil est rationatum abicujus possibile, se-
quitur ut nihil cognosci possit. S. 14. 4) Si nihil ex a-
liquo cognosci possit, sequitur nihil esse repraesen-
tabile, et aliquid, quod cum sit absurdum. S. 7. Et
omne possibile est ratio.

Obj. 1. Licet Auctor nostre primus invenierit hoc prin-
cipium, et se tibi declaraverit: non tamen luce consul-
tis unversaliter incognitum erat. H. Heineck. Inst. t.
L. III. Tit. XX. S. 862. qui, non esse enim, inquit, et
omni effectu destitui, in luce Sabentur Synonyma.

Facit hoc novum Auctoris nostre principium.

- 1.) ad melius cognoscendum nexum rerum unversalem.
- 2.) ad recte capiendam veritatem, qua multi offensi
sunt: quos minimus eventus, & in hoc mundo non
esset, mutaret mundum in alium. propter rationata sua, quae in infinitum pro-
curant. Nam postulavit q
ca a beaucoup qui se font mo-
ques de ce principe.
- 3.) ad probandam moralitatem actionum internam,
et non dandi actiones indifferentes, objectivae tales.
Si enim omne possibile habet rationatum, tunc et
omnes actiones sua habebunt rationata, quae
vel perfectionem vel imperfectionem ponere de-
bent: per princip. exclusi textu: si sine vel bonae
sunt vel malae. Vid. Madler. Exercit. Epist. de a-
ctionibus indifferentibus, per princip. rationati-
explosio Altoni 1750.

4. ad diiudicanda peccata immortalia, et inco-
nita, et ad defendendum De. lud, aeterno vind-
candi peccato hominum supplicis. Conf. Auctoris
phil. pract. vrsahy S. 22.

S. ad

hoc modo probatur, quia rationata
omnium peccatorum in infinitum
procurrunt, sane Deus etiam illa
peccata in infinitum punire potest.
Valde dubia autem haec probatio
mihi videtur, si enim homo qui-
dam, qui peccata, uti omnes, com-
misit, postea autem se convertit,
quomodo Deus salua iustitia
delicta sua illi condonare possit,
si, licet poeniteat illi eorum
tamen rationata eisdem delictis
in infinitum procedant.
At tamen proficere, hoc princip. non
esse incitamentum ad iustitiam
quam videamus, in quocumque
bona vel mala actis, quam com-
miserimus, per nexum communem
procedat.

Ex ratione minima rationalium
 maximum saepe nascitur.
 Prof. nobis narravit de a comite
 Del Solms rationali, cui Rex Galliae
 in bello 1556 contra reg. Pragae
 poster succedere. Ex parte au-
 divisse. In aula Bonifacia abbas
 quidam Galicus nomine Barnis
 venit, legatus extrinsec. Regis Gal-
 liae, quae cum Volbario et Marquis
 D'Argent. Illi omnes saepissime cum
 Rege Franc. in familiaritate iocantur
 et quidam die rogaverunt num
 vel permitteret, ut carmen in diem
 natalem eius cantarent; ille
 volentissime concessit assensuque
 se eandem suscipere velle et occul-
 patorem, sub idem quis optima
 fecisset. Die natali rex dicitur mi-
 nus probavit carmen Bonis, qui
 hoc ex verba regi intendit, sicut
 ad Deo. de Campanibus scriberet, cuius
 creatura erat, quae regem Galliae, prout
 ut arma contra regem Pragae succiperet.

§. ad cobardum mundum optimum.
 Ceterum ad analogiam principii rationis suffi-
 cientis, facillimo negotio exues, ex hoc §. pro-
 principium rationis suffi.

§. intercalaris inter 23 et 24

Rationatum Singulorum, quae in aliquo sunt, est
 rationatum eius sufficiens, i. totale completum. Omne
 possibile est ratio sufficiens, si nihil est sine ratione
 sufficiente. seu, posito aliquo, ponitur aliquod ratio-
 natum eius sufficiens, si nota in omni possibili. Haec
 sunt rationatum §. 23. Hinc omne possibile ratio-
 natum sufficiens, per def. Haec oppositio dicitur,
principium rationis sufficiens.

§. 24

Corollaria ex antecedentibus deducta, ad fin. §.
 reicienda.

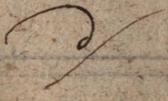
- 1.) §. plane inconnexum est nihil.
- 2.) Res unius tantum modo connexa est nihil.

ratio-rationatum. diverso scilicet respectu e-
 §. principium rat. suff. cognoscitur ex principio
 Contradictionis, sine est rationatum. Ex princip.
 rat. suff. cognoscuntur aliae veritates, et eorum
 respectu est ratio.

in duplici nexu. Sine plane connexum: unius
 tantum nexum habens est nihil e.g. veritas, quae
 ex nulla alia veritate, vel ex qua nulla alia ve-
 ritas cognosci posset.

tam a priori posteriori in se scil; licet non semper
 a nobis a priori, vel a posteriori cognosci possit. A prio-
 ri rem cognoscimus, si ex ratione cognoscimus ratio-
 natum e.g. ex Deo summa Sapiencia, mundum hunc
 esse optimum. A posteriori vero, si ex rationato co-
 gnoscimus rationem e.g. ex mundo Deum, ex operi-
 bus §. eius deitatem.

§. 25.

§. 25.

Demonstratio:

Si B. non esset, non posset cognosci C.

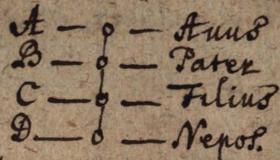
Si A. non esset, non posset cognosci B.

Si A. non esset, non posset cognosci C.

Obiect: Adeoq; Deus A. ratio hominis B. ratio peccati C. est etiam ratio rationati hominis peccati T8 C.

Deus A. est ratio hominis B. quatenus habet perfectiones X. sed homo est ratio peccati C. quatenus habet limites et imperfectiones H. Et ad effectum in argumento formal: H. termini hoc modo: Si B + H. non esset, non esset C. Si A. non esset, non esset B. + X. Et si A. non esset, non esset C.

Exemplum ad §. illustrand. A est ratio T8 D.

Hinc quis videt quod A esse rationem T8 B. sive: Auum esse rationem Patris, Patrem Filii, Filium Nepotis, quia Auus genuit Patre. et Pater genuit filium. etc.

§. 26.

Demonstr: Si A. p. auus: est ratio T8 D. p. nepos: Sequitur D. nepotem esse rationatum T8 A. Verum prius p. §. prec. §.

§. 27.

Ratio alicujus rei non semper est immediata, sed soepissime tantum mediata Hinc usus hujus distinctio omis patet e.g. A est ratio T8 B. immediata, quatenus vero B. est ratio T8 C. A est ratio T8 C. mediata.

2. Ratio immediata, simul esse potest ratio suffi
ci

Ad Obiect. Ad multos errores in istam haec obiectis, quin etiam nonnulli crediderunt. Duo esse principia bonum et malum, ad modum Manichaeorum. Sed optima hic refutata est, et ne quisquam credat, minus aptam esse, aliam subjungamus exemplum. Si ego aliquam dico linguam Latinam, ille est rationalis C. qui mihi haec linguam didicit, et talis A. ego ego B. Sed ille non est talis A. rationali C. qui mihi didicit Philosophiam, artem saltandi.

ciens, mediata vero sufficiens esse requit. Hinc Ratio sufficiens male a nonnullis in mediatam, et in immediatam distinguitur.

3. Dantur gradus rationum: aliae sunt remotae, & remotiores, & proximae, e.g. Adam mea remotissima causa, Patet meus proxima.

4. Rationatum C. rationali B. T^o A, est rationatum T^o B. immediatum, T^o A. mediatum.

§. 28.

Distingue rationem ulteriorem non habere, et nul-
lam rationem habere. Hinc et tolle contradiccionem ap-
parentem. Physiicus rationem sufficientem scilicet Se-
cundum quid indagaturus, ne Deum ex medicina educat.

§. 29.

Obi: Si vera est paragraphus. Et licet in Syllogismo
Hypothetico a veritate posterioris: aposito ratio,
nato: | concludere ad veritatem prioris: adponen-
dam rationem: | seu sic argumentare: veram poste-
rius, ergo et prius. So. licet si constat posterioris
non posse aliam rationem habere, seu, si prius con-
tinet rationem unicam posterioris

§. 30.

Quidam hunc Canonem: posita ratione suff. po-
nitur rationatum, limitare voluerunt, hoc addi-
tamento: nisi adsit impedimentum. Sed verum
hac limitatione non eget, quia ratio suff. omnem
ponit remotionem impedimenti.

Obi: Canon sic, est fundamentum omnium Syllogis-
morum hypotheticorum, in modo ponente.

§. 31.

Sublata. i.e. ex defectu rationis suff. ad defect
rationali tuto concluditur. Hinc

Obiect. Et licet concludere in Syllogismo Hypothe-
tico, a falsitate antecedentis, ad falsitatem conse-
quen-

Deus enim rationem ulteriorem
extra illo positam non habet, ratio
autem sufficiens sui illi ipsi inest,
et tantum abest, ut absurdum sit,
si credimus rationem suffic. quae in
Deo est, rursus aliam et sic in-
finitum habere: ut potius
hac re facilius ad conceptum
actus Dei ducamus.

Deus enim

si e.g. interrogaretur
de igne fulguris, qui-
dam responderet, Deum
omnia sic ordinasse, ut
fulgur subito tempore appa-
reret. Quod nemo ignorat,
sed nunc de ratione imediata
interrogatus.

quentis. $\&$ licet si antecedens est ratio un-
ca consequens. $\&$ notata ad §. 29.

§. 32.

Hac expositione nituntur omnes Syllogismi
Hypothetici: modi tollentis.

§. 33.

in fundamentum omnium Syllogismorum uni-
versale ordinariorum! in quibus propter conne-
xionem termini maioris et minoris cum medio
concludimus, maiorem et minorem debere in con-
iunctione connecti. e. g.

C. connexum cum A

B. connexum cum C.

E. D. connexum cum A

Connexio $\&$ A et B, quae connexa sunt uni-
tertio C. quadruplici modo possibilis est.

1. Si A est ratio $\&$ B. et B est ratio $\&$ C |
A B C. | col. §. 25. quo modo connectuntur fa-
miliae in linea descendente.
2. Si C est ratiocatum $\&$ B. et B est ratiocatum
 $\&$ A | C B A. tunc ratiocatum ratiocati.
§. §. 26. quo modo iterum connectuntur familiae
in linea ascendente.
3. Si A et B simul sunt ratio $\&$ C. | A B |
quomodo Societates connectuntur. | C |
e. g. pater, mater, filius, et aliae omnes.
4. Si C est ratio $\&$ A et B simul | A B |
quo modo fratres connectuntur. | C |

SECTIO III ENS.

Obj: Determinare differt a 1) limitare, ter-
minos nimirum et limites rei dare. Deus enim
tamquam individuum est omnimode determi-

na

e. g. quidem obicitur: si hoc prin-
cipium esset, non posset filius vivere
quandam pater dicitur. $\&$ supremum
obicitur; sed pater non est unica ratio
filii.

sic uero uerba dicuntur; quando filius
quandam pater mortuus esset. patrem
amplius uivente non posset, quod esset
absurdum, sed eadem ut antea est
ratio.

solus

*

natum §. 148. nullos tamen realitatum suarum admittit terminos et limites. 2. a praedec, terminare seu praedestinare: colif. §. 981.

Determinare est indicare, quodnam praedicatum ex contradictoriis rei competat e.g. iustus et iniustus, & iudico quod Deo ex his competat nimirum iustus, tunc determino.

Determinatum est Subjectum, cui unum ex praedecis illis ad iudicatur, ita, ut aliud excludatur. e.g. Deus est iustus.

Indeterminatum est Subjectum, cui alterum ex illis praedecis competit, sed quodnam sit illud, non indicatur.

Determinabile est, de quo unum ex praedecis illis affirmari potest.

Indeterminabile, de quo neutrum. Hinc patet

- 1.) Omne possibile esse determinabile: quia est vel est, vel non est §. 10.
- 2.) Indeterminabile esse nihil: q est nec est, nec non est.
- 3.) Num idemq possit esse determinatum, vel indeterminatum certo respectu e.g. Actua, lia temporis futur, ex ductus diues etc.

§. 35.

Idex quo cognosci potest, cui ex praedecis contradictoriis, Subjecto alterutrum competat, est ratio determinans. e.g. Anima est vel destructibilis, vel non destructibilis. Non destructibilis: quia est simplex. Simplicitas ergo est ratio determinans indestructibilitatis.

Obj: 1. Ratio suff. et determinans: Leibnitzii non differunt, nisi modo repraesentandi. Quate, nus nimirum ex st. s: simplicitate animae: sufficiens cognosci potest. Sol: indestructibilitas eius: est ratio suff. TB D: quatenus vero

ex $\&$ sufficienter cognosci potest, cum ex praedica-
tis contradi. unum de \mathcal{D} . affirmari queat, est
ratio determinans $\&$ eatenus.

Obj: 2. Quid quid est, habet rationem determinan-
tem. vid. §. 9. et §. 22. Obfer: 2. notator.

§. 26.

Determinatio est praedicatum alterutrum ex ^{contradictorius}
praedicatis. i. quod in Subjecto affirmatur vel ne-
gatur.

Haec determinaciones, sunt diversae, aliae e-
nim in Subjecto ponunt realitatem, quae praedica-
t affirmatiuum est, quod reuera aliquid in Subjecto po-
nit, non tantum ponere videtur, et haec determinatio
vocatur Realitas. quae est

1. entis determinatio, 2. determinatio affirmatiua.
et c.) vere talis, quae reuera aliquid in Subjecto affir-
mativè ponit. e.g. Deus est iustus. Aliae determinatio-
nes aliquid de Subjecto negant, seu realitatem ali-
quam ab eo reuera tollunt, et haec determinatio
negatio dicitur: quae est

1.) entis determinatio 2.) determinatio negatiua,
2.) vere talis, quae non tantum negare videtur aliquid
de Subjecto, sed reuera negat, et tollit.

Realitas est vel absoluta, qua posita, non ponit tale
quid, quod maiorem Realitatem tolleret. e.g. existen-
tia, possibilitas, ratio $\&$ vel relatiua, qua posita,
ponitur id, quod minus aliquid tollit e.g. si in Deo
pones abstractionem, tolles Deum $\&$ omnia uno
simplicissimo actu repraesentare $\&$.

Parti ratione, et negatio est vel absoluta, qua po-
sita, tollitur aliquid, quo sublato, tollitur minus.
e.g. intellectum non habere, voluntatem, distinctam
repraesentationem $\&$ vel relatiua, qua posita, tollit
aliquid, quo sublato, ponitur minus. e.g. non habere
affectus non abstrahere $\&$. Hinc patet.

1. Real

1. Realitates et negationes, non secure sine accuratio-
vi attentione ex terminis et particulis affirmatiuis
vel negatiuis diiudicari debent. Dantur enim.

- a.) Realitates quae non tantum in se affirmant, sed et
tam terminis affirmatiuis exprimentur e.g. sapientia
virtus &c.
- b.) Realitates quae quidem in se affirmant, termino au-
tem negatiuo significantur, quales e.g. infinitum,
immutabile &c.
- c.) Negationes, quae in se negant, simulq; negatiue
exprimentur, quales, e.g. irrationalitas, impossi-
bilitas, inconueniens.
- d.) Negationes, quae in se quidem negant, sed termino
affirmatiuis significantur. e.g. finitus, coecus, corpus.

2. Realitates relatiuas, in aliis esse negationes e.g. ra-
tionari, reflectere &c. est negatio in Deo.

3. Negationes relatiuas, in aliis esse realitates. e.g. ra-
tionari in Deo est negatio rei: in homine realitas.

4. Realitates et negationes absolutas, in singulis esse
absolutas. e.g. existere &c.

Nota. Difficile est iudicare, utrum haec vel illa deter-
minatio, sit realitas aut negatio e.g. corpus.

§. 37.

Quodsi extra se non posita representantur per ficti-
onem, ut talia; determinationes in ipsis comparatis tan-
tum obseruabiles, etiam relationes, sed improprie di-
cuntur. sic loquimur e.g. de relatione voluntatis ad
intellectum, etiam si voluntas extra intellectum non sit
posita

Omne, quod modo verbis determinari potest, in se conti-
net determinationes, inter se connexas, et omnia simul
cum aliis extra se positis sunt connexa. E.g. etiam omnia
duplici modo spectari possunt 1.) vel in se quodam nexu
eorum, quae ipsi intrinseca sunt, seu nexu internum,
2.) vel extra se, seu in nexu externo. Hinc determi-
nationes, sunt vel internae, vel externae. Illae sine
nexu cum aliis extra se positis; haec in nexu cum aliis
representari debent.

Determi-

Determinationes internae sunt

- 1.) necessariae. Sae iterum, vel c.) primae seu essentialia, vel β.) secundae, attributa. Attributa iterum sunt vel propria, vel communis
- 2.) Contingentes, seu relationes.

§. 38.

Probe observet, nos loqui de respectu iisdem, seu affirmare, in st esse tantum modo aliquid, quod est in d. Absolute seu persus eadem essent, si omne id, quod est in st dependere dicitur in d. seu, illa, quae pro se invicem omni respectu possunt substitu. Talia absolute eadem non dant; cuinset infra §. 264. scilicet ididiscernibilium.

Respectu eadem dant; nemo nescit. Pax; ratio, ne quoq; de diversis est sentiensum, Absolute d; versa non dantur, Respectu diversa sunt quaelibet eadem. Hinc patet

- 1.) Dant gradus identitatis et diversitatis §. 174.
- 2.) utrum idemq; cum alio, partim idem, partim diversum esse posse, imo debere, §. 268. 273.
- 3.) Identitas et diversitas, sunt determinationes externae.
- 4.) Identitas est determinatio, propter quam entia d; cantur eadem: terminus quidem barbarus, sed usu receptus et commodus.

§. 39.

Internae etiam relativae esse potest, tunc vero ut determinatio interna spectare debet.

Rationes. non dicantur sufficientes.

in internis simpliciter tales. i.e. in ente ipso non habent rationem ulteriorem, extra ens autem habent ultimato rationem in Deo, et ipsius intellectus summo.

Obi. 1. Essentiale nonnunquam significat, quod cum essentia rei proprie connexum est. e.g. homini essentiale est errare.

§. 40.

Possibilitas interna essentia
entis tantum est, non autem
aliquid individui. Si ergo
quaeritur quae sit essentia
Dei, respondere non potest
interna eius possibilitas.

S. 40
Seu possibilitas. Cum possibilitas sit abstractum, con-
ceptus eius formatur, quando in aliquo possibilis simul
ponuntur essentialia. Et. possibilis s. 39. Et. essentia est pos-
sibilitas; et cum in possibilis in se spectato sit repraesentata,
bilis s. 39. 37. est possibilitas interna s. 15.

Obj: Definitiones aliorum 1.) quod sit compossibilitas essen-
tialium. 2.) id, per quod aliquid est, id quod est, et nihil
aliud. 3.) Wolf in ontolog. latin. id quod de ente pri-
mum concipitur, et in quo continetur ratio suff. cui
cetera vel actu insunt, vel inesse possunt, cum nostra
facile conciliari possunt.

esse rei. quatenus esse idem non est, ac existere.
natura. male cum essentia confunditur; et ab auctore
notatur tantum. Hoc synonymon, non uere obatur. Bene
enim natura rei ab essentia distinguenda esse, docet
ipse s. 400.

forma. Sicut illud veterum: forma dat esse rei; dat
sieri; datq; distinguere.

Substantia ex mente nostra non est synonymon essentiae;
sicut hoc significatu occurrit in quotidianis locutionibus.

Conceptus entis primus Sicut a Schuberio essentia definitur
per primum conceptum rei, in quo ratio rei reliquorum,
quae enti competant, vel competere possunt, contenta. Haec
definitio eadem est cum Wolffiana.

Obj: 1. Essentia entis qua ratio est sola ipsius possibilitas

Obj: 2. In eademq; re; diverso respectu plures con-
petunt essentiae. e.g. homo, quatenus consideratur ut
ens, creatura, substantia, spiritus, animal. &c.

S. 41.

rationalia. Non dicuntur sufficienter tabia: quaedam
enim affectiones non habent rationem sufficienter in
essentia s. 50. et 51.

Affectiones sunt: 1.) determinationes 2.) internae, 3.)
rationalia, seu determinationes, quaedemum fluunt ex
essentia

Essentia enim necessaria
est, ergo et naturae rerum esset
necessaria; et cum omnes
eventus in hoc mundo per
naturam Dei ab, creatura
epiciantur; sequetur,
omnia in hoc mundo abso-
lute esse necessaria, nulla
ad esse liberar voluntate.
Pars quidem naturae est
essentia.

essentia, et ex ea cognosci possunt, et in ea ratio earum est.
Si ratio est sufficiens, attributa dicuntur, in minimis.
Cusomam essentialia non in aliis determinationibus ratio,
nem sui agnoscat §. 39. ergo enti euidan. competunt, ob
possibilitatem internam, seu ideo, quod sibi inuicem non re-
pugnant. Et hec manifestum est, a philosophis affirmari posse.

1. Essentiali entis ponendam esse in non repugnantia de,
determinationum earum, quarum una per alteram de,
terminatur.
2. Possibilitatem entis internam esse primum entis conceptum.
3. Nos essentialiam entis intelligere, quam primum modum
quo fieri potest ens, intellexerimus.

Obj: Affectio interdum latuis patet, et confunditur cum
determinatione in genere. e.g. quando in logica de
affectioibus ~~et~~ propositionum sermo est.

§. 43.

ponuntur affectiones, i.e. ponitur ens habere affectiones,
sed non statim existentes omnes, ad quas ponendas requi-
ritur essentialia indiuidualis, quam veteres hæccitatem
vocarunt. Ergo distinguenda est

1. Essentialia generica, qua posita, ponunt affectiones genericas
2. Essentialia Specifica, qua posita ponunt affectiones speciales.
3. Essentialia indiuidualis, qua posita, ponunt affectiones indiuiduales.

§. 44.

Ubi affectiones ibi essentialia. Ita concludimus e.g. dum Deita-
ten est et Spiritus §. 39. are volumus; cui competunt diu-
nae affectiones, illi competit et diuina essentialia. &

§. 45.

Ubi non est essentialia, ibi nec affectiones, quae nimirum il-
lius essentialiae rationata essent. ¶ Contra Transsubstantiationem.

§. 46.

Sublati affectionibus, vel adde, omnibus, vel tollit essen-
tialia aliqua. Sublata enim existentia alicuius affectionis,
vel etiam existentia omnium affectionum, ponitur ad huc
possibilitatem, quae etiam affectio est.

§. 47.

§ 47.

internae. Non negatur eo ipso, determinationes ex
ternas esse connexas: unius enim positio, non statim est
alterius exclusio vid. § 279. et 306.

Singulis i.e. quaelibet entis determinatio potest co-
gnosci ex singulis aliis entis determinationibus.

Ad melius intelligendam hanc §. observa: Omnes
affectiones connexas esse cum essentialibus §. 39. sunt
enim eorum rationata §. 14. Sine connexae sunt in-
ter se: connexa vni textu, conveniunt inter se §. 33.
Essentialia vero connexa sunt cum essentialibus §. 40.
Constituunt enim simul sumta essentialia, sine connexa
inter se. §. 33.

§. 48.

harmonia Noli statim intelligere harmoniam pro
stabilitate. Nexus universalis, ab aliis dicitur etiam
catholicus. Est vero is, qui in singulis determinatio-
nibus deprehenditur.

§. 50.

Attributa. Alii attributa definiunt per cuiusmodi
entis determinationes, quarum oppositum essentialiter
pugnat: alii per essentialia sufficienter determinatam;
plerique per affectiones entis necessarias. e.g. attributum
spiritus est: facultas distinctas ideas formandi etc.

Obj. Relationes sicut §. 57. inter attributa non possunt
referr: Hinc honor est gloriae De; non sicut eius attributa.

Modi. Sunt affectiones, quae non plene, scilicet non
ratione existentiae suae, sed ex parte tantum, i.e.
respectu possibilitatis suae, ex essentialibus entis cognosci
possunt. Hinc possibilitates modorum, in numerum attri-
butorum entis referr: solent.

Obj. Alii modi sunt: affectiones, quarum oppositum
essentialiter non repugnat, aliis affectiones entis tempo-
rariae sicut §. 65.

Obj. 2. Accidentia praedicabilia exan scholasticis
modi, quos apponebant attributis. Per accidentia autem
praedicamentalia intelligebant omne id, quod non po-
test

possibilitates modi
tantum in se
non est sicut dicitur

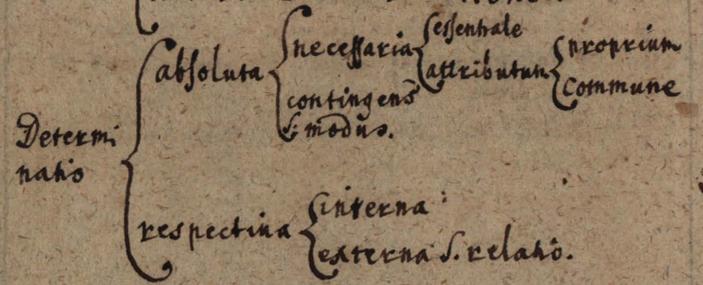
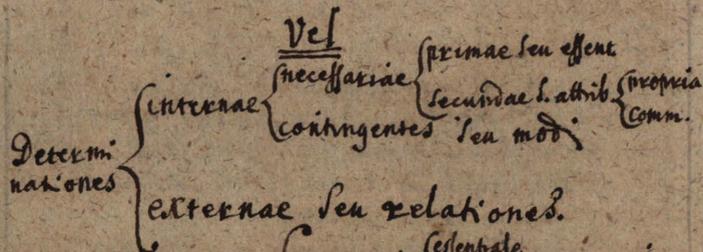
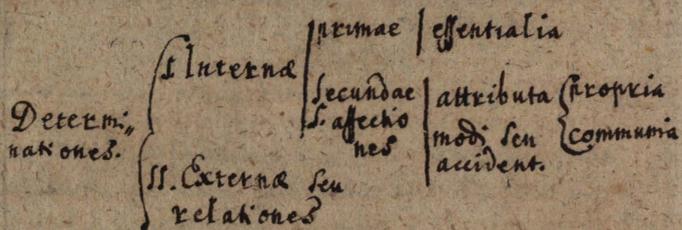
test exytere nisi in alio, et opponeretur ea substan-
tialit. §. 19.

§. 51.

Attributa propria uocantur, quia enti in quo sunt
soli competunt. Cum duo entia diuersa, vel plura
quaedam communia possint habere essentialia, nun-
quam uero omnia: etiam attributa possunt esse plura
sub communia, sicut communia uocantur.

Obi. Attributum commune, in quibusdam essentialibus,
vel saltem in uno eorum non habent rationem suffic-
ientem. Et quaedam essentialia et attributa non sunt con-
nexa, quod contra §. 47. §. Non dicitur attributa
communia non esse connexa, sed dicitur, si et quan-
do essentialia quaedam desunt, tamen ratio quorundam
attributorum sufficiens addeat.

Tabula Determinationum

Obs. Ad dignoscendas melius eius modi entis affectio-
nes, quod maximus usus est, in philosophia, et potius
sumum in logica, in condendis e.g. definitiombus,
sequentes bene imprimendae sunt regulae:

1.) Discipias num affectio quaedam entis, Semper et
sub omnibus circumstantiis competit, an minus.
Si prius, est vel essentiale vel attributum. Si poste-
rius, affectio ista necessarium non tamen sufficien-
tem rationem habet in essentia entis, est ergo modus.

2.) Si quoddam entis praedicatum est attributum,
discipe iterum, num sit illud ratio aliarum deter-
minationum internarum, vel minus, si prius, est
essentiale, si posterius, est attributum.

3.) Attributum si soli entis competit in quo est, est
proprium, si et aliis, commune vocatur. Propri-
um habet rationem suff. in singulis essentialibus
simul sumptis. Commune in quibusdam tantum.
Ex. S. Satanae essentialia sunt

- a) angelus
- b) Daemoun
- c) maximus

2. Attributa et quidem propria

- a) Angelos malos omnes vitis superare
- b) Summus inter angelos rebellis
- c) infelicissimus inter spiritus.
- d) spiritus a Deo maxime disinnctus

3. Attributa communia.

- a) gaudere ratione
- b) gaudere intellectu
- c) gaudere abusu rationis
- d) poenis a Deo vindice affligi

4. Modi

- a) Obsidere homines
- b) seduxisse homines primos

c, adfligere homines pios &

S. 53.

Habet essentiam, quia haec locutio conceptum adhaerentem involuit, et to habere actualitatem, fere semper involuit: ergo apponitur determinat qua essentiam.

S. 54.

Actualia noli confundere cum existentibus. Existentia sunt quidem actualia, sed non vice versa. Actualia enim vel sunt

- 1.) praesentis temporis, et haec tantum existentia recte vocantur; | quia actu continent complexum determinationum: | vel
- 2.) praeteriti
- 3.) futuri
- 4.) Omnis temporis simul.

Est ergo actuale

- 1.) possibile
- 2.) non modo determinat qua possibile seu essentiam sed
- 3.) qua omnes ceteras affectiones: nondum ad relationes attendimus, potest enim esse aliquid actuale, licet nullas habeat relationes: |
- 4.) Compossibiles.
- 5.) in ipso e.g. si homini cuidam possibile non essentia tantum competit, sed etiam ex omnibus praedicatis contradictoriis, unum, e.g. vivit in Europa, non vivit in Europa, est primum, non est primum, & non tantum competere potest, sed reverea competit, tunc homo ille possibile, non tantum est possibile, sed simul actualis

Non ens privatum est 1.) possibile, 2.) determinatum qua essentiam 3.) indeterminatum, qua reliquas affectiones in ipso compossibiles, licet determinabile.

Non ens

Plusquam possibile est actuale.
actuale est possibile

Non ens privatum, convenit cum non ente ne
gatio in eo quod neutrum existat, differt vero
quod illud potest existere, hoc vero nec est possi-
bile, nec determinabile.

§ 55.

Existential ad existentiam igitur pertinent
1.) affectiones possibiles 2.) impossibiles, quae se
in vicem non tollunt. 3.) Simul sumptae, seu com-
plexus affectionum. Hinc patet
a.) existentiam involvere in se essentiam; quia
existentia consistit in complexo affectionum, qui-
bus positis, ponitur essentia §. 44.
b.) quoddam possibile non simul existere
c.) ens existens longe plura competere prae-
dicata, quam mere possibili.
d.) Si quis dispicere velit, utrum res sit mere
possibilis, an vero existens, dispiciat, num
praeter essentialia, determinata etiam sit
qua caeteras affectiones impossibiles.

quatenus. Haec restrictio additur ob termi-
num mathematicum complementi. Ex mathe-
si enim constat, complementum ad totum esse debe-
re homogeneum. Cum igitur existentia est con-
plexus determinationum, essentia etiam ut ta-
lis complexus considerandus est, si haec defi-
nitio adhibetur.

§ 57.

interna possibilitas. Posita enim existen-
tia, non statim ponitur possibilitas externa
omnimoda, quia, physice et moraliter impos-
sibilia nonnunquam existunt e.g. miracula et
peccata.

§ 58.

S. 58.

Nullum interne seu ex nihilo negatio
nichil fit S. 7. omnis enim actualitas suppo-
nit possibilitatem Spho prac.
Obs: Inseruit hoc principium, ad historias et
religionem dicendum.

S. 59.

a quodam posse Haec ~~positio~~ positio est tantum
particulariter vera. quia enim ~~in~~ in-
tiones dan-
tur possibilitates et impossibilitates, praeter-
tim hypotheticae gradus; hinc a quodam
posse, ad quodam esse valet. Cons: seu a maiori
gradu possibilitatis, ad existentiam aliquo mo-
do, et a maximo gradu possibilitatis ad existen-
tiam plenariam valet Cons: Hoc contingit cir-
ca existentiam Dei S. 820 illud circa doctrinam
de mundo optimo, et existentiam angelorum. Minus
accurate itaq; haec regula enunciatur: a posse
ad esse non valet consequentia.

+ quia enim homines iam,
qui tamen hanc spiritus infirmi
ordini, et minorem possibilitatem
habent, existunt; cur non quae
angeli, quorum possibilitas
multo maior est.

S. 60.

Si itaq; doctrinam collosorum de plu-
ribus mundis possibilibus ripes cogitantes
affirmare debere, omnia possibiliter esse actua-
lia. Si obicitur etiam nos affirmare, omnia
possibilia huius mundi esse actualia; respon-
detur tibi, distinguendo inter possibile, et
possibile huius mundi.

S. 61.

Obs: 1. Possibile seu privatum nihil dif-
fert ab ente tantum modo cogitandum, non vero
ipsa re: quatenus nimirum aliquid contradic-
tionem non involuit, eatenus possibile:

qua

quatenus uero existere potest, ens appellat.
Obs: 2. Determinabile per notionem imaginariam potest repraesentari: ut receptaculum repraesentationum; et si nōdum determinatum est, ut receptaculum vacuum. Cuiusmodi notiones inferuiunt 1.) ad facilitandam intelligentiam conceptus realis 2.) ad uitandum conceptum erroneum.

§. 62.

Non ens cui existentia repugnat. Omne igitur absolute impossibile est non ens.

ens fictum cui existentiam non repugnare sumimus, etiam si ei reuera reponet. e.g. Faebulae gentium ex Mythologia. Male dicitur ens rationis ratione sumpta, vel ex tota facultate cognoscitiua, vel ex facultate imaginandi. Ceterum ens fictum, cum ficto in genere confundere noli. §. 590.

§. 63.

Obs: Si non omnes. Saltem plerasque duabus Sphaer propositiones contrarietas et conuersas habes maiores, quibus entia, a non entibus discerni possunt e.g. quod est impossibile, est non ens. etc.

§. 64.

Determinantur Ratio sufficiens alicuius, est illius entis ratio determinans: potest enim ex eadem cognosci, cur aliquid sit, cur ita sit nec aliter, cur ex praedictatis contradictoriis unum rationato conueniat.

§. 65.

Modi

f

Modi in essentia rationem sufficientem non
habent s. 50. Hinc per essentiam non sufficien-
ter determinantur. In modo autem spectari po-
test vel possibilitas eius, vel existentia s. 56. ergo
modus per essentiam non sufficienter determina-
tur, vel qua possibilitatem, vel qua existentiam.
Præius est abstrahere: modorum enim possibilita-
tes sunt attributa, et attributa per essentiam
entis sufficienter determinantur. s. 64. 50.
¶ Modi, qua existentiam non sufficienter deter-
minantur, per essentiam. S. enim existentia mo-
dorum per essentiam determinaretur: singula
in modis rationem haberent in essentia. Ergo
essentia est ratio suffic. modorum, quod contra s. 50.

s. 66.

realitas, quia est determinatio vere affirma-
tiva. Si obiceret in existentia posse esse nega-
tiones, hinc saltem totam existentiam non esse
realitatem; cogitares velim negationes in existentia
finitorum, ad quam obiectio tantum applicari
habet, dependere a limitibus, hinc tantum
sequi, quosdam existentias non esse maximas,
nec realitates maximas.

s. 68.

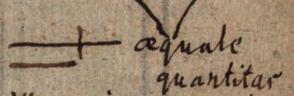
accidentalra, nol. ea confundere cum moda-
libus, vel contingentibus. Latius patet mihi ter-
minus et omnes affectiones, etiam attributa. sub
se comprehendit. Sic e. g. in logica definitio no-
minatis, est vel essentialis vel accidentalis:
illam essentialis in ordine inveniuntur hanc attributa.

s. 69.

Daxi est quomodo cumq. cognosci, seu ita,
ut non respiciatur ad gradum claritatis.
Obs: Communis definitio quantitatis, quod
sit omnino, quod potest augeri vel minui, falsissi-
ma est, nam:

Quantitas

augeri — minus
minui — minus

illae enim augeri uel
minui nullo modo possunt.

1.) vitio circuli laborat. Augeri enim id
dicitur, quod homogeneo adiecto efficit
maius; maius est, cuius pars alteri
toti aequalis est. Aequabilia sunt, quae
eandem habent quantitatem. In circulo.

2.) ad quantitates maximas et minimas non quadrat.

3.) ad Deum non est applicabilis, qui tamen
quantitatem habet.

4.) Falsum quoque est qualitates non posse augeri.
v. e.g. intellectus est qualitas et tamen
augetur, imo augeri debet.

Hoc nihil ualeat, probat
enim tantum qualitatibus
quantitates in se posse.

Obs: 1. Coregie Cicero de quantitate philo-
sophatur, quando dicit: Ca magis ex aliorum
contemplatione, quam ipsa per se cognosci et
intelligi potest.

pro lege Manilia
atque ex eo auctor noster
definitionem affirmasse uidetur.

Obs: 2. Qualitates et quantitates non con-
tradictorie sibi opponuntur: dantur enim
quantitates in qualitate s. 246.

Obs: 3. Si quantitas est discrimen inter-
num, sequitur ut in relatione, quae est deter-
minatio externa, non sit quantitas. Sed fal-
sum est posterius s. et prius.

Obscurior haecce observa-
tio mihi uidebatur, neque
eam concipere possidem.

Discrimina Sexterna

na sunt. { interna } qualitates { similitudo s. 74
quantitates { magnitudo s. 159.

Defin. Qualitates sunt 1.) discrimina entis.
2.) interna 3.) quae distincte cognosci possunt.
4.) sine assumpto alio.

Defin. Quantitates sunt 1.) discrimina entis 2.)
interna. 3.) quae aliquomodo possunt cognosci.
4.) sed non distincte 5.) non sine alio assumpto.

§ 71.

Mere Similia. Haec ne confundas cum totaliter Similibus. Si tamen obiciat, non datur mere Similia, coeques l. sub mere Similibus posse intelligi ea, in quibus qualitates eadem tantum attendimus, abstractendo a quantitatibus. 2.) Fictiones eiusmodi posse inferri destrictis conceptibus.

SECT. IV.

Unum

§ 72.

Separantur. Separatio hoc significatone confundatur cum abstractione: in hac enim non opus est tollere, sed tantum obscurius repraesentare; nam abstractio non est negatio.

§ 73.

Unum dicitur aliquis, quatenus praeter ipsum nihil cogitamus, nisi ea, quae et determinationes ipsius spectantur.

Obs: Conceptus unius, a modo repraesentandi pendet: possum enim unam eandemque rem, mox ut unum, mox ut multa cogitare.

§ 74.

partim. Si attendimus ad Casus, ubi de multis loquimur, apparet 1.) ea, quae multa vocantur, distinguuntur, ergo ut diversa repraesentari & Or. hinc esse debere diversa 2.) in iis, quae multa vocantur, quandam semper attendi notionem sub qua comprehenduntur, sine esse eadem.

Obser

Dixerit quidam, multas Deos cogitare facillime possum, ergo multos Deos existunt; id Deo enim a posse ad esse. V. C. Sed an multos Deos cogitare possit omnino nego, si enim Deum verum tibi repraesentare cupis, necesse est, ut cogitas spiritum omnibus perfectioribus summo gradu praeditum. Ad multum requiratur ducta, quomodo autem dicit Deum dicat, si praedicatio deditum invenire potes, cum iam unus omnes summo gradu possidet, ergo tibi semper iterata vice eandem Deum repraesentas.

Obs: Inter unum et multa, recte ponuntur
duo, quae non sunt multa sunt. Hinc recte quae
 dam distinguunt Linguae, inter Singularem, Du-
 alem et Pluralem numerum.

§. 75.

alio affinito e.o. multitudo hominum in
 no loco congregatorum, etiam si quomodo cum
 per se cognosci queat, non tamen intelligi poterit
 nisi affinito quodam uno, seu unitate, et ad sin-
 gulos applicato, id quod numerare est.

§. 77.

Unicum est vel absolute tale, quod respectu
 omnium determinationum suarum est, quod nulla
 alia sunt: vel relative tale, quod in certa en-
 tium serie, respectu certae alius determinatio-
 nis est, quod reliqua non sunt. seu, unicum.

Obs: Unum in unicum nuncupatio, Singu-
 lare nuncupatio, simplex nuncupatio, unitas
 nuncupatio, ubi distinguatur. §. 72. 79. 148.

2. Omne unicum est unum, sed non vice versa.
 Solus Deus est unicus Obs: 2. Hinc recte distin-
 guit Auctores nosces inter unitatem et unitatem
 tem §. 82. 84.

SECTION V.

ordo

§. 78.

Obs: 1. Iuxta et post se posita non semper extra se
 posita esse debent.

Obs: 2. Hinc recte distingue coniuncta et connexa.
 Connexio est species coniunctionis, et omne quidem
 connexum coniunctum est, sed non omne coniunctum
 connexum est.

Ordo

Ordo: Si ordinem dicis identitatem in coniunctione, patet coordinationem esse coniunctionem, in qua ordo est seu ordinatum.

Wolffio ordo est similitudo in mundo obuia, qua plures inuicem collocantur. Aliis est identitas modi, quo coniunctio plurium fit.

Musica, hoc sensu hanc vocem adhibuisse dicitur Hermes Trismegistus, itemque Pythagorei, dicentes: qui tranquillitatem animae quaerit, utat musica i.e. Eubi ordinantibus.

S. 79.

Inordinatio a confusione ita quoque potest distinguere, ut in ordinatione sit confusum, vel conuinctio plures unum diversa. Qui exitas uero in ordinatione est confusio.

Obs: Confusio est vel absolute vel respectu talis. Illa non datur in mundo, in hac semper exit alius, quis ordo.

Ex definitione ordinis et Confusionis patet 1.) unius, qua talis, neque ordinem neque confusio nem esse posse. 2.) in una eademque re, diverso respectu ad esse ordinem et confusio nem. e.g. libri in bibliotheca, qua formam tantum uisita se possit, nullo habito respectu materiae. 3.) Ordinem et confusio nem etiam locum habere in pluribus extra se non positus e.g. in cogitationibus animae, quae extra se non sunt positae.

S. 80.

Conformitas, ex eo cum ratione consistit 1.) in possibilitate cognoscenda et determinationis. 2.) eo, quoscendae ex certa quadam et determinata ratione.

Determinationem rationi conformem alii definiunt per eam, quae cum ueritatibus cognitis, seu apositi onibus ueritatibus ueris connectitur.

S. 81.

Opposita alia incompensabilia et in con
ce

locum hic receperunt
de musica improprie
santa in Cicero
de Plomnis Scipionis
nisi musica Stellarum

persone reddidit ex
emulo, nulli cuius
aduersi ferre uentis

ceptibilia dicuntur

Cono. 1. E. quae simul poni et simul tolli possunt non sunt opposita.

Cono. 2. A positione unius oppositi, ad remotionem alterius v. conf. et vice versa.

Obs. 1. Si conceptus positivus oppositus nihil praeter eius negationem involvit est prior, si contradictorius e.g. niger et non niger: qui praeter aliquid positivum involvit, aut partem prioris tantum negat, e.g. niger et albus, est priori contradictorie oppositus.

Obs. 2. Ut contradictio, sic et oppositio vel vera est, vel apparens. e.g. Omne possibile habet rationem, quoddam possibile non habet rationem. Quidam homines sunt stulti, quidam homines non sunt stulti. Hinc vere opposita sibi inuicem contradicant.

Obs. 3. Mediate sibi opposita sunt, si posito A ponitur C, et posito C tollitur B. immediate vero si posito A tollitur B.

Exempl. Actio § 82. quaedam secundum legem instituta, est rationi conformis § 80. huius oppositum s. illi rationi non conformis est defectus, qui peccatum vocatur.

Obs. Defectus est vel absolutus, qui est determinatio nulli plane rationi conformis, vel respectu, certae tantum cuiusdam rationi non conformis

Canon. Non datur, neque dari potest defectus absolutus. Dantur vero gradus defectus.

§ 83.

Obs. 1. Lex significatu generalissimo sumitur, quo omnes species legum, Coercitivam, physicam, et moralem, comprehenduntur. Quibus rationem, cui conformatur determinat, talis lex, vel physica &

Obs. 2.

Obs: 2. Leges quae hic definiuntur, generalissimo Significatu Sumuntur: generalioribus vero, sunt oppositiones, quibus actiones liberae conformandae sunt; strictior, habita nimis ratione civitatis, sunt oppositiones per finem civitatis obisantes, strictissimo demq; voluntas imperantis determinans actiones subditorum.

Obs: 3. Complexus legum civilium est ius: sine iuris universatissimi conceptus oritur, cuius scientia adhuc desideratur.

§. 84

Obicitur. Vbi determinatio, ibi ratio. Vbi ratio, ibi cognoscibilitas rationis. Vbi cognoscibilitas rationis, ibi possibilitas legis, sed nondum ipsa lex: quia lex est repraesentatio, non tantum repraesentabilitas §. 83.

Concedendo totum argumentum, si ratio in genere sumatur, non vero ut aliqua certae determinata §. 80 vel §. ab omni ente actu intelligente, plana abstrahatur, nondum adest lex subiectiva, adest tamen obiectiva, quae in ipsa repraesentabilitate determinationis rationi conformis consistit. Consecutaria:

1. Vbi defectus, ibi determinatio contra legem: qualis defectus, contra talem legem.
2. Una eademq; determinatio potest esse contra legem, et alio respectu legi conformis.
3. Non datur defectus contra omnem legem. Conf. notata ad §. 82.

§. 85

Positum ne confundas cum loco §. 28. quia post se posita, seu per tempus coniuncta etiam Sabent

Ob: Defectus est determinatio, defectus autem ratio non conformis est, ergo non est lex; condeo §. contra legem semper peccatur. §. defectus invenitur, ergo tamen semper adest lex.

habent positum: nec positum confundas, cum abstracto verbi ponere seu cum positone.

Obs: Positum etiam esse potest in pluribus, extra se non positum. 2. Positum in specie est, vel intra vel post se positorum vel locorum vel aetatum. Theo. 5. p. 1. sic demonstratur: ubi positum, ibi respectus, ibi determinationes, ubi determinatio, nec ibi leges. Et ubi positum, ibi leges.

S. 86.

Commune e.g. Communis est libertas Deo cum hominibus: at vero summa libertas, propria est Deo

regulae communes. In omni scilicet ordine sunt plura A. B. C. D. Iam & A cum B. eodem modo coniunctum est, quo B. cum C. et C. cum D. quae quoniam erunt eadem inter se, regulae communes dici possunt

Demonstr. Ubi ordo ibi eadem coniunctio, ubi eadem coniunctio, ibi eadem leges. Ubi leges eadem, ibi leges communes per Def. leg. Com. Et in ordine. Hinc patet non errare illos, qui ordinem definiunt, per coexistentiam vel successorem plurium, iuxta certam regulam.

S. 88.

Obs: Quo maior ordo, hoc plures regulas diversas habet, hoc ergo confusio: apta, ret similitudo praesertim & singula ordinata nequeamus cognoscere, sed soepe tantum paucissima. Hinc ordo in mundo v. c. temporum, generatum, etc. nobis videtur confusio.

SECTIO VI.

VERUM.

Et.g. bibliotheca, cuius ordo ad magnitudinem librorum tantum redactus est, simplicem ordinem habet. Si autem praeterea respectum habet scriptionum, legaturae q. ordo fit complexus, simul eadem confusiones oriuntur, quia ordinis locum colledunt. N. nobis tantum minime autem in spiritibus altioribus, aut infinito. Et ego in tempore, quae nostris ordinis regulis pulchrum sensum, q. affert debent, pluviae cadunt, ne que tamen, non intelligimus enim ordinem tam complexum naturae.

§. 89.

Veritas, quae uulgo metaphysica dicitur, est au-
ctori transcendentalis veritas; ego malleo, ita
rem distinguere.

Veritas metaphysica est convenientia entis et
praedicatorum ipsius, cum primis principis me-
taphysicis.

Veritas logica est convenientia operationum
mentis cum obiectis, quae iterum triplex est. vid. log.

Veritas moralis est convenientia actuum nostrorum
internorum, cum externis seu signis

Iam veritas in genere, seu veritas transcenden-
talis est convenientia seuordo plurium in uno.

Cons. 1. Veritas metaphysica est fundament verita-
tis logicae

2. Logice falsum potest esse metaphysice verum.

3. Moraliter falsum, potest esse metaph. verum.

4. Veritas metaph. non est propositiombus.

Obs: Veritas metaphysica, dicitur aliis, rei
entitativa, radicalis, fundamentalis etc. Haec
veritas deprehenditur in rebus ipsis, et locum
Saberet etiam, si non adesset ens rationale, vel
tatem hanc sibi repraesentans, et quidem in
est rebus omnibus, adeo ut sensu hoc mendacium
quod sit verum, et Satanas ipse, datur verum men-
sura, sed non verax.

§. 91

Obiective, non subiective sunt, quatenus fit
in anima, sed obiective, et denotat coniunctio-
nem plurium, quae salvo principio contradic-
tionis et rationis suff. coniungi non possunt e.g.
ut homo sit Norimbergae et Neopolis uno eodem
que actu.

Experget facti deprehendimus, res, quas in somno
percepimus contradictionem in volvere et ratio,
ne

E.g. aurum, si omnia auti
attributa habet, metaphy-
sice verum est, ita et Diabolo.

E.g. Diabolo, metaphysice
verax quia omnia illi
in sunt attributa, quae
Diabolum perfectum efficiunt.
E.g. coruus, candidus, p. v.
logice verus est, si nos cum ita re-
praesentamus, uti se vera est, quod
en. sial. dubito; moraliter falsissi-
mus est, proinde pater eius mon-
darii appellatur.

des. b. g. d. m. d. d. d.
i. m. h. g. d. m. d. d. d.
convenit. e. p. d. d. d.
f. d. d. d. d. d. d. d.
f. d. d. d. d. d. d. d.

ne suff. destitui, sed esse tantum frōmenta et ef-
fectus imaginatiōis nostrae: hinc recte somni-
um hoc obiectuum, veritati metaph. opponitur,
adeoque est non ens.

Muchous Fabulosus: Utopia, vulgo disfloroffan Land
Conf. Cell. Heumannii program. de Limitate Va-
tina Utopica quod exstat. T. I. L. 1.

§ 93

Certitudo obiectiva, est possibilitas veritatis in-
ente per se clare et cum conscientia percipiendae.
Seu ens obiect. certum, cuius veritas clare a
quodam cognosci potest. Subiectiva autem certi-
tudo est ipsa conscientia veritatis.

apperceptibilitas, Apperceptere dicimus, quae
cum conscientia percipimus, seu repraesentamus
nobis.

Omne possibile est repraesentabile. Et etiam eius
notae sunt repraesentabiles. Et omne possibile
clare cognoscibile est. Et omne possibile certum est
Et incertitudo obiectiva nihil est. Et nullum ens
in se spectatum, probabile, improbabile, vel du-
bium est Et improbabilitas semper a nostra tan-
tum cognitione dependet; certitudo obiectiva est
fundamentum certitudinis subiectivae.

SECTIO VII.

Perfectum

§ 94

Veteres perfectum confundentes cum con-
suetudine, cum quo tamen minime confundendum
est, perfectum definiabant per id, cui nihil deest,
seu quod habet ea, quae ad ipsum constituendum
necessaria sunt.

No 3

Ad ad perfectionem requirimus s. plura sum-
ta siue sint partes extra se posita, siue minus,
siue tantum eius determinaciones, sic enim non
tantum ad composita, sed etiam simplicia, et speci-
atim Deam, applicari poterit de hinc perfectioni.
2. quae constituunt rationem: non opus est ut ad,
datur sufficientem: s. vnius, seu realitatis. conf.
§. 89. e.g. in horologio deprehenditur consensus.
Si omnia eius varia, i.e. omnes eius partes, et earum
compositio, conspirant ad indicandas horas, earumque
interualla minura.

Hinc quid sit imperfectio patet; scilicet consistit
imperfectio, vel in plurium dissensu ad unum consti-
tuendum, vel in plurium defectuum seu negationum,
apparente consensu, ad constituendum aliquam negati-
onem.

Obs: Consensus sic sumitur generalius, quam ple-
rumque sumi solet, ut nimirum denotet unam eam,
demque sententiam, quam plures tenent.

Hic ce probe obseruatis ad varia dubia facillime res
ponderi potest.

1. ad istud, quod in homine Epicuro et Scelero, in
quo multae et fere omnes actiones consentiunt, ad
eius vitium et infelicitatem finalem constituendam.

2. 1. distinguendo inter perfectionem veram et appa-
rentem. 2. teneas, quae profertuntur §. 129. 141.
Optime vero respondebitur, & in definitione strictioris
adiiciatur vocabulum, realitatem, ad quam plura consen-
tiunt.

11. ad illud, quod in nostra definitione tantum definitur
pulchritudo. 2. pulchritudo est species perfectio,
nis conf. §. 602.

§. 95.

Ne tamen simpliciter conuertatur hic sensus,
ita, ubi est ordo, ibi sunt regulae perfectionis, et
et ubi sit

Perfectionem et ordinem eodem
conceptus inuoluere, quidam
contendunt, quod etiam non
plane denegandum est, & tan-
tum inter perfectionem ordinis
et inter perfectionem rei, cui
ordo inest, discrimen ponitur.

Perfectio sensibus cognita, est
pulchritudo.

et ubi sunt regulæ communes ibi est perfectio.

§. 96.

Si plura simul sumta rationis
unici tantum constituent, per-
fectio simplex est, sin eorum
ad unum, id est ad complexum
multorum consentiant, per-
fectio est composita.

Si plures, Obicitur in omni perfectione ratio
determinandæ, est unum, non plura. R. Confunditur
unum et vni. cap.

§. 111.

Nescimus an ens necessarium sit possibile. R.
posito Sed non concesso, nescire nos an ens ne-
cessarium extra intellectum nostrum. Sit possibi-
le, et posito esse huius entis in mente nostra
concepti, per se contrarium tantum combinatio-
nem ortum, omnia tamen vera erunt, quæ
ex hoc conceptu legitime concluduntur. 2. utrumq;
metu cuiuslibet oppositi omnes excepta tantum
oppositione possibilis et impossibilis est per se
possibile. Ex. etiam necessarium et contingens
erit possibile.

§. 112.

Cum ergo entis necessarii existentia, mens attri-
butis constat, contingens & mul. modis; potest
ens necessarium definir: per ens, cuius exi-
stentia rationem sufficientem habet in essen-
tia, et contingens, cuius essentia non est
ratio sufficientis existentia.

§. 114.

Ex. Veteres recte definebant per id, quod
potest esse aliter.

Dee pluribus ac duobus. Contingentia dupl.
si modo tantum sunt possibilis, quatenus ad
quælibet, determinationis, unicum modo habet
oppositum, dicitur, determinationem. Sicut nega-
tiam, si ipsa fuerit affirmativa. Et affirma-
tiam, si ipsa fuerit negativa; quatenus an
ten.

tem membrum alterutrum oppositum
iter ut conceptus genericus spectari potest
et suas habet sub ordinatas determinatio
nes, externas eas contingens, pluribus mo
dis determinabile est, ac duobus.

§. 119.

Veritas in se contingens, si ergo omnis veritas
necessaria dicitur intelligendum est 1. de
veritate transcendentali, et de veritatibus
Scientiarum universalissimis. 2. vel de ne
cessitate hypothetica.

§. 121.

Obs: 1. Falsum itaq; est Querbum: Super
flua non nocent. Superfluum enim est imper
fectio privative dicta. *Conte. Omne quantum, vestitur in rictum.*

Obs: 2. Cum imperfectione contrarie dicta,
coniuncta semper est privative dicta. Sed
privative dicta, potest sine contrarie dicta
cogitari, quia omnis differens est non con
sensus et v.v. non.

§. 122.

Omnis perfectio hominis mortalis est magi
me contingens, imo omnis perfectio entis
creati & finis, in se contingens est, nec obstat
angelos confirmados in bono et impeccabilitas.

§. 124.

post aliud, Post se existunt, quod uno inter
eunte, alterum oritur.

§. 125.

Mutatuz id, quod non manet idem, aut quod
fit aliud.
Mutatio entis triplici modo cogitari potest
1. Si aliqua determinatio non amplius inest,
quae ante inerat.

2.

Sept. II.
Mutabile et immutabile.
Conceptus mutabilis et im
mutabilis idem est, cum
vno. necessario sit contingens.

*variabile est, quod eorum
mutari potest.*

2. Si ens determinatio inest quae ante n exat
3. Si utrumque.

Simul determinationum eius, mutato em̄. subjecto
in huiusmodi ipsae determinationes mutantur, saltem externe.

§. 127.

Mutabilitas absoluta posset etiam interna vocari, &
Sypothetica externa §. 11. quod tamen cavendum ob §.
126. ne mutabilitas interna & interna periculose
confundantur.

§. 132.

Nec ergo sunt mutabiles in rebus cum voluntate &
omnipotentia divina. Contrarium statuentes, aut
contradictionem admittunt, aut confundunt essentiam,
quatenus est conceptus abstractus, cum essentialis res
& possibilium. Nec ergo quod agens se deo, quod non
non creaverit bestiam, id quod nonnulli praecipiant:
homo enim non potuit creari bestia, etiam si bestia,
loco hominis potuisset creari.

§. 133.

qua omnes suas relationes Ep. Deus salva immu-
tabilitate essentiae et existentiae, mutabilis dici
potest, quoad relationes

§. 134.

Ens necessarium potest definir, per ens, cuius caetera
na est attributum.

§. 135.

tollit. Posita negatione non A, tollitur realitas A
sen tollitur. Si negatio illam ipsam determinationem
negat, quam realitas ponit. Posita autem negatione
non B, realitas A non tollitur, nisi A et B sit idem
Ep. possunt esse realitates et negationes in esse. Ep. po-
sita negatione semper tollitur quaedam realitas, et
non Ep. ens reale non qua tale, sed diverso respectu,
est etiam ens negatum, et ens negatum redupli-
catur non sunt, est etiam ens reale.

De reali. Sec. III.

Ob. Entia realia, et negativa non ipsas realitates
8

negationes, ego dicere mallet, sed entia quibus realitates, vel negationes insunt

§. 136.

mere negativum, Cum hoc non confundendum est abstractum, in quo nihil praeter negationes ponitur nec abstractionem esse ponitur Mathematicum. Deo terea maxime inconsiderate loquuntur, qui Deum tanquam ens mere negativum corrigi volunt, seu in quo nihil praeter negationes possunt concipi: cum tamen inferius pateat, nullam in Deo esse negationem.

§. 137.

Ens, cui nulla inest negatio est ens realissimum, seu perfectissimum, negatio stricte dicta, potest esse definita, nec negationem quae rationem huiusmodi enter habet in essentia: quae est essentiale vel attributum, quae minus s. quae minus est, est privatio. Ceterum praestat haec distinctio in Philosophia moralis, quia negationes stricte dictae, nunquam, sed tantum privationes, et plerumque immunditate acquirere imputari possunt.

§. 138.

internae Privationes externae entis necessario s. ipsi Deo competere possunt, non vero internae s. e.g. Deus, ante creationem mundi, non fuit sustentator, pater etc. Quod privatio, sed tantum externa est. s. quis est, quem offenderent quae ad §. 133. et hunc annotando, de negationibus Deo dicta sunt, vel aeternitatem mundi defendat, vel capiat ubi distinctionem inter realitatem absolute et respectualem. Realitas absolute talis est, quae in se spectata est determinatio vere affirmans, e. c. infinitudo. Realitas autem respectiva est, quae in se spectata est negatio, sed sub certis circumstantiis, et in certo subiecto fieri potest realitas e. c. non creare in Deo ante mundum conditum

Sunt realitas hypothetica

§. 139.

In quo ergo omnia consistunt ad vnam realitatem, in eo non sunt negationes. Nec obicitur negum vni versalem: in eo enim entia negativa non spectantur, reduplicative. Sed entia quibus insunt negationes, sunt in nexu cum realitatibus, quae realitates, in vero qua negationes. Atque ergo non potest peccat qua tale consistere ad perfectionem mundi.

§. 140.

Si putas, rationem, naturam, quae est realitas, consistere ad negationes, e. g. errores, peccata, quia sic est corrupta negatur antea, in syllo. de syllogismo deo.

§. 141.

accidentibus, ne confundat perfectio accidentibus cum ea, quae accidens seu modus est. Haec quidem modus, semper accidentibus est, sed non n. v.

§. 142.

Interdum malum t. pro ipsa imperfectioe et pro ratione imperfectiois sumitur. Malum semper negatum est.

Obs: 1. In malo metaphisico, mala contingenti rationem suam habent.

2. Mala physica habent dicta sub se comprehendunt physica strictius dicta et moralia

§. 143.

Eas singulare vocatur individuum, non quod indivisibile simpliciter est sed quia respectu numerus de terminati onum in ente singulari nulla divisio cum habet. n. e. nihil potest dari et tolli. Numerus enim praedicatorum in omnibus individuis plerumque est.

omni modo determinatio. Si putas, mere possibilium et universalia per hanc rationem etiam esse omnimode determinata quia saltem negati vni praedicatorum

catur ex duobus oppositis possibilis conveniet: non co-
 gitas, oppositum etiam prædicatum affirmativum in
 possibile: seu un. verfal. neque esse possibile Ep. ad esse qui
 det. determinabili tatem, nondum verò determinatio-
 nem actualen.

§ 150.

Similitudo individuum ab H. Wolf alijsq; vocat
 Species, et similitudo specierum genus; Quam verò si-
 militudo sit tant quantitas identitas §. 70. non satis
 accurate ergo ita definitur, & quidem etiam equali-
 tas: s. identitas quantitatis individuum species
 quoddam constituere solet. e. c. Species prædicorum
 librorum in folio etc. Accuratus itaq; species definit
 per identitatem individuum, hinc tam sit identitas quan-
 titatis s. quantitatis; et genus est identitas specie-
 rum. Identitas generis inferior constituit genus hi-
 perius.

§. 150. 1st.	A = Eps	Genus Summum
	AB Substantia	Genus Superius
	ABC Animal	Genus Intermedi- um
	ABCD Homo	Genus Inferius
	ABCDE Eruditus	Genus Infim- um
	ABCDEF Philosophus	Species
	ABCDEFG. L. D. Chrst. de Wolf.	Individuum.

Obs. I. Notiones Generum et Specierum sunt re-
 lativæ i. e. vana idemq; ens, respectu cui ergo potest
 dici vel genus, vel species, vel genus superius.
Obs. II. Falsa est illa regula logica, bona definitio
 constet genere et differentia specificâ. Dantur enim
 definitiones 1) quæ non constant quæ qualis est
 definitio generis summi entis. 2) quæ non constat
 differ. specif. qualis est definitio generis et omnium,
 generum, quæ talium. 3) quæ neq; genere neq;
 diff. specif. sed specie et differ. numerica constat
 e. c. definit. diluvii Noach. et lapsus Adam;

Obs. III.

Obt. III. Si definitio constat genere, consueto proximo §. 153.

Hic intelligi et dici potest controuersia illa, quae Stoicos inter et Aristotelicos; ac deinde inter Scho-
lasticos: quod alii nominales, alii reales nomi-
nabantur: quae agitata fuit. Disput. scilicet est, num om-
nia uersalia sunt res, an mera nomina? si per res
idem intelligi uolunt, quod nos uocamus individua,
omnimode determinata, statim apparet, uersalia
hac rebus non posse annexari, et si per nomina
hoc significatur, quod uersalia plane non, ac
quidem etiam in intellectu nostro per abstractionem
existere possint; nec uersalia sunt mera nomi-
na. si autem in reate dicuntur, quod aliquo modo de-
terminatur; utique inter res ipsa uersalia
referri possunt.

§. 154.

Ergo dict. de O. et N. uerissimum quidem et uerum
satis principium est, uentiquam uerum pro fundamen-
to omnium Syllogismorum haberi potest.

§. 155.

Obt. I. Definitio totius generalior est, et non tantum
totum physicum, sed et logicum sub se comprehendit,
scilicet per partes non modo extra partes, sed quous
varia simul sumta unum constituentia, intelliguntur.

Obt. II. Totum et partes diffrangi debent ab integro et
multo. Integrum est id, quod habet omnes partes requi-
sitas; multum, quod non habet omnes part. requisitas.

§. 156. 157.

Obiect. Partes sunt aequales toti, Ergo $1+2+3+4=5$,
quod absurdum. si haec partes potentiales possint
pro actualibus: totum autem aequale est partibus actua-
libus, non potentialibus.

$1+2+3+4$, secundum
regulas arithmeticas
addita, constituentur 10,
et tamen omnes hae con-
ueniunt partes ~~tantum~~ suae
de 5. sed si sumis pres-
tem aliquam semper
necesse est, ut ad consti-
tuendum totum etiam
sumas complementum
ad totum.

§. 158

Quare illis responde-
tur, qui obiecerunt
monades esse totum,
ut etiam minimum,
licet impossibile sit
quod habeant partes.
R. non intelliguntur
hic tantum partes
extra partes, sed etiam
quae uer. sum. sumta
unum constituentur.

§. 158.

Hinc intellige distinctionem spirituum in completos et incompletos: priores veteribus erant spiritus, qui non simul anima sunt; spiritus autem cum corporibus archissime coniuncti incompleti vocantur. Hodie haec distinctio non magni momenti est, quia praeter Deum nullum spirituum completum statimad.

§. 159.

Magnitudo a numero ita differt, ut in illa plura non a se invicem ita distinguantur, ut tanquam separata spectentur, in hoc autem ita spectantur. Ex. ex magnitudine distracte concepta omni unum.

§. 160.

Confect. l. ubi maius est, ibi est minus, et vice versa. Idem maius et minus esse potest diversis respectibus: notiones enim maioris et minoris sunt relativae.

§. 161.

Minimum est id, quod nullo modo minus potest dici, nisi per notionem imaginariam velles vocare solum nihil maius, quod re ipsa idem est, ac non minus; et maximum est id, quod nullo modo minus potest dici, nisi per fictionem solum nihil minus, i.e. plane non minus.

§. 162.

Obs: Hinc essentia rerum sunt inemendabiles, nec possunt deperari, nec obligamur nos perfecte ad maiorem nostrae essentiae perfectionem querendam.

§. 163.

in ipso, i.e. ut post autionem vel diminutionem maneat adhuc eius determinatio interna. Nam alia possunt duo extra idem qua qualitate essentiale vel attributa habere, quod tamen in uno maius, in altero minus est.

§. 191.

Caution

Obiter nonnulli, 1. nominam negare esse numerum, et tamen illi non inesse multitudinem totorum. Sed omnino negatur esse numerum, esse enim tantum fundamentum numerorum. Exemplo sequenti magis clarior: largior alicui numerum uncialem argenteum, illius praecipio ut numeret, id quod facere non poterit. Sic autem plurimos illic porrigo mandop, ut numerent, tunc statim praecipio eisdem obediens.

+ Actus Dom. Professor hic praeterit doctrinam mathematicam interlorum, tanquam disciplinam a metaphysica sejunctam, et generaliter annotat tantum quaedam. Est lingua vernacula, de impossibilitate in conuoluitur quodam in qua omnia per regulam minimi et maximi dicitur.

Definitiones Wolfii et Reuschii de Substantia non quadrant ad
 Deum; quinimmo ^{Wolf.} expresse declarata in annot. ad § 110, Mel. si
 Deum Substantiam nominare non uelle, sed potius dixi, *alibi*,
stündig *Ansau*. — Reusch. demonstrat, nullas esse Substantias
 nisi simplices, his quidem uerbis: nullae dantur Substantiae, nisi
 simplices, et entia composita sunt Substantiarum aggregata:
 quapropter si uis datur in Substantia composita, ea respicere
 debet ex uiribus Substantiarum ~~compositarum~~ simplicium.
 §. 213.

Universitäts

München

Bibliothek

Ne quiete nemines non trinitatem dei, quia nec dici potest tres substantias, alias orientur tres deas, nec tres personae, quia hoc de deo nullo modo praedicari potest, et quia non potest tres personae uocari. Est autem id misericordiam quod sensibus nostris concipi nequit; alias in SS. nunquam occurrit quod trinitas tres personarum nominatur; sed tria sunt unum. Attamen cauendum est, ne de hac doctrina in cathedra, uel in concione multum commodeatur, id enim fieri nequit, mox, multa abusu da offenditur. Ut quidam afferunt, trinitatem optime esse comparandam, nisi, glaciei et aquae, quia haec essent tria et tamen unum tandem.

Forma non est, quoniam non substantia, potius autem essentialis, ut supra iam monuimus. In textu, terminus ille Aristotelis, maioribus tam difficile erat, ut quidam Diabolum quoque sensum huius uocis interrogasse dicitur. Est idem etiam eo: quod omnis perfectio, spiritualis. Quae uerbum hoc ita exponit ut sit perpetuum mobile, sed non plene in eo sensus est nos quem nos cum eo uerbo imaginamus, sed ut sit: se ipsum ipsum mouens, suspensum. Prof. narr. iugum quendam in disputatione.

Cauendum est, ne uerba Auctoris mutantur, et substantia definiatur per ens, quod non potest existere ut determinatio alterius: substantia ens est ens, quod potest existere, licet non sit determinatio alterius. Conf. Auctor. praef. Edit. II.

Omne ens est vel substantia vel accidens, nec datur tertium. Substantia non definitur ^{ut Scholasticus dicitur} debet per subjectum praedictabile et modificabile: exinde enim sequeret, etiam in Deum, qui est substantia, cadere modos, qui tamen maxime remoti debent esse ab ipso. Alii definiunt substantiam per ens, quod propriae habet existentiam: quae definitio cum definitione entis a se existentis facile confundi potest. Hic ne confundas causam existentiam posse, et a se.

accidens praedicamentale, ita uocatur, quia substantia cui opponitur, hoc accidens in praeditate entis ueterum occurrit et primum locum occupat. Accidentia uero praedicabilia a praedicamentalis probe discernenda nuncupantur, quoniam in quinq; uel sex modis occurrunt quae quia comprehendunt quaecumq; de ente praedicari possunt, praedicabilia addunt. Erant autem: genus, differentia, species propriae et accidentia. Tertio modo determinantur per essentiam, quod est, quod hodie attribuitur, et quintum, quod modum salutamus. Conf. Boehm. Metaph. §. 200 not. Et accidentia praedicabilia sunt quidem semper praedicamentalia, sed ut praedicamentalia non semper sunt praedicabilia, in se enim quocumque sunt essentialia et attributa.

Substantiatio accidentium, fons multo multo erroris et impedimento cognoscendi ueras substantias. Tanta cauenda est: hinc in quaestione an aliquid sit in substantia, ne sensibus et imaginationi nimium credas. Spatium, tempus, locus, ubi communiter representantur, sunt phaenomena substantiata.

Obs: Datur uelut accidentium substantiatio, poesis et comicis commendatissima, quae alias propriae uocatur, nulla.

Definitio substantiae ualde difficilis est, quod multos procreauit errores. Hic Cartesius definit eam, per id, quod non indiget alia re ad existendum, praeter se ipsum. Hoc sensu autem deus tantum est substantia, nihil aliud. Spinosa de seipsum Cartesius, ut magis qui innocentes multorum accusatus fuit ueterum, auid defectum huius definitionis, credidit, illi manus auxiliatrices praebere, si adderet: et praeter uoluntatem dei. Nunc autem deus non est substantia. Hac sola re uis ille prudentissimus in innocentes lapsus est erroris. Credit enim deum solum esse substantiam, Angeli hominum animam, &c. cas non esse, nos et omnia entia esse effluxus et emanationes dei, contendit etiam pro fatalismo. — Et si quidam licet eruditissimus, librum eius, Ethicam appellatum, refutare nullo modo id facere posset, nisi definitionem minus remoueret; concludit enim semper strictissime ex praemissis et concessis, quae omnia habent certitudinem mathematicam. tunc perit.

De Cartesio id postea adiecit, Spinosa autem agens per seipsum de seipsum definitionem, conuenit simul to caetero per se et a se, credit et deum se unicam substantiam non esse, et alia accidentia uel

§. 194

Quaedam accidentia possunt quidem existere in accidentibus; e.g. claritas cogitationum, in cogitationibus, quae ipsae sunt accidentia. Sed ultima cogitationes non aliter existere possunt, quam inherendo animae, tanquam substantia. Et alia accidentia immutabilia, mediate ab ea existant in substantiis, nulla extra substantias: seu, si substantia non existeret, nulla darentur accidentia.

§. 197

Viri alii definiunt per principium sufficiens mutationum: Ter haec definitio non ad Deum applicabilis est, et sufficiens? Ne obiciatur. q. omnia accidentia sunt rationem suffic. habent in se ipsa, ergo etiam existentia; nam nos hic definiimus unum in genere, et distinguimus inter rationem sufficentem internam et externam. Deinde admissa characteri obiectione cessat adhuc questio, quid contineat rationem suffic. in se ipsa. seu distinguere potest inter rationem sufficientem et sufficientissimam.

actionibus Dei enim nullae insunt mutationes, et tamen primum eorum in Deo ipso continentur.

Substantia, Substantiale, vis, non, nisi in modo repraesentationis differunt: Substantia dicitur, si eam consideramus, uti ens, quod consistere potest, licet non sit determinatio absterus.

- II) Substantiale vocatur, idem ens, in quantum illi accidentia inherens.
- III) Vis nominatur, si eam consideramus tanquam ens, quod rat. fiet. ^{accidens} continetur. Et continetur.

accidentibus quoque in sensu latiore eis attribuitur, e.g. sermone, quae a viro eloquenti perite peroratur, vim impediunt, licet sensu proprio.

§. 198

Substantia eiusdem generis vis dicitur. Logificati nomine quidem, non re autem nova distinguuntur. Quod si enim vis esset quidquam diversum a substantia: quia ipsa vis non est accidens, sed potius eorum omnium ratio sufficiens i.e. substantia: sequeretur, ut dua substantiae continerentur in una. Quod cum sit absurdum, nec igitur vis, substantiale et substantia ipsa a se invicem realiter differunt, sed tantum notionibus relatiuis.

§. 199

Cave ne vis et aggregatum virum confundas. Eumquid enim hoc est, est aggregatum substantiarum, quale in physicis considerat.

§. 200

§. 200.

Supposit aliàs appellatur substantiã in communica-
bilis completa: et completa quidem, propter humanã
est naturam, ne ista supposit appelletur, s. ipsi s. p. o.
s. o. c. s. et substantiã propria tribuatur. Sed neq;
secundum nostram definitionem est suppositum,
quia non est substantiã singularis. Idem va-
let de anima humana, qua talis, i. e. quatenus
cum corpore est coniuncta. Supposit intelligend
est persona.

§. 205.

Status nonnulli: ut receptaculum quoddam
determinationum nostrarum sibi representant.
Sed cave ne hunc conceptum assumes, neq; et-
iam putes omnia supposita status habere. De-
us enim ante mundum condit fuit suppositum,
sed nullum status habuit.

§. 08.

ad fin In substantiã necessaria mutationes sta-
tus externi quoq; sunt possibili.

§. 209.

Nonnulli, ut Spinoza modificationes pro ipso
praedicato et accidente mutabili sumit, quan-
do nos et omnia finita, modificationes de; vocat.
Sed non opus est noui nomine re; dudum iam
notis, et alio nomine significat. Inferunt ta-
men modificationes in ipso Spinoza signifi-
catu mutationes.

§. 210.

aut in genere. Quia Deo agit etiam imma-
nentem, actio in genere non recte definitur
per mutationem status. Aut de manib; actio
est actualis accidentis, relata ad vim qua
actualis. Actio erit vel actualis accidentis
interni: vel externi.

§. 211.

§ 211.

Substantia in Substantiam | Hinc phoenome
nis Substantiatis et ipsis non nunquam acciden
tibus tribuitur influxus. Sed satis incommode
ec. quando cognitio influere in voluntatem di
citur.

§ 212.

Ideals. Ne confundatur cum imaginario et
fictio; est enim verus influxus: Sed ita vocatur
quia explicabilis est aut per ideas Substantiar
in intellectu divino, aut per ideas in omni
bus monadibus a Leibnitzio assumtas of. § 200.

§ 213.

Omnes actiones nostrae observabiles sunt compo
positae, interdum tamen simplices vocantur.
1.) minus compositae in respectu magis compositar.
2.) in quibus nullas partes observare possunt.
3.) quae non constant actionibus eiusdem generis.
Actiones simplices et compositae tamen ne
confundantur cum actionibus simplicium et
compositarum: Simplicis actio non nun
quam est maxime composita

§ 219.

Observationes et consectaria circa definitio
nem habitus.

- 1.) nulla facultas absoluta est habitus
- 2.) Consistit habitus in mera facultate,
nec ipsum exercitium requirit.
- 3.) Minor facultas non dicitur habitus, sed maior.
- 4.) Ab habitu affirmato, ad facultatem affir
mandam valet consequentia
- 5.) At negata facultate ad negandum habit. V.C.
- 6.) At negato habitu ad negandam omnem fa
cultatem non valet conseq.

1.) Ab affirmata, quacumq; facultate ad affir-
mandum, habet non habet V. C.

§. 220.

Vis existentia a possibilitate, ita vis a facultate
differt &

1. a posita vi ad facultatem ponendam V. C. §. 57.
2. a sublata facultate ad tollendam vi. V. C. §. 58.
3. a posita facultate ad ponendam vi. n. V. C. nisi
particulariter §. 59.
4. a negata vi ad negandam facultatem n. V. C.
nisi particulariter §. 60.

Vis mortua et vivax, tam res per hinc dicuntur;
non enim dat vis absolute mortua, s. quae plane
nulli actioni sufficiat; et una eademq; vis alio ha-
bitu respectu esse potest vivax et mortua.

§. 221.

Sed id, quo posito tollit existentia accidentis est
impedimentum. Impedimenta sunt vel physica, vel
moralia: physica impedimur posse, etiam veli-
mus; moralibus impedimur velle, et si possumus.

§. 222.

Non omne impedimentum est resistentia, dant
enim etiam impedimenta passionis.

§. 223.

Veteres definiunt praesentiam per indistantiam
sacris sordibus; quae definitio synonymica non
tantum, sed et falsa est, quia etiam distantia abijen-
tia esse possunt.
Absentia, diversis respectibus, praesentia esse possunt.

SECT. IX.

Simplex & Compositum.

§. 224.

Nonnunquam simplex etiam dicitur
si in quo nullas observamus partes.

2) quod non habet partes, secum sub eodem ge-
nere contentas cf. dict. ad §. 215.

Obiect. Conceptus entis simplicis ē negativus Ep
non tolerandus. h. h. tantū definitio nomi-
nā datur, at in seq. plures realitates nobis in
notescant

§. 227.

plane obiecta
michi haec ce-
verba videntur.

Deum existentia rei; succedit non existentia res
ocritur. Doctm. sub finem. Ep. omne ens, quod debet
oriri, debet esse interne possibile, nec possunt in-
possibilia oriri; et cum ad existentiam entis
requiritur possibilitas externa, omne ens, quod
oriri debet, utroq; modo possibilitatis gaudeat,
necessarium est.

§. 228.

praexistit, quid quid existit, altero adhuc mere
possibile, ipsi praexistit. quid quid existere per-
git, altero existente in mere possibile mutato,
illud existit superfluo.

Obis: ortus ex nihilo opponitur ortus ex aliquo, seu ortus
entis, cuius partes praexistunt, ut annihilatio in op-
ponit dissolutioni, seu eiusmodi entis interitus ut par-
tes existant supersites. Ita quia composita strick-
ctum, naturaliter oritur ex aliquo scilicet per compositum par-
tium et interit per dissolutionem; nec ergo compositum
si oritur, necessario ex nihilo oritur, nec dum interit,
necessario annihilatur. Ep. necessitate creationis, tan-
quam actualionis ex nihilo, tantum monades oriantur cont.

§. 926. 928.

§. 229.

Hunc §. noti interpretari obiective, ac si tantum sub
stantia oriri, et interire possent; sed interpretare
ipsum subjective. Omnis ortus et interitus casus
cuius entis contingere debet in substantia seu sub-
stantia sunt theatra, in quibus mutationes praeveniunt.

§. 230.

Monades sunt vel infinita vel finita

Monas

Ortus ex nihilo solus dici
potest verus. Ortus ex aliquo,
compositio, mutatio, etc. nec
nisi aliquid apparet, sed idem
mutata, aucta, figura.

Offenditur hic magnam illam
obiectionem, quod ex nihilo, nihil
fieri possit. Quod libenter conce-
dimus, si nihil tanquam ratio
speciei consideratur, quia per
quod aliquid efficiatur, vel, si
nihil negativum asserimus, quod
contradictionem involvit.
Nos autem nihil privativum
intelligimus, sed ex quo res,
possibile quidem, sed nondum
efficiens, ad existentiam pro-
mouetur.

Existencia mundi, nondum potest
creationem. Compositum enim est ex
multis simplicibus, quae omnia tan-
ad fuerint prius, hinc mundus ac
illud componetur.

Annihilationem nondum
cognoscimus. Interitus enim
nondum est annihilatio.
Possibile autem est; cur enim
ille Deus, qui nos de creatio-
nem potest, non etiam ad
meream possibilitatem deducere
possit. — Sed entia simplicia
tantum annihilari possunt.
Immortalitas ergo animae
nostrae minime absolute ne-
cessaria est, sed de bonitate
Dei dependit, ergo immortalitas
animae non bene de psychol.
sed de theol. potius curam ad
ethicam numerari possit.
+ composita non possunt

Sect. X Monas.

- Monadum finitarum Leibniz tria quae constituit
- 1) Monadum intellectualium, s. spirituum, id mundum distincte representantium.
 - 2) Monadum mundum clare tant et confuse representantium, quales anime brutorum.
 - 3) Monades mundum obscure tant representantium, quales ex mente Leibniz sunt, Stamina corporum. cf. S. 400.

atomus, noli atomum materiale intelligere, sed ens, quod vi vocis: ab eo privatio & reprensibile cabile indivisibile est.

perfecta unitas omne quidem ens, est unum S. 70. Sed quia compositum est totum unitatum extra se positum, monas non item. Eg. monas est perfecta unitas seu vere unitas.

S. 201. 205.

Compositi spiritus dicitur, monadibus constare probatur.

1) ea notione substantiae et accidentis novo modo, ab auctore huius opus tradito.

2) ex impossibilitate progressus in resolutione compositorum

3) ex principio rationis, quia in simplicibus tant partibus, ratio compositionis quaerenda est.

Potiores obiectiones contra Monades sunt Seq.
Sine contra Systema Monadum.

1. Non necesse est, ut in resolvendis compositis partibus progrediamur, sed subsistendum est in partibus respectu simplicioribus.

2. Non quaerit, an necesse sit, ut in ipsa resolutione per se ad monades progrediamur, neque hoc actu possibile est, sed quaestio est tantum, num composita constant, s. num composita

Sita

Si enim quaerere velim.
compos. et tu mihi aliud comp.
nominares, ego mihi per se
ration. huius rogarum esse
in infinitum, quod est ab-
surdum, compos. enim est fi-
nitum.

Omne corpus est compositum
habet ergo suas partes, qui di-
vidi et ad finem perducit, pro-
fectus, alio est infinitum: ergo ne-
cessario est, ut ad omnia simplicia ve-
nias si enim nunquam desines
velles, compositum dividere, in
infinitum progredere, et tan-
tum ad unum usque, ergo
necesse est tandem aliquando ad
partes, qui amplius dividi nullo
modo possunt, haec partes em-
plicita simplicia, monades dicuntur

Sita sine simplicibus cogitari possint. Quod si ve,
in status controuersae ita formetur: Poperam,
etiam materia minima sine cogitationibus gros-
tris subsistere; tunc iterum respondeo; non debet
minima, nisi eius partes sunt simplices; quod
si enim essent materiales, daretur materia mi-
nor minima, quod absurdum est. vel absurdum su-
uis, vel elementa compositor simplicia assumis.

II. Composita per creationem esse producta, neque
adeo ex simplicibus orta, quippe quatinus non parte
existerunt. Res est petitio principii; composita
enim quae talia, sunt composita id est non creata;
quatenus autem creata sunt, ex partibus sim-
plicibus constant.

III. Si ex composito nullum ens simplex oriri
potest, sequitur ut compositum aequale ex simplicibus oriri non possit.

Res a) Non dicitur compositum ex simplicibus: si uno: si
v: sed ex simplicibus.

b) Si haec obiectio quadraret, sequeretur
etiam, ut quum ex uirgo non fit infans,
ex eunuchus non uir integer est: ex infan-
te uir et ex uirgo integer eunuchus
non posse fieri, quod absurdum.

Non satisfacit mihi.

IV. Contradictorium est, extensum fieri ex non
extenso Res.

a) Conceditur si extensum ex uno non extenso
ortum assumitur; negatur, si ex pluribus
non extensis nonum totum compositum.

Non credo.

b) Omne, quod fit, fit ex eo, quod ipsum non
est; exercitum ex non exercitu; mixtura
ex non mixtura, res publica ex non re
publica est: extensum quod ex non extenso.

V. Si composita ex simplicibus occurrunt,

Sim

Simplicia autem carent partibus, sequitur
composita etiam carere partibus quod absurdum.

a.) Negatur Conseq. Hoc enim sequitur; Et compo-
sita constant ex partibus quae carent partibus.

b.) in genere caueatur ab hac maiori; quid
quid enim non competit aggregato talium etc.

VI. Si composita simplicibus possunt constare,
possunt constare spiritibus, quod absurdum.

a.) Negatur consequentia, et falsitas conse-
quentis simul.

b.) ad analogiam concludo: si collegium ho-
minum potest constare hominibus, et po-
test constare infantibus. Cur conse-
quentiam concederet?

c.) in genere quidem et absolute cogitari pos-
set, ut compositum constaret spiritibus;
Sed respectu in hoc mundo creationis
spiritus plane aliud et nobilior finis est,
quam ut elementa corporum constituere
possint.

VII. Et etiam simplicia se in uicem contingere
possunt. Et concedendo, ex def. nostra contactu.
§. 220.

§. 238.

iuxta se, nec addas nec subintelligas extra
se posita, nec ens simultaneum et ens successiuum,
cum simultaneo et successiuo in genere confun-
das; Praeterea obseruetur et vitetur error, quo
auctores veterum praefecti in Sept. cod. omnia in
hoc mundo esse fluxa, i.e. successiuo, affirmantur.

§. 209, 240.

Termini, Spatiū, et tempus, margine sunt
vagi; nec certa ipsorum ex usu loquendi notio est.

determinanda; Spatium enim vocantur, in quo
plura Simultanea extra se inuicem esse non
Sunt; Sed reuera haec notio est in defectu
Spatii seu Spatii uacui, quod et imaginariu
uocatur et nihil est. Si enim tempus, nunquam
quam secundum ipsum loquendi communem. Illi
quod pro tempore uacuo, quod imaginariu
et nihil est. Non datur itaque Spatium et ten
pus.

- 1.) Extra mundanum. 2.) antemundanum
- 3.) Supramundanum. 4.) postmundanum.

Obs: Spatium uacuum et totum uacuum in gene
re sedulo distingue prius non datur;
posterioris comparatione datur, non uero
absolute.

§. 241.

Spatium replere; Haec phrasid desumpta est
a Spatio imaginario, cum qua non confunden
da phrasid; esse in Spatio simpliciter; mo
nas enim potest esse in Spatio, id potest esse
Simultaneum extra et iuxta alia existens, sed
non potest replere Spatium.

§. 242.

Magnitudo quantitativa; ab his qualitas
modis uocatur et quantitati uirtutis, quae
Simplicibus et abstractis competit opponitur.

§. 243.

Qui gradum per limitem inter se distingi
cant, est infinito gradum maximum dene
gare, et in genere gradum maximum negare
tenentur, quod absurdum.

SECT. XI.

Finitum et Infinitum

§. 249.

§. 249.

Neq; impossibilis est infiniti cognitio philosophi-
ca et mathematica: propter conceptus tamen ad he-
rentes non secunde satis obuius dicitur, quod Deus
mathematice cognoscatur.

§. 250.

Ens infinitum ergo recipit modo defini potest

- 1) per id, quod limitem non habet
- 2) - quod gradum maximam realitatis habet.
- 3) - quod est actu, quicquid esse potest.

Quod contra Hobbesium tenendum est, qui ens infi-
nitum definire posse negat.

§. 260.

Omnes modi, aliquam rationem in essentia habent
§. 50. Et ens finiti existens modi, ens habent
aliquam rationem, in malo eius metaphysico §.
250. Et omnes modi, quatenus sunt rationata
mali metaphysici, erunt mali §. 240. Hinc in omni
ente finito existente, est malum physicum late
dictum. Per numerum prinationum in finitis
actualium, distinguuntur classes finitorum.

§. 261.

Licet finitorum perfectissimum proxime ad in-
finitum, prae reliquis scilicet finitis, accederet:
inter ipsum tamen & infinitum infinitum rema-
nebit distantia.

CAP. III.

SECTIO I

Idem et Diuersum

§. 265.

Adcoq; identitas uniuersalis? In omni ente
est

est certus realitatum numerus §. 248. et gra-
dus maiores sunt plurium. minimum totus §. 247.
Et omnia entia sunt sibi aliquo gradu aequa-
lia §. 246. Est hinc in eandem omnibus aequalitas
quaedam vniuersalis, sine et congruentia que
dat vniuersalis §. 70.

§. 268.

Ens tant et Non Ens, seu nihilum negatiuum
sunt totaliter diuersa.

§. 269.

Impossibilia sunt 1) duo 2) extra se, 3) sin-
gularia 4) totaliter eadem. Hae restrictiones
probe notandae sunt, etiam in §. 270 272. Hae
nostra theorematum enim non applicanda sunt
1) intra se existentibus 2) vniuersalibus et
abstractis, 3) conceptibus nostris Subjective
spectatis.

principium indiscernibilium. Idem est, ac si
diceret principium, ut cuius quibus indiscerni-
bilia possunt discerni atque distinguere a se in-
uicem. Indiscernibilia neque a Deo discerni possunt
seu est absurda essent, et impossibilia, hinc veri-
tas principii indiscernibilium patet.

§. 271.

Indiscernibilia A et B non possunt esse eo loco,
si sunt eodem tempore, nec possunt esse eodem
tempore, si fingerentur eodem loco allocata.
Et non esset ratio sufficiens cur A potius hoc
loco et tempore, vel cur B hoc loco, et tempore
nec alio collocat sit. Esset igitur aliquid hinc
ratione suff. Quod quum absurdum. Et non dant
indiscernibilia, seu non dant totaliter di-
uisa.

Possunt

(Possibilia tantum sub potestate
dei sunt, ergo non absurda
si deus indiscernibilia
discernere non possit, sed enim
impossibilia.)

Possunt tamen dari indiscernibilia
Leibnitius primus vixq; inter nos usus est
principio indiscernibilitatis a posteriori illius pro
band. Eudoxi tamen obicitur huius principio.

In atbulatione in hortis Suis
soruns mienstis, cuius erat de con
siliis intimis, in perperatione
Solicorum arborum.

Ex Rindori
Modo ad obiectionem
esse posse, credo huius doctri
nae

- 1) Bonitas, negatur maior et minor
- 2) pugna cum experientia; R. in omni heret
phis in contrarium allatis aut nullam diffi
militudinem septice posse, aut velle, aut
ab omni dissimilitudine abstrahere.
- 3) pugna cum omnipotentia divina; respondet
ipsum impossibile praestare non posse.

S. 274

Hic spiritus continet principium omnium syl
logismi.
 in em textis. Hoc textum debet esse unum i
 demq; sint enim in B. tam qm f. d. in exsa, et
 et est idem cum f. et C idem cum f. A et C non
 exunt eadem, quia non sunt eadem eadem tex
 tio. Hinc superflua restrictio, quae addi so
 let.
 respectu huius textu, quia praeterea per
 hanc regulam nunqm totalis identita.

SECT. 11.

Simultanea

S. 280.

Omne compositum stricte dicitur secundum
 principia Auctoris habet figuram, quia
 omne extensum, habet extensionis gradum,
 vel maximum vel non. et si figuram per
 limitem extensionis definites. extenso
 maximam figuram renegant
 monas non admittit. Positis huius definitioni
 bus

N

bus, vel consueta, vel auctoris, moras certissime
non admittit figuram. Eiusdem uero quid signi-
ficam per limitem substantiabitatis definiat
et praeter ea ita ratiocinantur: moras limita-
tū: | non de infinita non est sermo | est in nimis
in natura et proxime accedit ad rotundita-
tem. §. 289. et per consequens quia cum scripta
est, utiq; affirmari potest et deberet, modum
habere figuram late dicitur.

§. 287.

Non omnia, quae sunt in loco, sunt etiam in
spatio. Extra simplicia spiritus, Angeli et
similia sunt in loco, deus ante mundum condit
locum non habuit, nunc autem ipsum habet. x
Locus imaginarius est pars extensa; spatio
imaginarii; unde diuersi sensus phrasos
esse in loco et locum replere. §. alii definiunt
locum per determinatum modum coexistendi;
actus est modus alii sequendi et praecedendi.

§. 288.

Cum locus et aetas sint relationes §. 287. 85.
37. duo extra se actualiter totaliter quidem, quae
omnes relationes, sunt impossibiles. Hinc
apparenter et partialiter pluribus inen-
tus esse potest, praesertim successive. Hanc ob-
seruationem adde principis indifferenti hinc

§. 289A.

Actio: mediata | indistans, est possibilis 2

§. 289B.

Subiectum motus dicitur mobile. Actus
mutare potest deum, in uetera casere: et sic
potest analogon quicquid cogitari, quod est 1
absentia mutationis aetatis.

§. 289.

ad §. 289.

Nulla in hocce uniuerso
quies absoluta est, sed re-
latiua tantum, omnia
enim in totum natura
perpetuo mouentur, nam
post mortem quies est,
patresamus enim, in alijs
mutantur.

(N. Dubitatur ad huc si eadem non nihil
esset continua, quomodo aliquid co-
haerere possit.)

id quod per microscopia ma-
gis reperimus, nam vitrum,
cutis hominis, aurum pp. quae
nobis videntur continua, ualde
interrupta sunt.

§. 285.

In rerum natura non datur continua

§. 286.

Puncta haec distinguantur a phisicis et
mathematicis §. 299. tanquam conceptus
superior ab inferioribus.

Quod uidetur lineam oculis tan-
tam, nullo modo creditur, quod
ex punctis sit composita, mox
autem huius definitioni annuetur,
quando eandem lineam oculo
conficere ^{esse} armato.

§. 290.

Sola non cum linea, sed cum extensione
constituenda est uox sola.

§. 291.

Consectaria

- 1) Quod quid metiri possimus, distincte
representare possumus. 2) Deum metiri
non possumus.
 - 2) non necessario sequitur, ut istud limitatum
sit, quod dimensionem patitur.
 - 3) Eundem nos metiri, ut limitatum est.
 - 4) Deus se ipsum metiri potest.
- Mensura perfectionis, est intensorum,
integritatis, extensorum.

Dimensio (Axiomata) minus
philosophica notio est. Deus
enim metiri a se ipso, sed non
dimetiri, et ad finem
eius peruenitum sit, potest.

§. 292.

Quot extensiones aliquid habet, tot dimensio-
nes patitur.

§. 293.

Adde: Temporis partes cum sint in successi-
uis, §. 289. 155. sunt successivae, et tempus adeo
est successivum §. 238.

§. 294.

Si corpus quoddam in quiete positum non mo-
uetur, ratio suff. adesse debet, cur non moveatur.
ratio ista sufficiens corpori intrinseca vocatur
vis motui resistens s. inertia

§. 295.

§. 295.
Compositum Extensum, materia, et corpus differunt, sed non nisi representando modo: revera enim etiam, cum omnis materia simul est corpus, et corpus est extensum, et v.v.

mere passiva, quibus materia non datur, neque videtur illa et indigesta moles per se raris fuit. *Velis autem credere, Cui. Metem. l. 1.*

§. 296.
physicum corpus physicum a mathematico differt. Hoc extra abstractionem non existit; illud vero est compositum 2) materia, 3) in motu ce praeditum.

SECT. III.

Successiva

§. 297.
cogitationis, aut si minus mutationis. Praesens latius sapere dicitur, certa temporis pars, quae praesens strictius pro parte habet e. g. annus praesens; Praesens strictius quod differt a praesente proprie & strictissime dicitur, quod non nisi instantaneum est. §. 299.

§. 298.
tempore praesentis, a praesentibus in genere, et a loco praesentibus in specie distinguenda sunt cf. §. 220.

entia actu, non actualia in genere, sed existentia | in temp. praesent. strictissime dicitur.

§. 299.
Si de duratione finitum sermo est, durare optime dicitur potest ens et si coexistit successive in continua serie a. b. c. d. etc. s. duratio est existentia, qua rebus pluribus successive datur, quod coexistit, sed minime durationem de finitum auctor noster, per existentiam entis
nec

nec orientis nec inter euras: quae cum male
posset intelligi, absq; dubio in posterioribus
editionibus deo non admiffa est.

Instantaneum, praesumptio inconceptibile nobis est
quia prius et posterius in eo distingui nequit.
non tamen deo est inconceptibile in se; potest
enim relationes plures, ad simultanea et successi-
ua habere, et per eas consipi, imo ipsum in-
stantaneum potest esse ens simultaneum,
hinc plura in ipso possunt distingui. Conf.
illo q. 5. 491

§. 300

instantaneum, pro signo instantis assumi solet phae-
nomenon, in quae nulla successio observabitur, quod
non nunquam instantis dicitur. Solet e.g. ictus oculi.

§. 302.

Diuiditur aeternitas in

- 1) permanentem et necessariam, in qua nulla est
successio. Haec aeternitas deo tantum adscribi potest.
- 2) successivam et participantem, seu contin-
gentem, quae quidem initium et finem non
habet, successiva tamen agnoscit. Rationem
satis liquet, an possibilis sit ejusmodi
aeternitas; vobis tamen est haec distri-
ctio, quae controversia de aeternitate mundi
diuidianda.

§. 304.

Hoc ne ita intelligas, ac si ens in potentia
proxima sufficiens ratio ponatur in entibus
actu, quomodo duratio horum momentu: abis
enim ens in potentia, semper ratio actu ponit,
rebus, quod contradicitur. sed ita intellige, si ratio
sufficiens entium in proxima ponenda est, en-
tia, in quibus ponenda est, sunt ratio actu; quo-
remota rationem ens in potentia habet
in entibus actu, eo magis est ens in poten-
tia remota.

Hic non intelligendam est,
quod ori et intare, non possit,
esse durable, ut quidam exi-
stimant; sed de duplicative
cum aliquo ens, dum durat,
nec ori, nec intare possit.

Conceptus aeternitatis nul-
lam involvit contradictionem,
quin etiam quodammodo con-
cipere possimus, per multiplicati-
onem, in ea enim in infinitum
progredi potest, quod licet nobis
sit impossibile, idem per se fieri
potest, et a parte ante, et a parte
post.

Quod omni tempore adurat
sempiternum quidem est, sed
non dum aeternum, incho-
ationem enim tempus non
exhibet. Ergo omne aeternum
quidem sempiternum est, sed non
vice versa.

* * *
Crediderunt nonnulli aeter-
nitatem mundi. Qui quidem
difficilius sunt reputata, quam
quis putaret. Si enim dicitur,
aeternitatem esse affectionem
soli deo propriam: affirmant,
se aeternitatem successi et partici-
pantem intelligere, et ergo possibile est,
mundum ab aeterno existisse,
licet non sine successu. Multi
quoque contendunt, mundum
esse creatum et tamen aeternum,
quia deus possit ab aeterno creavisse,
sed quod non bene est refutandum,
etiam ex biblia, si enim obiciamus
Mundum esse creatum? v. 1. 1. 1.
Hanc respondet, illud esse aj-
mend un uti de deo, quando
dicitur: ex aeterno deos.

12
In multiplici haec doctrina est.
inter alia ea ea discernimus methodum
causalem, in quo multi veterum libri
sunt conseripti, e.g. comp. dogm. Baconi.
Diction. Rationis, principii et causae.
Ratio est ex quo aliquid cognosci potest,
cur ita sit. Etiam Deus habet rat. suf-
ficien-
ficientissimam sui in se ipso. Princ.
est font. quae continet rat. alterius
rei. Causa species est principii,
quod continet princ. essentiae
alterius rei.

§. 305.
Huc refer proterbo. factum infel fieri nequit.

SEC. IV.

Causa et Causatur

§. 307.

alterius non ergo dicitur aliqui posse esse
principium sui ipsius, licet rationem suam in se
contineat, neq. nos dicimus principium omne
contineri rationem sufficientem.

Conceptus entis dependentis et independentis
sunt relativi, seu independentis est vel absolute
respectu tale.

§. 311.

Principium efficiendi s. potius fieri: a veteribus
diuiditur in principium Effod et Effu. Illud est
quod rem ad existentiam producit, hoc, quo me-
diante duci, Deus ec. est principium fieri
in homine Effod, verbum et sacramenta prin-
cipium Effu.

Principium fieri, quod etiam generationis prin-
cipium dicitur, cum principium efficiendi sunt re,
alra, & principium cognoscendi notionaliter di-
uitur.

Principium cognoscendi est vel complexum, v.
incomplexum; primo per propositionem plures con-
ceptus complexa absoluit, postremo solo
conceptu nititur.

§. 312.

Fundamentum relationis est ratio, s. in, ex
quo ratio potest cognosci.

§. 314.

Principales concause, quae una aut tantum
causatur rationem continet quantum al-
teri, aut quarum inaequalitas in obse,
ua#

uabilis est, sunt eq.
princ. uales?

§. 317.

essentially s. b.
subordinata, negle-
cta hat limitatio-
ne, canon s. p. h.
nec verus est nec
probari potest of.
dict. ad §. 25.

SEC. V.

SEC. V.
CAUSSA EFFICIENS

§. 319.

effectus. Si actio e' complexus realitatum et negationum, a potior fit denominatio causa. Si vero praecise resuplicative et formaliter de actione tanquam negatione tantum sermo est, effectus est causae deficiente, & potest dici defectus.

§. 322.

Saecularis quoque causae arbitrio praeditae in specie liberae, aliis subordinatae, ministeriales et administratae vocantur, causae phys. aut instrumentales.

§. 323.

Relatio eventus. Hinc circumstantiae internae in voluunt contradictionem: Solet tamen ita vocari complexus variorum, sed inter constructus.

§. 324.

externe. Cui hunc canonem sine limitatione enunciant, aut veritati repugnant, aut veritatem late sumunt, ut omnes circumstantiae possint, ut eius determinationes interne dicerentur.

§. 325.

interne. Hanc propositionem ita intellige: relatione mutata non est mutatio determinationis interne, hinc non augetur, nec minuitur numerus determinationum internarum; & mutatio relationis non est mutatio interna, licet mutatio interna inde oriri possit, tanquam causa occasionalis. Et c. quando honores mutant mores.

§. 327.

Hinc una ex superioribus iustitiae rebus est, nascitur. Posito eodem similitudine, aequali, peccante;

Causa realitatis et negationis ita intelligi debet; quae realitatem vel negationem profert.

Multi veterum theologorum affirmaverunt, scripturam liberam factorum causarum instrumentales tantum fuisse, ubi parva est, quando foris sed quam absurdum id sit, non non perspicit, ut deus enim eos vario scriptis stylo;

Si, e.g. exercitus militum fortium, qui paucos iam hostem uicerunt, oborto pulvere per flammam uehementis uentus, immediatus, quo minus hostem periret, uincant, imo ipsi uincantur, ea circumstantia non uicet tenuitate, non nam semper erunt hostes, sed uicet rem externe, sicut enim fugati.

administ.

penitē eadem & poena: nec non fundament habes
expectationis casuum similibus confuse cognoscendum.

§. 329.

Secundum principia recentiorū physica & obser-
uationes ac experimenta novorū Physicorum, gene-
rās animalium & animalculorū omnium fit per
effectum univocum.

§. 330.

1) Magnitudo actionis determinatur ex multitu-
dine et magnitudine accidentium actuatorum. 2) Haec
constitunt effectum plenum. §. 330. 3) Quantitas
effectus pleni est quantitas actionis.

2) Quantitas vixium determinatur ex quantitate acti-
onis. 3) Quantitas effectus pleni est quantitas
vixium vixiarū, i.e. vices vixiarū & effectus plenus
sunt aequales.

Concludendum itaq;

Actio = vixibus plenis
Effectus plenus = actioni 3) Effectus
plenus = vixibus vixiarū.

§. 331.

Noli convertere propositū in oppositū, falsum
enim est causam non esse nobiliorē sub effectū.

§. 332.

Fundamentū cognitionis nostrae a posteriori:

SEC. VI.

UTILITAS § 336

Utile, sumitur nonnunquam

1) in bono in genere, ita, ut bonitas absoluta
etiam sit utilitas; et tunc opus bonum est utile;
2) Strictius pro bonis, ad commoditatem status
externi facientibus, unde distinctio inter bona ne-
cessaria et utilia.

3) Strictissime in augmento operum.

Effectus aequivocus est,
e.g. liber eruditus, quod
qui quidem effectus eius est,
sed non univocus, si quia
non habet differentiam specifi-
cā, scilicet non est homo.

Semper tamen plus
virium ad sit necesse est,
quam ad perficiendum
effectum requiruntur,
hic enim alius profecti
non potest. Si enim curra
plenus adest, tantum virium
ponderē, quantum virium
equo omnino inest: ille
currum trahere nullo mo-
do poterit, nam necesse est,
ut vices quodam habeat
adhuc in se, ut pos-
sit progredi.

De 302.

Considerant quidam
effectum posse esse nobili-
orem causā efficiēte,
quia filius, effectus, saepe
maiores perfectionis digni-
tates habet, quam pater,
causā efficiens. Sed non
essentially, in quantum
pater causā efficiens eius
est, aliud necesse est, ut
filius supra humanam na-
turam effectus elatior.

Plurimi enim veterum,
non vulgus tantum, sed
et doctiores, crediderunt,
ex squalidatibus, posse oriri
animalcula. E.g. pulices.
Sed physici diu rem invene-
runt, haec omnia per
erossiōem, quae in haec squalidate
cadunt, et per calorem eius
fortificantur, et eo quidem in-
credibili numero, ut plebs homi-
nū adhuc oritur, et oritur per ne-
romantiam.

4) Nos sumimus utile in specie boni.
Consectaria

- 1) Utile uni, potest esse inutile alteri et v.v.
- 2) Utile uni, potest esse noxium alteri et v.v.
- 3) Non omne inutile est poxium.
- 4) Omne noxium est simul inutile.

§. 337.

Pretium ab aestimatione ita differt, aut distinguitur, qui potest, quod illud sit iudicium de valore, obiective spectatum, hoc iudicium formaliter, seu ut ipsa ratio spectat. Pretium tribu. Solet re. & estimatio personae. Pretium vero est iudicium, quod gradui utilitatis seu valoris re. aequale est. si imaginarij, quod inaequale est. Inaequale est vel maius, vel minus.

Pretium valore maius propter amorem, est pretium affectionis. Caue ne omne pretium pro fictione et imaginario habeat, nisi vobis omnia, quatenus cogitatur, imaginarij dixerit. Vobis Solet etiam pretium internum, et pretium hoc r. & xxij dicit pretium externum vocari.

§. 338.

quo utile interit. Sensus incurius, absurdus.

§. 341.

Alii definiunt finem, per id, propter quod causa efficiens agit, et medium per id, quod rationem continet, cui finis actum consequatur. Intentio. Hinc recte dicunt, finem esse primum in intentione, et ultimum in executione. causa finalis. Causam finalem a causa finis distingue. Causa finalis est, ipse finis; sed causa finis est medium.

§. 342.

Non satis accurate definiuntur causae impulsivae
 Sicut

Sect. VII. Rel
Caus. Tene.

Probe distingue inter intentionem, obiectum, finem, finem et scopum, seu finem ultimum, eundem, cuius omnes alii finis sunt remedia.

Sua per rationes voluntatem determinantes
ut finem convenienter agat. Haec enim est definitio
motuum. causae impulsivae autem similes et
motiva pro specie habent. Causa impulsiva
vel interna, & ratio intentionis in agente con-
tinetur; externa, & minus.

§. 243.

Si quis vult vel ab aliis ad bona plura se in sa-
actuama haec bona plura, dicuntur cofines.
Secundus. Finis ultimus, cum nulli subordinetur,
reliqui autem omnes ipsi subordinentur, est quod
multa non sunt, seu ut dicitur §. 72. excludens tantum
fines coordinatos. Subordinati enim respectu scopi
sunt media; hinc et intermedii dicuntur. Finis
vel causa principalis, vel minus: prior est pri-
maria, posterior secundaria.

§. 244.

Materia in hoc §. latius patet, quam §. 20 §.
Hoc enim significatu, possunt esse simpliciter con-
ceptus universales, et ex mens accidentibus con-
posita, materia vocari: nec tamen hoc sensu de-
us dici potest materia. Et solus deus dici po-
test ab omni materia remotus, sano, licet mi-
nus commo sensu.

§. 246.

nexus typicus. a Cel. Distingero primus affuati?

SEC. II.

Sign. et Sign.

§. 247.

P. Signum est, idea, conceptus, excitat ideam: con-
ceptum: aliter. Consect. ex defn. Signi
1. Signa sunt rationes.
2. — ab ente cognoscente debent representari
3. Nihil potest esse signum. In infid.

4.)

- 4) Signum debet esse actualis quod, quia talis causa quibus effectus.
- 5) Omnis causa est signum causae suae, et omne causatum signaturum causa sua. s. 307. 326.

S. 348

Signum etiam est.

- 1) vel certum vel incertum. 2) vel sufficiens vel minus.
- 3) vel naturale, vel artificiale, vel arbitrium.
- 4) vel essentialiter vel minus. 5) vel theoreticum.
- 6) L. theoreticum, vel practicum, s. methodicum. 6) vel nudum, vel aptitudinale, vel actuale.

S. 349.

Semiotica Philosophica. Ita dicitur, ut distinguatur a Semiotica. s. Semiotica, medica, scientia quae continet veritates de signis, per quae diversi morbi possunt distinguere.

Heuristica, s. Algebra Philosophica, hinc quoque desiderata tantum.

primi cuius s. illa, quae ab aliis signis se prioribus obtinet non trahuntur.

Hermeneutica universalis. quam debemus esse. Meierio in eiusd. allegoriarum duobus. hinc quoque.

Mantica bono sensu sumpta valde desiderata est.

S. 350.

Lingua universalis. quadruplici sensu sumi potest vel. 1) pro lingua illa, qua ante confusionem Babilonicam usque sunt omnes homines, de qua dissertationem Philologis reliquimus. 2) pro complexu eorum, quae pluribus linguis communia sunt; s. pro Grammatica universali; ite Philologiae relinquenda. 3) pro lingua universalis Philosophica, quae vel a) possibilis est, si inveniuntur vocabula essentialiter significantis ad usum.

usum Philosophicæ, sed talis lingua uniuersa,
his, quam etiam definiuit Auctor, potius scriptu-
ra uniuersalis dicenda, uisuper que a ling-
qua illa uniuersali, quæ est Stenographica,
distinguennda effect. b.) impossibili, quæ nullam a-
liam linguam supponit, et absq; omni Lexic. sub-
iudic. edidit potest. q.) in lingua uniuersali
non quidem in hac, sed tamen in altera ita
expectanda, quæ omnes spiritus consumat
utentur. Conf. Willii diff. ling. univ. 1756. Altosf

COSMOLOGIA

PROELOGE

S. 356

Generalis s. Metaphysica s. transcendens,
his dicitur, ut a Scientia Cosmica, Cosmographia,
Geographia, Geographia distinguatur. Ill. Wolf.
Auctor Scientia merito dicitur.

* Jam quidem ante ipsum A. 1648 prodit le-
næ disputatio cosmologica Joh. Reisderi, in
qua, ut multa lecti dignissima occurrunt,
ita et inter reliqua mundi æterni pos-
sibilitas strenue defenditur.

generalium non uniuersalium et general-
ium: occurrunt enim etiam prædicata, gene-
ralibus mundi maxime inferioribus communia,
modo ne occurrant prædicata mundo uni-
co propria, quæ talia. sed obicitur: occur-
rant etiam prædicata s.) huius mundi s.
355. Sege q.) sunt eiusmodi prædicata, quæ
sunt cum aliis communia sunt. 2.) mundi
optimi, quæ est unicus, & in Corp. hęc præ-
dicata non considerant, ut prædicata mun-
di individui; in Theol. natural. enim demum

constat

constat, mundum hunc existentem esse optimum.

§. 352.

Theologia naturalis scilicet & revelata.
Naturalis Theologiae principia continent
ad demonstrandas Dei existentiam et attributa;
notitia enim de Deo naturalis, acquisita, hauritur,
ex creaturarum consideratione, estigitur
aliquid in creaturis commune, quo ad agnos-
cendas Dei, s. existentiam, s. perfectiones deducimus.
Revelata Theologia usum præbet, Cosmologia nostra,
cum ostendit possibilitatem miraculorum et errores
fatalistarum, Spinozisticorum Naturalistarum, atque
prostrat.

Philosophia practica, si enim per traditam Cosmo-
logiam in res est, sequitur, ut fines obtinere &
vires, uteris modis, ferendas esse leges, propo-
nendo cum poenis præmissis; et quæ illa
esse debeant, ex natura illius potest et debet
colligi.

CA. I.

Noti Mundi

SEC. I.

affirmat

§. 354.

Notio mundi est 1) biblica stricte dicta,
quæ ita duplex est: a) vel mundus sumitur
pro genere humano Joh. 3, 16. b) vel pro
parte generis humani corrupta 1. Joh. 5, 19.
2) vulgaris, ubi mundus sumitur: a) vel
pro orbe nostro terrarum b) vel pro parte
generis humani in successivis. c) vel pro
quantitate multitudinis. d) poetica, ubi denotat
mundus

mundus a.) vel Systema quoddam plane,
tarum b.) vel promiscue omnia corpora coe-
lestia, fixa dicta, quo sensu Smith a Fon-
tenelle in tractatu de pluralitate mundorum,
et philosophica, pro omni, omnium res, preta-
deam in complexu consideratam universitate;
quo sensu ipsa etiam Scriptura Sacra mun-
dum sumit. Act. XVIII. 27. Ebr. II. 2. et passim in
Psalmis.

§. 356. 357.

De nexu universalis disputaturus, distingue
propositiones sequentes 1.) Omnia sunt
connexa 2.) Omnia sunt dupliciter conne-
xa 3.) Omnia sunt connexa in mundo et
singula in mundo sunt connexa cum singulis.
1.) In hoc mundo esse nexum mundi maxime.
Quarta propo. est, quam hic affirmamus,
reliquas non negantes, non tamen docentes
a.) Singula esse in nexu cum singulis aequi-
fori et aequi b.) Singula esse connexa cum
singulis eodem & simili ratione. c.) Singula
esse singulas rationes.

§. 359.

Proo. §. quidam pro in mundo est absolute re-
cessurus §. ab ordine quocumque ad ordinan-
tem non valet consequentia.

§. 361.

Si quis obiceret, mundum posse defini per
sectem actualium, necessarium, infinitum;
is cogitet: 1.) probam an esse veritatem huius
definitionis 2.) nos Systema nostrum prius
construere, deinde fatalistas & Atheos re-
futare 3.) non valere objectionem de affectio-
nis, quia ead hoc est discrimen, quale est in
rex

ter accidentia & substantia. cu. inhaerent.
Praeterea haec ductoris demonstratio valet, si
vel aliquas mundi partes, condescendendo, finitas
Sumas.

§. 363.

Ab hoc ordine contingente, ad ordinem v. Conf.

Statu §. 364. Supra mundi potest dividi in interam,
ex modis mundi, quo et relationes partium eius
erga se vicinias, & status earum. extera perti-
nent; et extera, ex relationibus mundi ad Deum
oriuntur.

§. 370.

absolute De hypothetica enim possibilitate ini-
tium aliorum mundi et finis supra mundi in re-
cum sapientissime decretis aliter sentiendum
est: hypothetice enim impossibile est alius mundi
initium, et supra mundi finis.

§. 371.

Consectaria 1) Mundus Et non ortus est
ex chaos veterum. 2) Mundus non interit totus,
sicut, partialiter quomodo moriens. 3) Neque
in die nominatum, neque per ignem interibit
totus mundus, id quod. s. Scripturae nequaquam
contradicit.

§. 372.

Omnia mundus et hic Et mundus, in quo
nullum malum physicum esset, est nihil; quod
notandum contra eos, qui mundum optimam
opugnans, putantes, mundum totaliter bo-
num, meliorem esse hoc.

§. 373.

et cuilibet partium Et non tantum homo
sed et quaelibet pars univ. potest dici
microcosmus. Conf. diff. med. de macrocos et

microcosmo 1756 habita.

totaliter idem. §. Somnium est pluralitas mundi,
vixit totaliter similium a.) Simultaneorum de
morte b.) successivorum. Platonica, que et
vixit annus Platonici diei convenit

§. 374.

Cane, credas, in omni mundo, esse necessario
spatium et tempus e.c. Mundus equivocus;
se simplex, nec non mundus, in quo nullus ten-
pus, sed tant spatium e.c. Instantaneus.

§. 375.

Mundus non tantum habet causas, sed t.) effi-
cientem. alii enim deat causas materiales,
formales, finales mundi admittentes, non
tamen concedunt efficientem. 2.) extrinseca positam.

§. 376.

Determinata, propositio hujus §. quae maxime
impugnata est, ab Anti-Wolffianis. Omnes cre-
do contradictiones ex vocabulo determinati-
vixit recte intellecto, et cur. praedetermina-
to confuso profusa esse. Quos itaq; offendit
Sic terminus, ita pronunciet, quod sumus
haec eventuum certitudo, determinata
ab aliis certitudo futuritionis rer, ab aliis
hypothetica necessitas, quae si in corporum
mutationibus invenitur, physica, et in spiritibus
moralibus dicitur.

§. 377.

Ipsa hujus mundi actualis, eaque vel pra-
terita, vel praesentis, vel futura sunt hujus mundi,
et possibilis. Hinc ille, qui necum vixit in
mundo, difficillime non cognoscit, multa pos-
sunt videri possibilis hujus mundi, quae non sunt
quaeque per summam sapientiam fieri non possunt
vnde

unde murmuratio contra providentiam, censura
vrae Domini, & tentantes Deum preces, omnino
hoc vitandum in Controversia de mundo optimo:
qui enim putant, absentiam i. mali: peccati mun-
dum reddere meliorem, non cogitant, sed integri-
tatis hominum, et diabolocum sempiternum, non
esse possibile Suius mundi.

§. 379.

De gatur pluralitas mundi, rigorose ipsius con-
ceptu prohibito §. 354. 372. Dicitur: Sed conceditur
Pluralitas mundorum. 1.) Simultanea, secundum
Fontanellii conceptum. 2.) Successiva, secundum
notiones biblican.

SEC. II.

De gatur. Mun. Not.

§. 380.

regressus Alii distinguunt progressum et re-
gressum, et recte quidem, ut mihi videtur: ille enim
qui incipit ab ente contingente, et huius effectus
in infinito ponit, verus est; hic, qui a motore de-
finitur, et simpl. etiam progressus causarum
dicitur, falsus est, non confundendus 1.) cum
progressu rationum in infinito 2.) Cum eterni-
tate mundi, cum qua consistere potest causa
mundi simpl. talis extra mundana.

§. 382.

Fatus a fama nomen habet, et vi vocis in
indiciat, quod quis Fatus est, s. quod de re
est. Hinc Cicero l. 1. de divin: esse fatus, de-
cretum divinum ait, quod fatus est Jupiter,
Ad usum loquendi vero si attenderis, per fatus
semper quamdam rem necessitatem intelligi com-
peries, eamque ut plurimum absolutam et para-
tu

Progressus enim
tionum in infinito
est possibilis, quod
Theolog. Nat. de
prohibetur. accurate
eo infinitudo de
ducitur et illustrat.

Si quis enim rogaret, quae
esset ratio dei, et ubi nam esset,
et quidam responderet in eo
ipso contentam esse; statim
ille regressum in infinitum
recorreret, quia necesse est ut
haec saltem habeat aliam
et sic in infinitum. Sed
concedatur totum argumen-
tum, nihil enim probatur
quam in deo esse aeternita-
tem, et quod aeternus.

Probatio Renschie §. 176.
Ex ratione sufficiente plena
concepitur id, cuius est ratio
sufficiens; ratio autem quae
non est ultimata non est suf-
ficiens. Quum vero in pro-
gressu in infinitum ratio
ultima non cesset, num
quam ad id ratio sufficiens,
quoniam autem omnis habet
ratio, sed, prog. in infin. est
absurdus.

Per absurde doctrinae
sunt Noicorum. Confundit
videntur necessitatem sumam
moralem in actionibus Dei
cum necessitate metaphysica
et physica; minus demandi
multa enim eorum dicitur
inveniuntur praeccepta, quae
ostendant, se prope illud ut
cogitatur, quod autem exprimitur
quae non potuit.

hional: | Est autem Fatum 1.) Absolute irratio-
nale 1.) Chaldaicum s. Astrologicum, quo, quod
quid fit, ab influxu astrorum immutabiliter dependere videbitur
2.) Stoicum quo principis nexus dependet a di-
vino immutabili & absoluto decreto, non habito
respectu ad hominis propensionem et actiones
liberas. 3.) Musanicum s. Turcicum, sibi
necessitas ab omnibus medijs & motibus abso-
luta, ut effectus sequi debeat, sine media & caus-
sa ad finem, sine minus. 4.) Spinoristicum, quo
in re vera nullum dicitur contingens affix-
mabas, quia mundum, Deum, esse statuetur spi-
nora s. Hypotheticum et rationale 1.) Philoso-
phicum in cuius omnia in mundo ita contin-
gunt, ut posita causa, necessario poni debe-
at effectus, totus tamen causarum nexus in
se contingens de 2.) Christianum: de quo lo-
quitur Ecclia in Cantica: In altum manuum
regalem p. p. s. Gal Gollus dudu bayloda.
Jo will us unvordovsdru, an uniu dmi,
Sanguis golu J

Omnia spinorae principia
sunt definitionem de libertate
sunt pedent quae in loco cum
aliquot ab eo est dictum, et
dicitur adhuc in theol. natu.

Non nunquam casus dicitur eventus, qui
fit sine praecisione & intentione nostra.
Casus ratio suff. vel ignoratur, absolute
& sic nullus est; Et respectu Dei, nullus
plane Casus est; vel respectu, a certo
quodam ente intelligente, sine vii potest
esse casus, qui alteri non est. Casus. Casus
in statu entium moralium, est fortuna
s. g. qui si effectus purus effectus fortuna
pura, quae nulla est.

Ordinarius distinguitur inter Ordina-
riam et ordinatum. Ordinatum e, in
quo.

quo est ordo, quod secundum entis ejus
tam regulas, in specie determinatur.
extra ordinariam, vel absolute, vel esse
etiam tale. Tertius est inordinat, post ordinat

Saltus est transi-
tus ab uno ad al-
terum sine re-
mediis

§. 386
Si posito t. D. C. D. A. influere dicatur in d. imo-
diante, nec mediante D. C. saltus is esset absolutus
e.g. si quis beator numero adscribetur, sine praeterum sine re-
mediis fide in istum.

§. 387
ponendum, hinc natura nihil facit per saltum,
Reilicet absolutum, licet facere aliquid possit,
nec respectu unius, & cataraacta, praesertim in
duorum alicuius spiritus.

§. 391
omnia ad ponamus unum infinitum & unum finitum. di-
scrimen inter ipsas has unum exit infinite magnam
s. maximam. quia igitur unum infinitum pro omnia ad
sumunt, ut discrimen inter Deum & creaturam eo
fit maius. discrimen quocumque quod maius e mag-
no, & absurdum querunt. quibus quidam Spinoza
Patroni dicit veritate concipere solunt. Mundus
e infinite magnus, et in ipso possunt tot intelle-
ctus, & entia intelligentia assumi, quot possibiles
ergo infinite multi, ex quibus, si in complexu spe-
ctantur, tot orbi, quod intellectus infinitus, &
Deus est qui itaq; per mundum constituitur. Hic
h. doctrina de mundo infinite magno, bypothe-
sis est, nunquam affirmanda, nisi prius Deus in
extra mundum ponatur. 2. ponamus hanc by-
poth. de mundo infinite magno ee veram, nondum
tamen sequitur, infinite multos intellectus in
ipso esse. 3. imo ponamus, esse in mundo infinite
multos intellectus, nunquam tamen constituant
tot, quod e intellectus infinitus, sed potius tot
quod

quod infinite multos intellectus finitos complecti

CAP. II.

Part: Vniu.

SEC. I.

Part: vniu. Simpl.

§. 292.

Philosophi sunt vel I. Nomistae, qui omnia
tammodo substantiae genus admittunt. a) Ma-
terialistae, nihil quam materiam. b) Idealistae
nihil praeter ens simplex. 1) Pluralistae, quid
quid est, pro ente simplici habentes. 2) Equistae
se ipsos pro ente simplici; nec cogit tantum exister-
te, et mundum constituisse habentes. II. Duali-
stae, qui substantiarum materialium etiam
materialium existentiam admittunt, h. e. corpo-
ribus realem, extra ideas animas existentiam
concedunt, et animas immaterialitates deseri-
bunt, quales nos sumus.

Egoistae Hic negat I) existentiam omnium cog-
noscunt, hinc et sui extra se realem, & admittit
tamen ideam de mundo hoc, quam quilibet
alius format, licet ipsi denegat, veritatem
logicam. Cave tamen putas, I) mundum Egoistae
esse impossibilem in se, licet hunc mundum non
esse Egoistam ponas. 2) Egoistam propter
exponere suam, necessario debere esse Athena-
m. Platoni differre de recta Egoistae.

§. 293.

Auctoris argumentandi ratio in syllogismo
reducta I) si mundi compositi partes simul du-
re essent accidentia, ipse mundus esset acciden-
tialis. partes simul sumptae sunt aequales toti 2,
I.

2) omnium sub-
stantiarum extra se
realem;

Si mundus talis esset accidens. existeret be-
 ret, vel. a) in Subst. infinita, quod contra §. 388.
 vel b) in omnia Substantia finita, quod impossi-
 bile: quia tunc non haberet partes, extra par-
 tes quod tamen per definitionem compositi §.
 in pluribus Substantiis. 2) Si inhaereret pluribus et
 ha constituerent Seriem actualium finitorum,
 quae esset pars huius mundi compositi: haec
 ipsae Substantiae finite, non possunt esse mun-
 dus, quia non constituerent Seriem etc. imm. p.
 2) Si Saepe Series Subst. fin. esset pars mundi
 compositi, mundus non esset ex meris acciden-
 tibus compositus, quod contra Num. §. 3) Et
 Mundus impossibilis est compositus ex meris
 accidentibus. 6) Et compositus etiam ex Substantiis.
 7) Cum, cuius partes aliquae sint Substantiae
 est compositus Stricto dictum. §. 228. Mundus
 est compositus Stricto dictum. Sequitur §. 229.

Obi. Si quaeritur an mundus sit corpus, an
 vel ita vocari possit, negando respondetur
 Corpus enim est materia, cui vis motrix tri-
 buitur, §. 296. & materia est extensa, vi
 inextensa praecedit. §. 295. Sed neque vis motrix
 motus, neque vis inextensa mundo tribui potest:
 quia nulla extra mundum actualiter existunt,
 quae 1) mundo restant 2) mundi locum deter-
 minare possint. Motus enim est materialis §. 285.

§. 295.

Materialista non necessarii est Atheus. p. 9.
 test enim assumere simplicitatem esse attribut-
 proprium rationis infiniti, vel Deum materia-
 lem possibilem, sicut in quod ipsi Patres Ecclae, in-
 ter quos Tertullianus fuerat, admisere.

§. 399

1 Zenonica Ita dicuntur a Zenone Eleathe Philosopho, qui tam fouisse sententiam hanc videtur, de mundo ex punctis Mathematicis orto. Si Monades mundi compositi dicuntur puncta, hoc fit, quatenus sunt partes eorum. Et nos sequitur ut Deus & Spiritus huius mundi sint puncta; non enim, etiam si sint Monades, considerantur, ut partes exteri.

De monadum cosmicarum representationibus sermo est, ut de obiectivis disputat, quippe quae non neganda sunt; sed de subiectivis reprobationibus.

Auctoris demonstrationem, si placet, parvis ita suppleat: Si Monades sunt partes vniuersi, verum, sequitur ut vniuersum, ex quavis Monade cognosci possit: si hoc, sequitur, ut singula vniuersum representent, saltem obiective et passive: si hoc et praeterea, singula vniuersum praedita sunt, sequitur, ut vniuersum aliquid conferat, ad representationes mundi actuales. si hoc, sequitur, ut Monades etiam subiective representent.

Akte si placet, ita hoc theorema demonstrat.

si monades nunquam sunt substantiae finitae sequitur et interne mutabiles sint, & reuera mutantur continuo. si hoc, sequitur ut haec interna mutatio consistat, in representationum subiectivorum successione; quia ens simplex alio modo interne mutari non potest, & quia loci et temporis mutationes, sunt tantum relationes monadum.

Obi. Cui uen monadum representatiuarum ex Ron s. 19-22 probare tentant, de Laxe, & s. scriptura
ra

ra pessime ab eis mihi videntur.

§. 401.

Monadibus nudis opponuntur, a Leibnizio electae, ut procedant in maius theatrum.

§. 402.

Idealistae, qui opponi solent Materialistis, non
nem tradunt ab ideis; quia rerum, praeter spiritus
aliarum, realen in mundo existentiam negant, et
nisi idealen admittunt. Hypothesis ipsor multas
in modis tolerabilior videtur Hypothesi Materia-
listarum: quod quidem lubentius concedo. Sed mihi
plane damni inferre, siue Physica, siue Theo siue Ethi-
ca, vix ac ne vix quidem perspicio. Refutari possunt
1) si ostendat, continui compositionem esse possibilem
2) revera esse eiusmodi compositionem. Malebran-
dius Idealista, non nisi ex revelatione refuta-
ri posse Libi persuasit. Cartesius, ex sola veracitate
se de; quia huic repugnaret, nisi responderet
sensib, actualis et realis corporum extra animam
existentiam Conf. Cartesii idealismus refutatus

§. 403.

Otiosa quaestio: utrum corpus ex mens spiritibus
possit componi? Nec affirmari nec negari potest,
quanquam tamen ad negandum, ex diversa do-
ctrina digestione, aliquando desit ratio.
Monades in mundo composito, vel sunt partes
partium mundi, vel minima.

CAP. II.

SECTIO II.

prima cor. genesis

§. 406.

Hic refutatur Anaxagora sententia, omnia
consta

constare ex partib; totaliter similib; di-
versissimis enim corpora ex particulis inter
se similib; vel potius, ex partib; tot similib; derivant.
Distingue tamen extensum mathe mathematicum
& physicum, s; in mundo existens; minus est
totaliter homogeneum, sed etiam imaginariu;
posterius e partialiter heterogeneum.

§. 2406.
Influxus hunc, ne cum Physico confundas,
cujus genus est; hinc ord illud: Concordia
discord, et discordia concors.

§. 2411 2412.
Influxus simplex est actio, quae non est tota
actio §. 219. Ergo = 1. Jan it. agat in B & B.
repat. To A influxus sit simplex Et A =
1. To B reactionem ponamus inaequalem
actioni; Et effect maior, ergo = 2.
Et A = 1 = B = 2. i. e = 2 quod absurdum
Et Actio transiens simplex & reactio aequalis est

§. 2412.
transeunt; Minus accurate haec propositio ab aliis
ita solet enunciari. Reactio, actio aequalis e; quod
nunquam potest probari.

§. 2414.
Cave statim cohesionem corporum cogites, & quae
dam cohaerere dicuntur. Aliud optime etiam inter se
cohaerere dicuntur, A. B. C. D. Si ita rursus autem
ut simul unum ens compositum constent, ipsa
tamen plura maneat. Contra Conceptum
Auctoris de cohaesione, & experientiam in contra-
rium adduxeris e.g. Si lignum quoddam manu
contingo, et cum isto tamen non cohaerere dico
De in panis tantummodo punctis, manus lignum
contingit, ob asperitatem plani.

Cohaesiois plurimi dantur gradus

§. 2417.

§. 417.

Experientia huius Theorematis non erit contraria: modo distinguas, inter: hoc non experire esse & experire hoc non esse. qui enim partem simulta nec exiguan tant cognoscit, ille nullius loci habet conceptum, distinctissimum; Quodsi in loco mutetur, quod ipsi incognit, facile patet, qui potest locum mutari, i.e. motus existere, qui tamen a nobis non observatur.

§. 419.

Monadibus constant. In quovis corpore e monadibus reliquis monadibus comparit omnino maior, §. 206. quae dominans & anima dicitur potest significatu latissimo, Ep. quodammodo dicitur potest quod omnia corpora sunt animata & animata dicitur. Cave tamen a significato animae restrictione & a consequentibus.

§. 420.

Elementa. Iam veteres distinguebant inter επεχειν & συνεχειν haec sunt composita, illa minus.

§. 421.

Corporeum. Distingue inter non esse corpus & non habere corpus s. non esse in archissimo commercio cum corpore; nec n. inter esse corpus & habere corpus. Incorporeum potest habere corpus.

§. 423.

Philosophia pigra. Leibnizius et primum ipsam ut respicit in Epist. V. ad Clarkeum est auctor huius denominationis, quia ipsa e, quia affecta huius sententiae progre sunt, in persequendo, in iis autem, quae sentibus se propius offerunt sponte acquiescere nec ulterius, ad primum fontem progredi solent.

non habenda sunt. Non ergo affirmamus, illam

illum errare, qui pro elementis relativijs ad
Summā materiam primā. Physicus enim, Che-
micus & Medicus, phaenomena sua non potest
explicare ea Morāib, q̄. uice subsistit in mate-
rijs primis. 1.) Physicis, aere, igne, aqua, ter-
ra, 2.) Chemicis, Sale, Sulphure, Mercurio, modo
Haec non habeant pro elementis absolutis. Me-
taphysicus hoc faciens esset p̄grus p̄grerimus.

§. 425.

Corpuscula Caue, pro chimarijs habeas: hinc
enim t. nos ipsa obseruare non possumus, sunt
tamen in se obseruabilia, & ab alijs forsitan
creaturis, lente nobis hinc gaudendo obser-
uantur, hinc Baummeister definitio displi-
cet, qui corpuscula dicit entia composita, per
se inobseruabilia & adeo exilia, ut omnes
visum effugiant. 2.) hinc nos obseruare non
possumus, corpuscula per sensum, cum intell,
ctu tamen ea possumus consp̄ere.

Philosophia Corpuscularis est bona Philoso-
phia, modo t. caueatur ab errore ad §. 416.
notato ut ne assumantur totaliter homogenea
corpuscula 2.) ne fiat Atomistica, §. 429. 3.)
ne figura corpusculo, materiae mathe-
maticae regularē, minus afferentur & praecanis
assumantur.

§. 427.

diuisibilibus Potest tamen q̄. materia, per
omnes gradus vices diuisibilibus; omne patet
triatum illud materialistar, quando, ea ani-
ma, per hypothesein materialē, inferunt. Et est
diuisibilis, q̄. moriente homine dissoluitur,
& morit̄ anima. Immortalitas enim animae
i. in sensu communi sumpta: cum eius mate-
rialitate, ceteris parib, potest consistere.

§. 428.

Figura

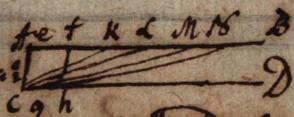

Figura haec mathematica non potest existere, extra intellectus sui applicari nullo modo; Physica enim, si absque lineam, k statim etiam recit puncti, & hinc non ex illo puncto iter ad lineam A B, abire ducere possunt. Conf. de Munchhausen Diss. de Natura corporum, diel. de vera & nimia simplicitate Elementor

SECT. III.
Natura Corpor

§. 430.

Veteres per Naturam, ipsum etiam Deum intelligebant, quem nominant, naturam naturantem, mundum autem, s. mundi naturam naturam naturatam.

Determinate et usque loquendi potius, quae rei contextus dicitur natura, tendentia cuiuscumque rei, ad finem suum. Scientia naturalis est physica in sensu lato, eius origo quae in Prog. Inaug. Vill

§. 401.

Scientia Naturalis Corporum est Physica huiusmodi

§. 402.

Regulae motus dicuntur, iuxta quas vis motus in constituto corpore modificatur. leges motus autem dicuntur, principia generalia regularum motus. Plurimae huiusmodi legum, per experientiam in hoc mundo ponuntur; 2) sunt continent, nec in omnibus mundis ponendae. 3) sine Matseti, praeterquam superiori demonstrari nequeunt; hinc Cosmologiae eas admittendae esse iusto prohibere; nos potius illos physici, statici & mechanici iure relinquimus.

§ 403.

contingent. Hoc additur, quia nonnulli Fatalis mundum inde fluere putarunt. Falluntur autem mirifice qui putant 1) Fatalis mundum ad mundum Corporeum introduci, & inde ponitur Machina. 2) hominem per harm. prestabilem duplicem esse Machinam; de corpore eius concedo, imo de qualibet eius composita parte, sed de anima nunquam.

Obs. Hinc etiam decerni potest questio; nun mundus est animal, vel machina scilicet quoad animas est animal cf. dict. ad §. 419. quoad corpora, est machina.

§ 405.

Prosciunt sunt, qui in genere Doci Philo-
sophos mechanicos philosophari putant: agunt
enim etiam de spiritibus. Methodus mechanica duplex est: universalis & particularis. De
corporibus usque mechanicis est philosophandum
qui corpus est materia, et Mechanismus, natura
corporis, per leges motus determinata. &
phenomena naturae quaedam derivant ex
influentia latentis spirituum. i. spiritus mundi
ita dicit, ex legibus motus; non vero Pheno-
mena explicat, q. n. mechanicis philosophatur.
De Fato Mechanico, cf. Cel. quond. Hoffm. Hallensis
diff. de Fato Physico & Medico.

CAP. III.

Perfectio Mundi

SEC. I.

Mundus Optimus

§. 437.

Hae tres magnitudines in hoc mundo
aff.

affectiones, copulate semper et coniuncta,
non seorsim et separata concipienda sunt.
Mundus enim extensus tantum maximus, non
esset ideo maximus, si et in reliquis.

$$A = 20 \quad A + B = 20 - 5 = 15 + 10 = 30.$$

§ 240.

Ad infinitudinem, I, Extensionis refertur
mundum non habere figuram II, Potentia
munda aeternitas, si non a parte ante,
certe a parte post. III, Intensionis quam
bet monadem in volvere, s. representare
integrum mundum, et quidem singulis
momentis alio modo. Prima et Secunda
infinitudo, Hypothesis valde disputabilis
est, tertia assumitur a Leibnizianis.

§ 241.

Et, I, non absurdum est mundum infini-
tate extensionis s. figurae et potentiae
s. aeternitatis cogitare. II, gloriae et sa-
pientiae potentiaeque divinae convenien-
tius est, plura etiam spatiosiora et di-
versiora tunc in mundo ponere. Et sic
alio die maiore apparet, quam si assun-
sis mundum limitat, nec aeternum.

§ 242.

maximam non tollunt Exceptiones, quae,
tenus defectus sunt, non possunt augere
consensum maximam, nec negationes qua-
libet, realitatem. Sed possunt eundem augere
re realitates cum defectibus, ita concretis, et
sublatis his, etiam illa tollant. Hanc combina-
tionem realitatis et negationum Leibnizianis con-
comitantiam vocat. Ceterum valis est hic et seq. § plus.

1.)

1, ad demonstranda officia in collisione of-
ficio 2, ad diuisionem providentiae, quas
Dm non consentem. 3, ad permissiones male
physicis, quam moralis pie consideranda.
4, ad considerationem miraculorum. #

S. E. C. II.

Substant. Mund. Commex.

§ 451.

non tollit influxum; Studio dicere non
solere Systema nostrum, influxum sub-
stantiarum, quod tamen non dici potest,
de omnibus et singulis harmonistis. Dep-
tunc per Systema harmonie preestabi-
ta utique substantie patientes, sed non
mere passive, sed sunt tales, quae
patiendae etiam agunt. Hinc refelluntur
plurimae objectiones, contra Har-
monie preestabilitae Systema.

Hoc tamen probe obserua: Substantiam
infinitam, in finitas non idealiter et
per harmoniam preestabilitam, sed
realiter agere posse, et reuera influe-
re.

Si quis ergo Substantiam mundi partem
vnam ad altera pati possit: s. e. animam
a corpore, an vero anima eandem hanc
passionem in se quoque producat, Senes-
serit fatetur, non tunc est influxio mixta.
Sine patet multos se ipsos falso pro in-
fluxionistis habere.

§ 452. 453. 456.

Curio.

Huc refer
Tabellam in Com-
pendij primis
paginis adpo-
sitam.

Quidquid igitur dogmat hic tribus affectis tri-
tatur Harmonista non negat. Sine nec negat
concursum de generaliter, Specialiter et Specialiter
simul, nec operationes gratiosas nec miraculo-
sas, Et Harmonia praestabilita, Theologia nec
naturalis nec revelatae nocet.

§. 457.

Cui explanationem commencii Substantiarum mundi
se ignorare fatetur, illi tribuit Systema igno-
rantis, qui tamen praecipit ad iudicium de po-
tente sane explanationem non posse ab hinc, aut non debere
tentari. Et se immiscet de putationibus de Substan-
tiis his, committit lapsidima ignorantis Elenchi.

§. 459.

Demonstratio: 1. si influxus substantiarum
mundi est omnisialis, omnis substantia in mutatio-
ne Harmonica patitur §. 210 prius est per §. 408
Et posterius 2. si hoc, passio simul vel est actio
Substantie patientis, vel minus, neque dicitur tertium.
Et prius prodit Harmonia praestabilita §. 445.
2. si passio mundana Substantie simul non est actio
patientis, sequitur ut Passio ista vel penecat a Sub-
stantia agente finita, vel infinita, neque dicitur tertium.
Et prius est Systema influxus Physici §. 450. Et po-
sterius, causarum occasionalium §. 452.

Obi: Hoc tamen negare non possumus. Quodlibet hoc
Systema ab uno melius, quam ab altero dixerit
suo terminis, dixerit ergo limiti de explicari posse
principatis tamen solutio simplex huius proble-
matis, quomodo fiat connexio Substantiarum
in uniuerso, namque triplex est.

§. 463.

Demonstratio: 1. si ex quavis mundi monade singu-
lae quidem mundi partes cognosci possunt, sequitur

etiam passiones substantie patientis, in ipsa sub-
 stantia patiente cognosci posse, scilicet quia passio sub-
 stantia patientis est quaedam mundipars: prout
 etc. per §. 400. Ep. 2. & illud, quod passiones sub-
 stantia p. etc. seq. passiones etiam rationes habere
 in substantia patiente, adeoque ipsam passionem
 simul esse substantia patientis actionem §. 210.
 14. §. prout est ex syllogismo primo etc. Ep.
 3. & passio simul est subst. patientis actio, se-
 quitur omnem passionem substantie finitae
 ab alia substantia finita esse passionem ideam,
 Item, adeoque inflatam substantiarum mundi,
 naturam fieri per harmoniam praestabilitam §. 412. 408.

SECT. III.

NAAE

§. 466.

Sicut nam terminus, multis obnoxius fuit
 abosibus, ita etiam natura uniuersa tanquam
 persona et substantia representabat, quae
 multa deum staterant, alii hinc error ob-
 usum, itum, nec rapere deo nomen naae dene-
 gatur; distinguebant inter naam naantem,
 et naam naatam.

Quomodo ad naam entis non modo cuiusvis
 sed etiam singula receptivitates & facultates
 pertinet, male uniuersa naa definit, per con-
 plexum vixum in mundo obuiam

§. 467.

Quomodo igitur essentia non constituit uniuersam
 nam entis naam, hinc male cum Wolffo naam
 in essentia eiusdem ponunt. & essentia sumitur

pro

pro natura, facile invidere quis potest
in errorem. Spinozisticum et fatalisticum

§. 472.

Ius natura quibus addi possunt leges na-
turae animarum inere sensuuar; Solent
leges haec, in natura constitutae,
dici leges mutationum. Cetero defendat
structor contra obiecta enter novitatem conte-
ptuam, ipsi enim et nobis per hanc definitionem
si iuris et iuris nae: scampus nonne scientie aperit;

§. 473.

Evenire secundum cursum aut ordinem nae
revera non differunt, nisi quod prius successio-
nem naturalium, posterius simultaneita-
tem et coexistentiam indiget. Naturalia
certo spiritibus possunt explicari per leges
logicae morales certo corporum per mechanica.

SECT. II.

Supernaturale

Illis Supernaturale et miraculum pro hanc
nomine habent, cum tamen multi Theolog.
operat: gratiae naturales, nolunt dicere mira-
cula: Miracula sunt eventus, qui in sa-
tu mundi praecedente, rationem sufficien-
tem non habent. Hinc t. in nexu mundi
in genere habent quidem rationem, sed
inprimis tantum in statu mundi. Subsequen-
te rationem habeat. 3. coherent in mun-
do per nexum exigentium, in vero effectuum.
extraordinarium. Haec nota addit, ne e-
ventus Supernaturales, in regno gratiae, qua-
tal.

talibus ordinariis et quodam obvio, pro mi-
raculo habere debeamus. Multi Philoso-
phi extraordinarium, pro unico miraculi
criterio sumere, sed in utroque casu nimis
augentur miracula. Miracula, ne confun-
dantur cum mirabilibus, admirati onem
ducentibus, aut cum raris.

§. 475.

Haec Auctoris Demonstratio ita supple-
ri potest: Miraculum est eventus supernaturalis
extraordinarius §. 474. Et miraculi oppositum
est eventus naturalis; eventus naturalis
est ens contingens. Contingens est, cuius
oppositum est possibile, et miracula sunt
possibilia. cf. Will. Diff. de Possib. Miracul.

§. 476.

Contrariis miracula in mediate et immedi-
ate talia distinguere velis, creatura ta-
men nunquam miraculum patrare potest.

§. 477.

Distinctione hac, cuius Auctor est deus,
mirum affumta, multa cessabunt mira-
cula; neque in ad entis infimae dimissionem,
sed potius ad maiestatem creatoris, eiusque
sapientiam vehementer facit.

§. 478.

Portentis Miracula rigorosa vocantur signa,
quatenus manifestant perfectiones divinas
et demonstrant, certas veritates esse divini-
tus revelatas: portentum vero, ostendit
quatenus representatur, et significatur
irae

irac diuinae, & poenae maior imminen-
tium, & quatenus. In conceptus etiam mi-
raculis quoad nos, vel cum ratione, vel pre-
caris tribuitur, patet, cur ipsis etiam haec
nomina tribuantur, et cur iure vocari
possint terrena amenta plebis.

§. 479.

Characteres miraculorum potiores
1.) Suspensio legum. mutatio et motus
naturalium. 2.) Intensio virtutum. ad agendum.
in instanti & per cataraclas.

§. 481.

Ordinem mundi et naturae debere distinguere,
inquit Auctor = contra hunc quidem fi-
unt miracula, sed non contra illum.

Obj. Ordinem naturae tolli per miracula,
vel interrumpi partialiter nonnullis
durum visum fuit, hinc cur Augustinus
statuat, Deum nihil contra naturam
facere; naturale enim rei esse, quod quidem
us fecerit; aliis autem turbatis ordo
naturalis, vnicuius miraculi character est.

SEC. V.

Possibile Supernaturale Hyp.

§. 482.

Lex ipsa optimi in mundo optimi est ea,
quam Deus sibi praeficit; in mundo opti-
mum semper iungatur optimo; non ab-
solute tibi, illud enim in mundo esset impos-
sibile, sed optimum respectu eius. I. in, quod
in h. mundo est optimum, combinet cum opti-
mo, iterum cum eo, quod praeceteris est
opt.

Impossibile mihi videtur,
aliquid naturali melius
esse posse, cum deus
tam in naturae causa opti-
mum elegerit; ergo id
quod per miraculum
substituitur, melius esse
nequit.

Negatur retrocessionum
umbrae in horologio
Historiae miraculorum fuisse.
Cuius enim narratio
hoc saepius fieri, et
quidem per intervenien-
tiam nobis arte solent
creandi memorabile Ma-
thiam accidit.

optimus: ita tamen ut compossibilia sint.
In quocumque mundo lex ista non obtinet,
ille non est optimus.

§ 486.

explicari non possunt Nec tamen negatur
omnis utrorumque explicabilitas, licet
quaedam miracula omnino possunt
supra intellectum nostrum posita, s. myste-
ria esse: non tamen omne miraculum ne-
cessario est mysterium. § 496. quemad-
modum tria sunt miracula, quae ex even-
tu naturali & supernaali composita
esse videntur, quod tunc una pars, even-
tus scilicet naturalis, a nobis intelligi non
sunt, sed et mechanice explicari poterit
Exempli in. Marc. VIII. 23. 25.

§ 489.

Quia igitur per quodlibet Miraculum
mundus potius natura mutatur. Deus hinc
gratissimam causam nunquam decernit
Miracula, quae in genere scilicet causa
in eo consistat, ut natura miraculum
mutatur, sufficit ad finem ultimum, tantum
quantum debet. Si loci naturalium effectuum
miraculi, naturalis eventus, miraculo op-
positi, effectus naturales, consequenter deus,
sed vellet, non opus esset miraculo, quod
miraculum restitutionis a Leibnizio
dicitur: nunquam tamen illud a Deo de-
cretum esse possumus, quia Deus semper
in miraculis pateandis totius status
universi succedatis rationem habet, et

miraculum

miracula praeter necessitatem multiplicanda non sunt. Haec tenebris contra Siebrici
Diff. recent. de Miraculis Resituti omis.

§ 491.

Nonnulli affirmant, miracula non fieri in instanti
et si successiva illis obviant, dicunt illa esse aggregata
plurium miraculorum, quod per contra est unum quoddam,
nec successiva sunt in instanti.

§ 492.

Naturalista negant miracula, vel 1.) ob negationem
supernaturalium internum possibilia; fateri 2.) ob
negationem eorum hypotheticam possibilitatem, in hoc
mundo, petitionem principii committentes 3.) ob ne-
gationem causam eternam, Athei 4.) ob negationem
de providentiam, Epicurei. 5.) quia contra sapi-
entiam dei esse videntur supernaturalia. 6.) quia eorum
veritas miraculorum et auctoritatem s. sacrae pro-
phanon posse putant.
Ceterum ad naalismum deducere Philosophiam
in primis moderata, iam dudum refutatur est.
Si de eo, quod per se fit intelligatur, per acci-
dens fieri concedimus.

§ 495.

Multo minus fiet, si supernaturale melius quidem
appareat, tantum naali, quod consuetudini tantum huic
bonitate cedat, nec infringi potest, praecellentia mi-
racula, ob auctorem Deum; bonis enim eventus
naturalis, eundem auctorem habet, nisi non immediate.

§ 500.

Multo minus Naturalista est, qui tantum appa-
renter, et ob ignorantiam plurimum, pro extraneo
nani habet miraculum esse negat. Et qui appa-
ritionem cometarum non pro miraculo, sed pro naali
et ordinario eventu habet.

Obs: Eundem de Balth. Beckero eiusque mundo fasci-
crato.

§ 498
Miracula praeter
necessitatem non
sunt multiplicanda

nato, Sentiendum fit, egregie nuper docuit S. R.
Semlerus in op. Abstrahens duo unum quibus
ind altu fulgur, in D. L. fundam. in
quibus duo libello.

PSYCHOLOGIA

§. 501.

animae i.e. Substantia simplicis, cum corpo
re quodam unite. Et eod Definitio mimis an
gusta videh, qui definiunt Psychologiam per
Scientiam illam, quae per animam humanam
sunt possibilia. quia in ea agit 1) de pre
dicatis animae humanae 2) de pre
dicatis omnium animarum, s. Spirituum finito in ge
nere, ita vt Psychologia nostra ex parte
etiam fit Pneumatologia 3) de pre
dicatis animarum brutorum.

Not: Alii hanc Scientiam Separatim tractant
in Pneumatica alii alii in Physica, alii deniq
in Philosophia occulta.
Quae de eius impossibilitate dicunt abiqui,
medio termino, sua ignorantiam sumunt,
quae de difficultate, ad rationalem potius qua
drant, quam ad Empiricam, ubi sola attentio
requiritur.

§. 502.

Theologia. s. naturalis, nam enim Accurrit
Psychologia, ad attributa divina per nosceda,
dum abstrahendo ab imperfectio ib finitorum
ex na animarum et Spirituum, Dei nas et per
fectio patet, ob similitudinem genericam. et q
effectus testatur de caussa.

2) Revelatae ad quam faciunt doctrinae Psycho
logicae de Actu, et propagatione animae, de Actu,
in post mortem, de Angelis, itemq de eo,
quod

Prolegome
na.

quod per seces anima ips. natale est et pot,
sibile ad melius dignoscendum discrimen
inter naturam et gratiam.

CAP. I
Psychologia Empirica
SEC. I
Existenti. animae

§. 504.

in ente cum quo archetypice coniungitur
ad finem, utraq. haec propos: In me existit ani-
ma, et: ego sum anima

existit non satis accurate et Philosophice expres-
sa dicuntur: dicendum potius, ad me, ad egoi-
tatem meam, pertinet anima.

Animi secundum Cartesium, notior nobis di-
ci debet corpore, quia prius cert. esse debet,
nos habere animam, quam corpus. Existenti-
enim corporis probatur ex conscientia, hinc
ipsam dubitationem probare existentiam animae patet.

§. 505.

vid. si excipiatur et obiciatur a Materialista
Psychologico, substanti. ab. tatem animae negati-
vo cogitationem esse accident. accidentis: non res,
pondetur negatio possibil. tatem, sed pro vocan-
do ad conatum cogitandi, quem tamen clare scimus
experiri, quam experiri nos existere.

§. 506.

Representatio est expressio variol. aliusq. entis
P. in ente et: & perceptio est representatio viva,
f.

S. in animis talis. Actus animi meo, quo varia a se invicem distinguit, dicitur apperceptio, item Conscientia. & perceptio cum apperceptione coniun, cta est Cogitatio. Cogitatio itaq; est perceptio, & perceptio est repraesentatio. Et cogitationes meae sunt repraesentationes &c. &c.

§. 508.

Duo sunt potissimum caracteres quibus corpus meum ab aliis distinguo tam ex repraesentatione, quam ex appetitu. Respondeo. Nam: 1) Si aliud corpus quodcumq; considerem, non illud mihi immediate repraesentatur, pro situ suo versus alia quaecumq; corpora viva aut non viva; sed pro relatione sua, situ et operatione, ad, eorum, et in hoc corpus, quod voco corpus meum, eoque fit, ut huius corporis meo, repraesentatio, semper sit ali- quo praesentis, datur, distinctior &c. cetero non item. 2) Si quis fieri optet, deprehendo in hoc corpore fieri mutationes ad imperium voluntatis meae, hinc meo, cuius mihi particu- lariter & distincte conscius sum, sed in aliis corporibus id non fieri, nisi mediante corpore, et in illo agente.

§. 510.

Hinc patet existentiam repraesentationum obscuram, quam Cartesius negavit, a priori probari posse, licet non satis accurate et plene a posteriori. Experientia fieri possit. Adhibetur tamen eam probatio, lex Naturae Somni. 2) ex lectura ethicorum, 3) ex appetitu pregnantibus et et in animatum infantem in utero matris, et simil

§. 511.

Obscura Quidam eis relinquat tu, quia non possumus certi de iusdem esse, ob defect confi, sentia; sed q singulas quidem non sumus con scii per experientiam, plurimum vero simul sum

Rationes Cartesii. 1) Quomodo dicere possunt homines se obscuras habere re repraesentationes, cum dum scilicet amplius repraesentat absc. non sint, ab aliis rebus tunc enim potest distinguere. 2) Nihilam habere utilitatem. Ceterum caue, ne confundas conceptum absc. non cum rebus absc.

sed, hinc certi esse possumus de iisdem per communem
 binum rationis & experientie 2, q nullum usum
 habent & vicia habent: constituent enim materiam
 indigestam & motem, ex qua anima, ideam se
 conuenit conuenit, quemadmodum etiam infirma
 phaenomena in anima ex iis explicari possunt.

§. 513.

Vis ne confundatur cum facultate: anima e
 unica vis, licet pluribus gaudeat facultatibus.

§. 515.

Cognitio est vel complectitur perceptionem.
 §. Baumg. dog. §. 2. vel cogitatio de re aliqua
 §. id. dicit ad §. 506. Cognitio est per se, si illa pro
 dicitur ad subiectum relationem locum habet, quia cogito.
 Duplex huius cognitionis datur oppositio. Cognitio
 nulla scilicet, & cognitio falsa. Haec error
 dicitur, illa ignorantia.

fortior Cave perceptionem clariora habeo
 pro fortiori; potest perceptio fortior obscura
 esse, et clara imbecillior. quibus enim peccata
 pro arctis essent impossibilia.

§. 517.

Idea i.e. representationes individuales
 hinc patent regulae poeticae. 1, quo plures
 ideae, eo melius. 2, notiones mutabiles in ideas
 §. haec substituuntur illis. 3, nominibus appella
 tibus substituuntur propria; unde personae
 fictae & allegoriae.
nominum propria non parua vis est. 1,
 quia sunt lexiconi, representationem indivi
 dualem, §. ideam significantes. 2, quia sapi
 entes sunt signa demonstrativa et mnemonica hominum

§. 520.

F. C. I. II.

Facultas Cogg. infer.

Inferior ita uocatur. 1. quia cognitio obscura et confusa inferior cognitionis gradus est. 2. quia illam cum creaturis inferioribus, bestis, communem habemus.

§. 524.

Sufficientes ideae, quae notas sufficientes, i.e. nec plures nec pauciores continent, quam sufficiunt ad objectum ab omnibus aliis discernendum, diuisae ideae determinatae, quae minus, indeterminatae, absque necessitate vel immutabilitate ideae, quae eiusmodi notae, e.g. essentialis et attributa exhibet, est in idea distincta, completa, quae minus, i.e. i.e. quae contingentes et variabiles notas, s. modo exhibet, est incompleta.

§. 527.

Unum idemque potest huic facile esse, illi difficile, mihi iam facile, quod difficile fuit et uel. Si uires salis argentum, vel quicquid dicitur. Sic canem ab his propositis omnibus 1. quod mihi facile et difficile est, illud alteri etiam, vel facile, vel difficile est. 2. quod mihi iam, vel facile, vel difficile est, illud erit mihi impossibile facile vel difficile.

§. 529.

Abstractio et attentio in substantiis intelligentibus finitibus nunquam possunt separari, sicut separantur in ente infinito, quod fundamentaliter attendendum infinitum habet, omnia ubi distinctissime representat, et per consequens a minimo quidem abstractit. Ceterum abstractio hic definita, distinguenda est ab Abstractioe logica, tanquam specie abstractionis psychologicae, quae consistit in eo, ut separa
tionem

cum cogitamus, ab his coniunctis.

§ 530.

Conceptus A, qui praeter notas conceptus B. cum ipso representatur, ipsi adheret; et conceptus, cui alius adheret, dicitur conceptus completus, oppositus simplicis, cui nullus adheret. Conceptus completus, quam plura, quam simplex representet & confusus est, extensius clarior, quam simplex.

§ 531.

Integer hic §. dat principia detectura regu-
larum proponendi, tam philosophiae, quam scien-
tiae. §. continet notiones primas, quibus Homi-
libra universalis superstruenda, quae vero
Scientia adhuc desideratur.

§ 532.

Obicitur Aesthetica

1.) eandem esse cum Rhetorica et Poetica. §. Diffe-
rentiam tractatio docet. 2.) Indignam esse Philo-
sophiae, & infra scientiam ad positam cognitio-
nem sensuum, phantasmatum, fabularum, effectuum.
§. Philosophus est homo inter homines. 3.)
Confusionem esse matrem errorum. R. t. non
necessario est mater errorum 2.) confusa cognitio
conditio est, sine qua non inveniendae veritati,
quae naturae non facit saltum. 4.) Distin-
ctam cognitionem praeparare. §. 1. ubi possibi-
lis est 2.) in rebus grammaticis. 5.) Aestheticos
nati, non fieri R. Horat. in Arte Poet. §. 408.

Natura feret laudabile carmen an arte
quesitum est, ego nec studium sine diuite veni,
Hec unde quid profit, video, ingenium. Altemus sic
Altera possit operum res & conuertat anice.

(6.)

6) facultatem inferiorem, s. carnem, crucifi-
gerendam, quam exiitandam. & pinguefacien-
dam esse. R. Imperium positum, non tyrannicum.

SEC III
Sensus

534.

Definitio Sensationis aliorum, quod sit represen-
tatio rerum corpori nostro presentium, s.
mutationum in organis corporis nostri in-
currentium, est angustior suo definito. et ex-
cludit 1. sensum internum, 2. repres. obscuras.
Ceterum, sensationis, imaginacionis et
praesensationis existenti ita emine potest.
Anima est vis omnium repraesentativa,
per cons. tant omnium repraesentat; un-
versus est vel status praeteritus, vel pre-
sens, vel futurus. s. Anima repraesentat
eo universum per status repraesentat. Re-
praesentatio status praesentis est sensus
significativus latissimo. Repraesentatio sta-
tus praeteriti est sensus significativus
strictior. Eodem modo se res habet
cum imaginacione et praesensatione.

§. 535.

Consuetudo strictius dicta dicitur dicitur
consistit in claritate perceptionum, cuius
cuius generis, strictius, pro sensu inter-
no sumitur; et strictissimo sensu ad Philo-
sophiam practiceam pertinet.

§. 536.

Convenient motus. Convenient motus
habet partem corporis est 1. qui talis est,
quod per Mechanismum eadem explicabilis
et

consuetudo logica
finita, est
sensus
universus sensus
sensus

et per eadem rationes finales determinabitur
2, qui tantus est, nec maior, quantum ad finem
Mechanismi eam requirit.

Tactus Non errant, qui Tactum pro sensu comu-
ni & omnia assumerunt, ad quem ceteri omnes
cedunt. Tunc autem definitus est per facultatem
percipiendi quantitates & quantitates
corporum convenienter mutationi, quam per con-
tactum partium corporis nostri in eodem docent.

§. 537.

Sphaera & Punctus sensationis differunt
sicut Subjective in quolibet homine, sed et
ratiōe quorundam sensuum e.g. respe-
ctu visus, ubi punctus sensationis est ille locus,
qui lucis radios, ad oculos mittit perpendi-
culares, in convenienti distantia. Atque enim,
quae fit ad perpendicularum, maior est, quam
quae fit ad lineam, a perpendicularo declinante

§. 541.

Leges mutationum animae in venturus 1,
attendat ad determinatas eam species 2,
reflectat circa singulares perceptiones sibi
succedentes, quales 3. Attendat ad coniu-
ctiones eor. V. Successionem et identitatem
eius 4. Enumeret ea; quolibet enim percep-
tionum animae naturalium ex vi eius
potest cognoscere, hinc est rationi conformis,
habet ergo legem §. 150. 153.

§. 543.

vitium sensationis, quod est error circa ex-
perientiam commissus s. d. quid pro experi-
entia habetur, quod non est. Et hoc vitium com-
mittit 1. s. imaginatio cum sensatione 2. pra-
missis cum sensatione confunditur 3. de propo-
sitis et cognōe rationum & experientia habetur.

§. 546.

ex. De legibus
libro.

de coloribus

§. 546.
Obiiciuntur Sattacia ophid. rei in illis
committitur vitium Subreptionis; hinc recte
affirmatur, sensus non fallere, nec opus est
ut restringatur hac propo^o multis cautelis.
praeceptantiam quae est actus assentiendi pro-
positioni nondum satis cognita atq^{ue} probata.

§. 551.
Hinc ois voluptas sensuum, & sat fuerit fortissima,
est momentanea.

§. 552.
Vigilo. Pertinet itaq^{ue} ad stat^u vigiliam 1, ut
sensum 2, externe, et quidem 3, dare. Non ac-
curate ergo a nonnullis status vigiliarum
definitio per stat^u datur sensationum. Quod
ad emigilantem attinet, notetur, illum non sen-
sive incipere, sensationes enim semper durant,
sed illum incipere dare, externe, sentire.

§. 553.
Triplex aduentus in §. estatis 1. naturalis, qui-
bus fuit Archimedes, Hieronymi Capdani, gra-
uissimos Pedagogos doctores, non sensu est. 2,
praeter naturalis auctore diabolo, vel spiritu
superiore in genere, cuius possibilitatem in-
finitis ire non possumus, etiam si de existentia
eius adhuc multo disputandum esse quidam
crediderint. 3, supernaturalis, auctore in-
mediate deo, de qua ex script^{is} sac^{ris} h^{ic} d^{icitur},
damno in estati dicit^{ur} fuisse, quum ex ip-
so costa formaretur Eva. h^{ic} Petrus Act
XX 1.

§. 556.
admodum similes. In eo sunt similes, quod
utrique essent sensationes dante externe
atque ab uno ad statum ad alterum V. C.
per Principium reductionis exgr^{at} fortitan sa-
tis grata mutuo ont^{is} more physice spectata.

SEC. IV.

SEC IV.
Phantasia

§. 557.

Representatio status mundi praeteriti in genere, est imaginatio Latins dicta; representatio autem status mei praeteriti, in specie est imaginatio Germanis dicta. Dantur imagines praeteriti et Latins dicta est. dicitur ad §. 290. quae si diuini ab autore Phantasmata sunt confundenda cum chimera, differunt enim, ut genno et specie, et omnis quidem Chimera Phantasma est, sed non vs. §. 590. Caue etiam omnia Phoenomena pro Phantasmata habere, ut Egoista, Idealista, Sceptici.

§. 560

Idea materialis. Vel ipsi etiam motus huiusmodi partium, qui patent ex Physiologia & Anatomia, quosque Solos ad cogitandum sufficere quidam putarunt Materialista. Recentiores Philosophi in utraque ad explicandam possibilitatem motuum in corpore voluntariis in haec nomina praestabilita.

§. 561

Idea partialis. Haec Idea partialis, quae diuini perceptio Phantasia dirigens, non semper esse debet Sensatio, sed potest etiam esse imaginatio, quia mediante una imaginatione reuocare potest altera; licet concedamus, rationem ultimam imaginati omnis esse sensationem.

§. 562

Hinc Senes melius reproducent imaginando, quae ipsis pueris contigerunt, quam recentiffime

§. 563

Hinc possimur deum potest phoenomenon euanescentis in senectute memoriae, qui praeter, senem, animumque laudatores temporis acti, non omnia obliuisci, sed recentius sensorum, per sensus iam admodum hebetes.

§. 564

§. 567.

Primum hoc Criterium locum tamen Periffime n̄
 habet, quia imaginaciones sicut raro clariores
 solent esse sensati omnib. Posterius autem Criteri-
 um locum habet, si quidem conferri sibi est anima
 status sui presentis, s. anima clare sentit: quod
 si vero obscure sentit, tunc certe alterum sensati
 omis criterium non sufficit, ad imagi nationem
 ab ipsa distinguendam. Additur ab aliis in
 secum tertium quod est: Sensatio in tali
 vera habenda est, si rationem suff. habere
 in sensati omnib. praelius cognoscatur, quod
 vero supponit. 1.) animam nunc esse statum
 sui presentis conferri esse debere. 2.) sensationem
 illam, quae distinguenda est ab imaginatione
 esse naturalem neq. praeter naturalem, aut super na-
 turalem; in utroq. enim casu pot. terrior, certe
 cum hoc tertium adhiberi nequit. Hinc facilis
 est, ut etiam a sane mentis homine, sensationes
 debiliores, et imaginationes fortiores confundantur.

SEC. V.

Perpicacia

§. 572.

Ingenium sumitur 1.) latius pro complexu faul-
 tatum animae omnium §. 571. 2.) strictius & ma-
 te definitur
 a.) per faultates identitates vel observandi,
 quo sensu quilibet homo haberet ingenium,
 quod vel contra experientiam, vel osu loquendi.
 b.) per habitu similitudines vel observandi, quia
 excluderet cognitionem aequalitatem, ad inge-
 nium utiq. pertinentem. rectius itaq. non defini-
 tur.
 c.) per habitu identitates vel observandi.
 Facillime negotio demonstrari potest, hanc notio-
 nem, est loquendi esse conformem. Constat em-
 poctis praeter ceteris haberi ingenium, in q. neco, q.
 tropi

Remedia con-
 imaginatio.

Ingenium acumen
 dicitur, ut dicitur
 hinc per natura
 dicitur.

tropica dicendi ratione usi, allegorias, Metapho-
ras & figuras, quae in observatione identitatis
vel fundantur, frequentius adhibenti

§. 573

Definitio haec Acuminis, cum usu loquendi
optime convenit. Vis enim acutus visum tribui-
mus, qui ope oculos, in objectis, quae vident, mul-
ta distinguere possunt, ita, in anima tua, de
multis deprehendit, acumen, si multa in objectis
representato distinguere, i.e. multas diversa
res observare valet

Perspicacia et perspicacia actuata perceptio-
nes & significatae, quarum finis proximus est
visus s. ad visum movere, s. maxime delectatio
sensitiva; sunt iosi, vel frigidi, non nisi vulga-
rem perspic. mensuram, significantes, vel ignis,
singularem testantur

§. 575

Perspicacia sensitiva, est pulchritudo ingenii
latius dicitur s. Pel. dicitur Pallod. Hinc hominum
perspicacia pro diversitate studiorum, et vi-
sae generis diversa esse solet. Mathematicus,
e.g. magna perspicaciam intellectuales, forte
non observat, quod in aliquo vestitu sit ab-
surdum, quod miris intellectus homo, facillime
penetravit.

§. 576

Subtilitates non nunquam dicunt, quae non
linea acuminis maior cognosci possunt; et
cum nulla disciplina, nulla ars sit, quae non su-
as habeat subtilitates, ingenium latius dicitur,
ad illas vaquam, subtilitates capiendas
inceptum, plumbum, etc.

§. 577

Habitus anime veteris tales erant Ros
exper Scientia habituum est Heriologia
desiderata hincum.
Philosophiam, ut habitus lbi rursus ractans
est Geosophus

§. 578.

impediendum Hostis ergo subtilitas, Jan.
trons excedit aut caput obtusum. Vlti.
ma spm propop patet etiam per experien
tiam, de subtilitatibz theologicis, que
post ortos errores et hereses demna
orte sunt

SECT. VI.

Memoria

§. 579.

Sapientissime memoria cum imaginacione
confundit solet, q' Terria d' deficiat p'
facultatem ideas rari olim habitus
reproduendi. Aliud autem e' idcirco
ad uere, et aliud reproductas cognos
cere. In casu posterioris nobis consi
sumus, no' ineam quamdam olim ha
bitasse re, recordamur. Hostia deficio
vni in tant loquendi fundatq' Terchar
melior ista veter, qua memoria defi
ciat, per receptum in hiear in quo
conditio et vnde promulgat. ned.

§. 580.

Hinc patet Terria memoria, et imaginatio
ne et facultate identitates rei cognoscer
di, que duae facultates cum actuatur
per vni vni mel reproductati na ipsa me
moriam per eam en vni actuatur.

§. 582.

§. 582. 583.

Memoria se exferit vel Sponte vel mediate. Prius si fit, est memoria NATURALIS, posterius est REMINSIVA, CENTRA. Lex reminscentie fundata in rerum nexu, et hoc nititur Canone Vnum. connexorum ex altero potest cognosci.

§. 585.

Firma, tenax, vegeta Memoria prodest ad multa cognoscendum; & accesserit vasta, capax, prompta, poterit minus etiam multa multa cognoscere. Utraque Classis perfectionum memoriae erit conditio, hinc qua non, ingenio eum vniuersalium. 679 §.

§. 586.

Ingeniosus non est ad modum. Hinc fides histo-
ricus ingeniosus habita, facile potest esse credulitas.
Memoria est labilis, & etiam abstrahatur a plerumque instinctu ad falsiloquia, ornamento histo-
riarum, qui ex instinctu fiugendi, placendi q. ma,
se determinato oritur.

§. 587.

Artis mneumonica, est vel medica, vel Technica,
vel Schematica, vel logica.

SEC. VII.Facultas fiugendi.§. 589.

Seu fiugere, est praescindere phantasmata
et nouo modo componere, ut totum oriatur, quod sen-
su ante perceptum est.

§. 590.

Non accurate definiuntur fictiones per repraesentationes,
quibus nullum obiectum extra mentem respondet; nam, si omnia
abstracta ita sunt comperata, ut nullum ipsis obiectum extra
mentem respondeat, & tamen non sunt fictiones. 2o fi-
ones habent obiectum extra mentem partes solum perceptivum,
num. praescissas, & nouo modo compositas. 3o potest mihi
repraesentatio esse fi-
ctio, qua alteri non est, imo, qua alteri
ei sensatio est & per consequens obiectum extra mentem habet.

§. 591.

Walleri domi-
nis radium
ultra de
27 numeris

§. 591.

qf. Fabricii
Cassert: de fallis,
Cia pictorum
circa S. Scriptura
Haec corroboratio per lapsam memoriam sapissime con-
tingere solet, in studio antiquitatis, & historiarum, ubi non
nunquam quis Chimera esse, ipsam rem imaginem pro,
batakus, se oculis legisse, vidisse, asseverare solet.

§. 592.

Architectonica ita vocatur, quia in Architectura,
vix, tota Technographia et architectura deliberatio per
fictio nem praestatur, ita tamen, ut ab omni sepe sat
parva chimera multi sumuntur pendere. unde in
haec arte summa sollicitudine vitari solent chimerae

§. 593.

Sen. Somnium est fictio, cuius nobis in statu, qui
incedimus est inter somnium et vigiliis confusumus.
An deatur somniis phantasia, quae a facultate pre-
videndi pendens, non hinc ratione dubitant multi
Philosophi, quia, somnia, ut videtur, omnia, ex
facultate imaginandi, explicari possunt

Somnia nobis praeternaturalia etiam angelicorum
cani possunt, qui per nomen angelorum masculo actu
antiquo, vocantur diabolica, de quod possibilitate
non dubitandum est. somnia supernaturalia es-
sent divina; quae hinc deinde multi dubitant,
quia, quae illi occurrunt, e.g. Pharaonis, Jo-
seph. p. praeternaturalia esse, et ex nomen angelorum
explicanda videntur.

Genon barbas
concepit
somnia et veritate
ter in natura
est in noctambul

SEC VIII

Praevisio

§. 595.

Dari praevisiones animae ita probatur, h. g. d. ab
statu mundi futuri, quem anima, tanquam in
representativa omni. Ch. list. 2.) ex facultate
tate appetendi §. 66. 3.) ex experientia quodam,
m et ordinaria 4.) ex omnibus animae.

Representatio status mundi futuri, in genere est
praevisionis latius dictae, representatio autem
status mei futuri, est praevisionis strictius dictae.

Dari

Dari prævisiones Strachius dicit, & Sarrus q. d. ad 2. 529.
 Ceteri, ne prævisiones cum divinationibus, haridatio
 nib, harnopiciis, confundas, Cave; Præter Castrum
 un et Antiochæ nostrum q. uetere compendit. Me
 Laphysis all Silerhæ de hac anima facultate
 prævidendi, min erit.

§. 596.

Potest totus Actus prævidendi, ut ratio in un
 representari, cujus major est imaginatio, q. u.
 vox Sensatio, conclusio, conclusio, medius terminus,
 partialis communis.

§. 598.

remotio Hoc etiam vult de iis, qui præfici
 oner nobis representamus, ut ad huc remotior
 hiet hnt propiora; unde prævisio nobis præ
 sime instantis, solet esse in plenisq. maxime
 obscura.

§. 600.

Hinc gaudia futura vite, in hac vita, tam par
 van in multis habere solent claritate, quia
 ad modum debet sensu, ex parte id tant. Sentitur,
 quod nobis acerbioribus alia sensu demer ex
 toto præcipiendum est.

§. 601.

Mania a parvopra, furo, infans: quia, qui in
 pra vulgus sapiunt, in eorum infans infans.

§. 602.

Cum prævisum, secundum aliquas tant notas
 suas, & quasdam tant circumstantias suas, dare
 prævidetur, hnt autem in pluribus successibus ten
 sationibus, possint, non aliquid tant, sed et omnes dimi
 les esse patet, prævisum posse impleri plus mlt
 simpliciter. Quod notandum in interpretatione prophetarum.

SEC. IX

Indici un

§. 607.

Pustus. Hic, ubi consentit, cum gustu plurimorum,
 est.

est communis. Si non penetret, ultra mensuram
vicium in diuidendo plenisq; concessam, vulga
ris est, & publicis Sapores. Pateres patet, qui fieri
possit, ut dictus ibi sit possibilis, ubi critica adplicari nequit.
Basus. Basus est nullus est. Horat.

Critica Aliud Critices significatus est, & sumitur
pro Scientia, Scripta Historica, et miscellanea diuid. can.,
di. In significata strictissimo, et cum usu loquendi fere
conuenientissimo, Critica dicitur Scientia veteres an
ctores diuidendi, et disquirendi, an ad nostra tempo
ra innoxapte per venerint, et ea variis Editionib;
memoria ipsorum indagandi et detegendi, corrigendiq;
Non penitus reicienda haec Sententia, est quoad
culpam a magis dicit in illa quam laudanda. Diuidica
re, cuius ratio Sufficiens ignoratur, est Salto, de
ne Sais quoi.

§. 608.

auxium De hoc potissimum, ut de reliquis quibus
non est disputandum, & confuse tantum cogita per
fectio et imperfectio, a reo percipientium, distinte
probari poterit. Aliter se res habet, ubi unus ex dis
sentientib; Criticus fuerit.

SEC. X.

Præfagitionis

§. 610.

Ad præfagitionem pertinet 1. future præceptionis
præcipis. 2. cognitio, quod sit eadem, quam olim
Sabitori sumus; Atque quomodo differat a præ
sione patet, scilicet, est maior præcipis nis gradus
et præfagitionis sub se comprehendit præmisionem, sed
non vice versa. Dari præfagitiones in anima, alii
affirmant, alii negant. Auctor, ut videt, liter. sub
iudice pendente, credit. Si caute procedendo experien
tia consulatur, vix credo, an de præfagitionib; homi
num possit dubitari. Huc refer omnia animæ.

Inter

Inter alios, Secus Sequor ad presagendum possi-
mam aptus esse dicitur.

§. 611.

Sen: Si ille perceptiones, quam praecipio et ipsa futu-
ra sensatio communes habent, representant, utriusq[ue]
conveniētia, s. presagimus.

§. 612.

Nonnulli Expectationes casuum Similium cum ana-
logo rationis confundunt, quod tamen talis patet,
s. 610. Male etiam definit, per rationem unam confusam
etiam concedere sit, posse eam per rationem unam explicari.

§. 616.

Facultas divinatoria a Deo s. divinis nomen accipit,
quia ad divinam praesentiam magis accedit et a Deo
humile proficisci credebatur. Antequam questio, an
animae naturaliter talis facultas competat, deo di-
potest, fugiendus e gradus aliquis Plagioris certus

§. 617.

Facult. Charact.

§. 619.

Facultas Characteristica s. Signativa est vel de-
monstrativa, vel mnemonica, vel Prognostica colla-
s. 618. Obicitur contra hanc facultatem 1. quod non sit
nova facultas, sed aggregat aliam. 2. idem valet de me-
moris atq[ue] 3. quod facultates praeter necessita-
tem non sunt multiplicandae. 4. Haec peculiariter
considerari meretur, et utriusq[ue] distinctionem,
s. 620. occurrentem, inaeq[ue] pendenter potentissi-
mam artea characteristica.

§. 620.

Fugienda sunt conceptus eo, qui dicuntur cognitione
Symbolica esse, quae signum, nec signat, s. intrin-
seca, quae signat, nec signum percipit

§. 622. Trigramm. s. Orthographia (Inclusis dicta, quae
Calligraphiam, Tachygraphiam, quae praeter tractat
de Abbreviaturis:| sub se continet.

SEC. XII.
Intellectus

§. 624.

Intellectus. Tot passivus in intellectu facultates distin-
qui, quot distinguimus in facultate cognoscitiva infe-
riori. Non nunquam intellectus strictus summi pro
habitu notabili facultatis cognoscitivae superioris.

§. 625.

§. qui nequit attendere, nequit reflectere, sed refle-
xio, etiam si fuerit impossibilis; possibilis tamen est
attentio. Ad omnem attentionem requiritur abstractio
et vice versa ad omnem reflexionem attentio et abstra-
ctio requiritur.

§. 626.

Habitus, a pluribus abstrahendi, Abstractio Latens
Et, vana obscuritas percipiendi, Abstractio Inten-
sa, et ab uno distincte abstrahendi, ipsius Protensio dici
potest §. 625.

§. 627.

Deo non competit Abstractio, Reflexio et Comparatio,
sicut eius intellectus non sequitur hanc legem. Et hac
lege non tantum patet, qui intellectus eius non veniat
ante animas, sed etiam, ubi attentio reflexio possibilis,
ibi possibilem esse intellectum; sed ubi vicia hanc
facultatem tantum abesse, ibi deesse etiam intellectum, licet
ad sunt reliqua; et dum anima intelligit, s. rem
distincte representat, non sola videtur abstractio-
ne, ut alii putant, sed simpliciter attendit, reflectit,
comparat, abstractit; per se servat.

§. 628.

Conceptus, a conceptu distinguatur. Cf. Auct. logicae
§. 16. §. 622. 623. Collato §. 14. formentis consecutivis
Nota: Regula Cartesii; quidquid dicitur distincte et
prose neguit, est impossibile, vera est, si de in con-
ceptibilitate absoluta sermo est, male autem applicata,
si in minori, inconceptibilitas relativa intelligitur. Cane
et ab his maioribus. 1. 2. miti, omnibus hinc, sicut et per finibus
union

inconcepibile est. 2.º. Inhi inconcepibile est etiam aliud est.

§. 637.

Puritas intellectus nunquam pich habitus mere diffi-
ctum conceptus formandi; et soli ente infinito convenit. Atque
se quam igitur de puritate intellectus humani decerni
potest; figendus est certus profunditatis gradus, vel
distinguedum est inter intellectum absolute & relative purum.
Pulchritudinem intellectus potissimum intendentes §.
entis dicuntur pulchre & elegant

§. 639.

Psychologicè maiores, oppoñit, civiliter maiores,
quatenus inceps ratem declarant, vel per legem vel per privilegium.

SEC. XIII.

RATIO

Ratio a Wolffio angustus §. 620. de p. m. e. v. d. a. p. per facultatem
meam veritatem universalium percipiendi. Nam
1.º. percipientia veritatis singularium etiam ad rationem
per t. net. 2.º. percipientia presentis reus verbalium.
2.º. Non modo reus veritatis, sed in genere reus ver-
pro obiecto rationis habendus est.
Verbum in, de definit rationem, per catenam veritatum
rationem, obiectum sumit, pro veritatibus conectis, pro
sumit subiectum.
* Distinguitur 1.º. a ratione obiectum habet §. 626. 2.º. a ra-
tionem sensu analogia §. 14. 3.º. a rationis §. 14. Ratio
infanti competit, propter §. 627.
Notia Definitio est §. 14. Philosophi confutavit.
Cicero offic. 1.º. 4.º. 2.º. 4.º. 1.º. 1.º. Definitio per facultatem
reus percipientia etiam §. 14. Verum rationem delectationem.
Omnes, quia in his septem generibus semper 1.º. plura
omni representantur, 2.º. et inter de §. 279.
representantur, Cuiusmodi igitur competit analogon
rationis, illi competit etiam sensum ingenium,
iudicium §. 14. Porro, quia nullus §. 14. finitus, liber
est a representantur omni, obscuro, et contusis omni
spiritui finito, competit præter rationem, etiam
analogon rationis, habet et minus agat §. 14.
Analogy rationis, quo perfectior est.

§. 641.

§. 621.

Personalitas Impersonalitat. Paullulum declinat
haec notio ab o[mn]i loquendi. Non enim unum idemq[ue] est
cum persona s. spiritu, sed denotat potius, praecedentem
dignitatem representationem §. 783.
Providenti distinguenda ab ea, quae §. 979. infra occurrit.

§. 622.

Nulla addita haec vox, ne ad homines aut quosdam tant
spiritus extendas. Rationabile disting. utendum a ra-
tionali; s. iocanexo, obiecto rationalis §. 229. cf. Lockii
tract. de Rationalitate Christiani.
irrationalabile Non satis caute & comode distingui-
tur in absolute et relative tale. Admodum enim dura
esset locutio: Quid quid mea ratio concipere pergit, est
irrationalabile; videtur in Invenit. Et, quod per me,
am rationem concipere possun, dico rationalibile, sed irra-
tionabile, ut aliquid sit mensura mea ratiois si sufficit.

§. 623.

Extra datae rationis Sphaera, cf. Maichelii dist. de distri-
ctione, intra ea, quae sunt supra et extra rationem.
Subing. 1739.

multa rationalibus. Hinc videtur esse s. religionis
Christianae & omnis reeclate hostes hoc modo argu-
mentantur; quid quid supra rationem sit. meam
est, est irrationalabile; hoc modo si arguerentur
nobis haeret, stupidissimus quisq[ue] esset veritatis
hostis periculo offensus, quia, hinc hominibus, ple-
rag, s. supra rationem.

* Ea definitioque supposita, patet: s. unum idemq[ue]
potest esse supra rationem spiritus curusdam, quod
tamen non est contra rationem spiritus alterius.
2) unum idemq[ue] potest esse unum spiritus magis supra
rationem alterius minus, s. quod supra rationem spiritus
unum generis inferioris, sed si v. v. 2) unum, idemq[ue]
spiritus curusdam potest esse supra rationem, quod tamen esse
spiritus, alio tempore, si est supra rationem.

§. 624.

Hinc solitas, a Wolfio definit, per habit distincte ratio-
cinandi, & rationis concatenandi.

Saga

Sagacitas retinetur oratio habitus inveniendi plurima, sed
minus terminum.

S. 646. 647.

Ratiocinium sensu generalissimo. Ratiocinia logica sunt
species hor.

Corrupta ratio corrupta, dicitur consistere dicitur in ratio
animis falsis, i.e. in representatione omni nexus in ipsa
distinctis, sed tamen falsis. Ratio patet, rationes non
posse dici corruptas. Ratio igitur obiective sumpta non
est corrupta. Quod si vero corrupta ratio dicatur,
representatio nexus eiusdem confusa et simul falsa,
tunc hoc significata, omnino dicitur corrupta ratio, nec
corruptio ista, minus recte rationi tribuat, si quidem
falsa eiusmodi ratiocinia, non a ratione, sed ab analogo
rationis producantur; et contradictionem involvunt
representationis alius nexus ad distincta, et tamen
falsa. Ex hisce dictis patet, quo sensu, per lapsum ita
mi, ratio corrupta dici possit.

Cultura Rationem colere dicitur, qui maiorem Libi, plu
rum videt, et magis diffuse nec unum perspicit, sed
cultatem acquirere videtur. Hinc patet, quomodo per
Philosophiam ratio excolatur.

S. 648.

Ingenium Peric. Walk in libro de ratione Philosophia
naturali. p. 6. dicit, dicitur Ingenium dicitur
plaudat. Secundum hanc notionem homines quidem
ad Philosophiam non habent ingenium, tamen generatim.

S. 649.

Ingenium universalis dicitur dicitur dicitur. Sunt
autem ingenia principalia nec semper superiora,
nec superiora semper universalis. Ingenium, quod
universale et superiora simul est, dicitur dicitur.

S. 650.

Consuetudo, est habitus agendi absque maiore alter
hominis necessitate, et quo magis est iste habitus, quo
minus attentione opus est, eo magis est consuetudo.
Illustrat ex consuetudine coniugandi et vivendi; hinc
consuetudo aquiritur per crebriorem actionum similitudinem
repetitionem. Quare consuetudo attentionem minuat,
videtur.

videt eandem, cum omni sensu, cauendum est ne actio
nec nostra prae, s. que religiose spectant hanc
consuetudinem.

Obser. Consuetudo, s. diu habitus agendi ex antiquo
clatere, ad facultatem appetituum pertinet
excitant prout sicut, quoniam spiritus unius ad alios
reperit, vel tendunt ad facultates cognoscitias augendas vel minuendas.
fieri v. c. s. quis magis in exercere debuit, et in diu habitum acquirere debet.

De Sensu.
percipit Rectos, quam ab aliis dicit, Sensu, que non
concept. nimis angustis reddit.
Symbolice s. dicitur, symbolice cogita, nec placere, nec displicere, s. b. s. hoc de eo intelligendum est, quod symbolice
cognoscimus, ipsa enim symbolice cogitatio, potest
ut obiecti peculiari confiderari, quod intuentibus
nobis placere vel displicere potest. Exemplo sicut Philologi
placet ad omnes igitur placere vel displicere
requiritur 1) Cognitio intuentis, s. b. s. 2) Obiecti 3)
eiusque perfectionem vel imperfectionem.

Obi: 1) Aliis est placens; s. sensu perfectione ab
cuius rei.
Displicent s. sensu imperfectione, ut haec definitio
nec sunt angustiores, quia et perfectiones placere
2) possent ipse definitiones sensu commune contra
ita videri, s. quidem imperfectiones placere videntur
n. g. homini invidiam, male volo. Ter tunc reuera
imperfectiones alterius placent quatenus illi, cui
placent perfectiones, offere videntur.

De indifferentibus hae reuera: 1) dari quidem
subjectum plene indifferentem, sicut: 1) nota
nobis s. symbolice tantum cogita 2) dari subjectum
ne relative indifferentem, s. non talis cogita
1) parte intuitiva, parte symbolice cogita.
2) Non dari obiectum indifferentem, nec absolute
1) nec relative talis. Indifferens, s. dicitur
1) quod in abstracto considerat, tunc fieri potest,
ut ad nullam perfectionem imperfectionem at
ten

Sect. XII.
Indifferentibus

tenemus: Sed abstractis n̄ est negat. 2, quod aliquando malum est, ut affectus, lusus, recreatio ali. Sed intelligit de eo, quod non nunquam plus habet mali, quam boni, et v. s. 3. non accurate indifferent. viii.

Sec. XVI.
Voluptas & Tedium

§. 655.

Voluptatem noli inter affectus numerare, vel confundere cum voluptate Epicuræ, i. e. luxuria, libidine, lasciviu, cum qua n̄ est eadem. Perfectionis quæ, cum sit vel vera, vel apparens, patet, cur voluptas et tedium, quæ ex intuitu perfectionis et imperfectionis oriuntur, sint vel vera vel apparentia

§. 656.

intuitus est in se mutabilis, intuitus meus mutatur 1.) si ex obscuriori et debilitiori fit clarior et fortior; et v. s. 2.) si ex minus proportionali, fit magis talis, et v. s. Jam, nullus meus intuitus est distichissimus, Ep. nec proportionalissimus. Ep. omnis meus voluptas et tedium in dictis his casibus sunt mutabilis. Si a perfectis et imperfectis in directione cessat, vel augetur, vel minuitur, et intuitus meus verus est; tunc omnis voluptas et tedium ex contingentiis sunt mutabilis, non vero ex absolute necessariis 4.) si in intuitus ex vero mutatur in errorem et v. s. Jam, in omni meo intuitu, est error possibilis Ep. omnis meus intuitus et per consequens voluptas et tedium, est mutabilis.

§. 657.

aliquam perceptioem | Ab appetitione non excludimus productionem rei ipsius percipiendæ: quia

Sec. XVII.
Facultas
Appetitiva.

1) omnis positio non est alterius exclusio. 2) pro
ceptiones quaedam non possunt prodari, nisi prodantur
tunc res ipsa. e.g. sensationes. hinc definitio haec
non est idealistica.

Obs. Omnis representatio supponit vix l. conat
representaciones producentis. quod cum dicatur
appetitio, anima conat uno appetere dici potest.
hinc sibi non confertur. It. 1) dantur appetitio
res obiectae. 2) non datur anima & spiritus, qui
non habeat appetendi facultatem, voluntatemne.
Quid, de reliquis morantibus, subiective qd. reprae-
sentantibus 2) forte appetentibus, statuetur sit,
non dum deinde.

§. 664.

Dantur gradus appetitionis & anexasationis
secundum tres habet, cuiuslibet appetitionis requisitas.

§. 665.

Et nihil nisi placens appetimus, nil nisi displicens
anexasatur. Si quidem cum conatus ani-
mae non est bene ad displicentia actuanda de-
terminari possit, quam ad placentia, tunc ap-
petitio non est nisi appetendi esse perfectio,
et pro consequens, non satisfacere nisi ad
perfectum, s. bonum, et placens.

§. 666.

Ceteroquin latio perfecta, e.g. latio ampla,
vasta, distincta, accurata, exacta,
totaliter in eis, requiritur cum vniuersalem
totaliter in eis nihil dici potest.

§. 667.

neque plene appetit falso ergo libertas con-
sistit per facultatem in statu equilibrium
perfecti, plene appetendi, vel aversandi.
Solet suaderi, in statu perfecti equilibrium
electio rationis; sed l. exigentis, sunt alie
res tunc videtur, capere pariter tunc videtur,
altero melius, hinc sunt in statu superponendi.

§. XVII

SEC. XVII.
Facult appet. inferior

§. 678.

passiones. Ita Cartesius nominavit affectus, et si nulla de
in anima, passio mera, que tale n. sit actio, et or. Passio
tamen passiones etiam dicit, quia anima sui consensu, ratio
neo affectum a se inimicem quidem distinguere non minus
quam potest. Sed non ab eorundem causis efficiuntur. nam
licet illa tantum agere putamus, quos causas animi
in se ipsa animam verit; et anima in affectibus sibi
videtur pati, praesertim, cum extraordinariis motus
sanguinis affectibus coexistat.

§. 679.

Quomodo affectus sunt vel appetitiones vel aver
siones fortiores, iam vero quodvis obiectum vel ap
peto, vel aversio, vel appeto vel aversio simul, hinc
non nisi triplex datur affectuum genus: circa ea enim
que nec appeto, nec aversio, non datur affectus.
Et quam affectus, qui sunt appetitiones, oriuntur
ex intuitu perfectionis; qui sunt aversiones
ex intuitu imperfectiois; iam vero omnes sunt
partim perfecti, partim imperfecti. Et ob id, licet
omnes affectum ex intuitu perfectionis hinc ortum
posse esse mixtum, et affectum gratum vel in grat
more talem, vix, raro hinc. Affectus autem ex
intuitu perfectionis infiniti, si quidem spectatur, ut est,
non nisi more gratum et invidiosum esse potest.

Subiective, etiam in omnibus affectibus in gratum quaedam
voluptas deprehenditur, quia anima tantum, et hoc obsequio.
Sibi consentit, se bene et gratum de amore tantum, ad que se inducit obligatum.
§. 680, quod maior est vis animi, et perfectior est formidit.
hinc anima intuetur in affectibus maiorem perfectionem, praesertim,
licet, cum in iisdem motus corporis mixtum, cum tan
tat omnibus animae consentiant.

§. 681.

Spes praedantur gradus; incerta enim curae dicit vel
probabilis, vel improbabilis, vel dubia: spes eo maior est,
quo

Distinguitur inter
affectus et
passiones

quo maior adesse probabilitas; et minor, quo in pro-
babilius, quod dubium magis e futurum, quo speramus.
Audacia, s. audacia est fiducia in bonum difficile cui
periculo coniunctum; Eius maior videtur periculum,
eo maior est audacia. Periculum, si ceteris est, auda-
cia dicitur, inconsiderata, temeritas. In Sollhitz Sollhitz
Hinc intelligitur, cur in proverbio dicatur: Audaces for-
tuna iuvat, timidusque etc. qui sile ex vicinis in tentis
ne sepe praestatur effectus maior, qui affectu deficien-
te, aut minori, per vires animae et corporis fuisse in-
possibiles.

§. 654.

Favor est amor ipsius, qui non dicitur, et absolute sed
comparative, tantum gaudet perfectione. E. non datur
favor de i, in possimus favere deo, etampisse fa-
veat nobis.

§. 656.

Desperatio, Haec ex variis malis maioribus, et ceteris
vix octa partibus distinguitur a totali, omnia
semper illius boni consequendo, illius mali efugiendo, ab-
iiciente.

ex improviso, Improvisum, si quid nimis deo repae
tentator, et admodum bonum vel malum. Tentata, et
animus, in quo determinet, quid sit, est Costupreser
tra de fastidium, de Englurzung.

§. 657.

Ira communita esse potest cum pudore, in iniuria
honori; cum consideratione in iniuria amatis fa-
cta; cum odio erga iniuriantem; cum malevolentia,
iustitia, f. sed non necessario.

SEC. XVIII.

Facultas Appetitiva sup.

§. 691.

In casibus, qui in concreta adferuntur. 1. Con-
funditur velle de nolle, cum appetere de auertere; posse,
vires possimus, sine motibus, licet in sine stimulis §. 619.
2. Conspiciuntur stimuli clari cum obscuris, possimus
appe

appetere & auerſari ſine ſimilitudine quod conſenſum ſumus §. 677.
3.) Conſunduntur uera motiua cum appetentibus; poſſumus uelle & nolle, ſine uero motibus, et tunc ſine ratione uelle dicimur. 4.) Ponuntur duo eligibilia, per ſe ſe equalia, quod impoſſibile eſt.

§. 692

Si diſſentiant facultates cognoſcituae inferior et Superior, dicitur lucta; Si conſentiant, harmonia. Duo plures ponuntur rationes appetendi et auerſandi, eo maior eſt conatus, hinc eo facilias produci per ceptio: Et ſi facilis eſt probis negotiis, facultates cognoſcituae conſentire debeat, ut conſentiant appetendi; quia lucta difficilis reddit laborem ſuperſuperdian. Scriptum pro rationali, conſtituit effentiam peccati originatis; ita ut ſocius uideamus meliora, pro temus q̄ tamen deterora ſequamur.

SEC. XIX Spont

§. 704

Sensaciones et affectus, quatenus a potiori et communiter ut paſſiones conſpicuntur, ſi ſpontanei dicuntur. Sed qui uerens actiones ſunt, uerens pro ſpontaneis habentur.

§. 705

Automata, qui plerumq̄ cum machinis conſunduntur, hinc ſatis in uimode, et contra etymologiam ueris: ab hoc termino de anima uſurpando plerumq̄ abſtinentur; hinc ex eo male concludatur; animam eſſe machinam. Leibnizius, omnem machinam automation nominat

SEC. XX

§. 715

arbitraria uide patet ueritas eius modi actiones ueritas imputari in moralibus. Athlex qui ſentit, illum, qui peccatis ueritas aliter interfecti quibus ſi debere, affirmare cogit, quod abſurdum. Carexam in talibus actionibus ueritas obſeruetur. Illogiſmus praeterea agentis et patet ueritas proſoſi hominis factis.

SEC. XXI

§. 716. libertas non nunquam et in uita communi ſumit pro facultate actuandi, quae libere appetimus. Libertatis ueritas ſi humanae propinqua eſt, poſſe nos actionem liberam aut uelle, aut ſentire appetere. Sed hoc non cadit in libertatem praecar. Athlexes libertas ſi ſunt.

5

1.) spontanea §. 707. 2.) libera a coactione externa absoluta
& simpliciter tali §. 707. 3.) libera ratione executionis §. 708.
4.) libera a coactione interna, tam absoluta, quam physica
§. 700. 5.) arbitraria §. 712. 6.) in scriptis.

§. 720.
ego habeo libertatem, obicitur. t. Omnis esse necessaria, & non
dari libertatem. R. necessitas est hypothetica, non contrariata
libertati: & absolutam non affirmando. 2. Rex unum regnum
salem tollere libertatem. R. tollit in eis conditiones, in libertatem
3. De. permissiones & dicitur tollere libertatem. R. si deesse,
tunc esset absolutum. 4. Animam legibus detestari, non
tunc libertatem. R. Executio non pertinet ad libertatem,
nec omnipotens est nostra libertas.

§. 720. Obligatio non diversa est nostra definitio ab illorum
mente, qui cum Ill. Wolfio definitur obligatio per con-
nexionem motus cum actione. Si quis necessitat moraliter,
obligatio dicitur activa; si vero quis necessitatur; passiva.
Si actionis natura necessitat, Obligatio est interna; si
voluntas superioris externa.

§. 724 Si libertas tolleret necessitatem moralem, poneret
contingentiam moralem. Sed actio moraliter contingens esset
causis oppositis eque hinc est; quod quia sit absurdum, pro-
pterea lege morali universalissima, contingentia moralis tollit
libertatem.

726. solo - nolo Ep. Jure libertatis est vis representativa vfi.

726. homines §. homo est animal rationale, incola huius terre.

CAP. II.

Psychicæ rationis

SEC. I. Natura animæ h.

§. 742. In duobus nunc motu datur sententia, de
substantialitate animæ. Eor. t. qui ipsam esse simpliciter
substantiam affirmant. 2.) qui compositam, i. materiam esse
sentunt. 3.) qui neque simpliciter, neque compositam esse affir-
mant, sed tertiū quid sententiæ. t. de Exec. 4.) qui
simpliciter simul et compositam esse contendunt.

Ridicula sententiæ nuper de univ. excogitata et propo-
sita a M. Jac. Frid. Wolfio Rep. Tubing. in t. de nat. ani-
mi, de potest. man. cordis humani. Olm. 1767. §.

Prima de simplicitate animæ sententiæ, etiamsi apo-
dixit & complete probari non posset, erit tamen præcoe-
spondens

71

sensu sana et maxime Philosophica. Habemus tamen
quatuor cardines, de simplicitate animae argu-
menta, quae breuiter allegare placeat. quibus
ipsa nosse cupit, adest b. Capruin in Meditat.
Phil. §. 950 leguntur ante haec.

I. Omnes singulae substantiae sunt simplices; Anima
quaeuis est una ex singulis substantiis. II. Anima quaeuis est simplex;
III. Subjectum cogitat, illud quod sui ipsius, discernit ab aliis
rebus, cum res cogitatur differentius inter se represen-
tat. Sed nullum ens compositum hoc potest. Ergo nullum ens
compositum potest cogitare.

Obi. III. In ens compositum nulla cadit actio, nisi posita
in motu, cuius species sunt a) ablatio, b) additio, c)
translatio per se. Sed cum primum talis motus fit,
ens compositum non manet idem numerum esse; anima autem
eadem numerum manet. et

III. E. ens cogitat, in sui ipsius perceptionem percipere valet.
Sed ens compositum, si quo motu aliquid representat
ipsum motum representantem, representare sibi
non potest. Ergo compositum ens non potest cogitare.

III. E. cogitat, est subjectum praesentis sui status reor,
dandi et hodie sentit, se idem esse subjectum, quod cogi-
tauit olim. Sed compositum in nullo statu est idem, quod fuit olim.
Ergo compositum non potest cogitare.

Obi. IV. Probatio istudiorum, forte non uidebitur sufficiens
vel satisfactoria.

Obi. V. Sed forte haec Mevri de ostendit omnibus plac-
cebit. In materia nihil est, quam relatio. Cogitatio
non est relatio, sed quia est determinatio
animae interioris. Ergo cogitatio non inest materiae. In
materia non cogitatur. Non placebit, inquam omnibus, nisi forte
pro eadem cum ea habeatur, quam supra numerum II. sup
peducimus.

§. 745. Sunt sedes animae in genere substantiae, in specie
autem determinatae, quae sunt sedes animae, si quae sunt
simultaneae animae humanae pro anima, diffinitis vel
est. Maluimus tamen asserere verum, pro hac sede animae, quae
nihil responderet.

747. Anthropologia est Anthropologia generalis vel generatis,
omnibus hominibus communis, vel specialis certis hominum
speciebus communis; vel singularis differentiam certis hominibus

nun exca. observand.

749. Ep. quot capita, tot sensus. Ep. impossibile est, ut omnes
Socrines una eademq; veritate contenti sint.

750. Idea animae de posito corporis sui, potest dici, quasi
visus: iam mundum animi representat pro posito corporis;
Ep. si anima constaret ideam partia altere diversam de mundo
producere, mutandus e positus corporis sui, hinc putat
visus. Ep. forsan hac ratione facultas locomotiva ex vi
representativa quodam modo de se potest.

751. Haec palmaria psychologice ratiōnis propo-
sitiō, quae n̄ est hypothesis de probatiōne eius, ut fieri
potest comitib; explicatur in Ill. Wolffii Psych. Rat.
§. 181. — 186. praefatiō §. 190. Nec obicit, omnificam
am tri tribui animae, qui non erit, quid clarior, quid
obscurior, quid distinctissimis huius mundi, & omni-
um possibilium perceptio differat. Erit tamen anima
propter hanc propositionem imago omni scientia divina.

752. Ep. nec opus habet Materialista psychologice,
Deum statuere materialen; multo minus negare;
hinc n̄ necessario est Atheus: nec necessario tollit
immortalitatem animae, imo affirmare poterit
ipsius incorruptibilitatem respectivam §. 746.
De saepe cum Materialista confundatur, qui de
simplicitate animae nondum certus est, vel saltem
n̄ complete certus.

753. Alia hanc vim essentiali animae dicunt, quod
nos affirmare n̄ possumus, quia est contingens,
non absolute necessaria. Essentiali animae meli-
us dicitur facultas representativa universae pro
posito corporis: essentiali omni est possibilitas.

§. C. II. quae huc spectant in. in Compend. meo

§. C. III. Deigo animae

770. Ad existentiā ipsi ita vel statuit ort animae
vel ante corpus, vel eam eternam esse a parte ante-
posteriorē eternam animam vel creatam esse admittit
vel magno errore creatam esse negat

771. Traduciani vocantur, qui secundum ipsorum
opinionem anima quasi ex parentib; raducitur.

Juan

Quam Traducianam sententiam absurdissimam esse, in
 seca uidebimus. Traduciani, qui animam ex ani-
 ma parent per spiritus genitales oriri putant,
 sunt spiritualista cum dum a Cartesio reputati.
 Induciam obicit, deum per ipsam sententiam
 ad malas fornicationem et multas aliam actiones
 conuenire, debere: ad quod quodam modo responde-
 re possunt. Coll. s. 959.

772. Traducianam hypothesis, ideo probabilis est, quo-
 niam anime liberos interdu parentibus similes
 esse solent: sed praeter demonstratam prius sen-
 tentiam impossibilitatem ab auctore, ideo etiam
 uerum systema. t. quia hoc raro contingit 2)
 inde sequeret, parentes, quo plures liberos
 genuerunt eo maiorem defectum realitatis animi
 pati debere: quo plus enim quantitati hinc
 demit, eo minus est residuum. 3) quia alio
 modo explicari potest quomodo id fiat, ut pa-
 rent animas, liberos anime vel sint similes,
 vel dissimiles: hoc enim pendet potissimum a)
 ex liberorum educatione, consuetudine, et imitatione
 parent ab infantia facta. b) ex ipsa dispositione
 parent in actu generandi & concipiendi.

773 per traducens. Ratio distinguenda a sen-
 tentia Traducianam s. 771. seq.

Concreta. Haec sententia necesse est multis
 credunt, utriusque paullo attentiores, cum pec-
 cati originalis, tristis phaenomenon, non male exca-
 uid castus explicata. Praemittitur autem alius lat. mul-
 tis in commodis, quae sunt: t. una creatrix communis
 eam hominibus est qualitas occulta. 2) - Soli deo
 propria, cum creatura constituta nequit. 3) ani-
 ma oriri debet in instanti, quod concipi nequit, si de-
 us parentes simul agerent atque excauerent. 4) Man-
 do semel actus, nulla nova substantia in ipso cre-
 atur, quia a) n. d. vacuum. b) per multiplicationem
 viciniam inuicem, novam, continuum nexus uisus interueniret.

c.) quia deus quiescit ab omni opere creatione, per
quam consummata sunt omnia.

779. Haec sententia, quam Leibnizius suam fecit, iterum
dividi potest, in Systema praeformationis externae, quo
anima futuri hominis, cum Stamine futuri corporis jam pridem
formato, ab extra demum, corpora parentum in se putantur
absurda sane opinio.

Et Systema evolutionis, quo iam antea parentem praecur-
sum putantur omnium ipsius posterorum animae, cum Stam-
ine futuri, ipsi in hac terra corpora iam praeformata.
Euae forte sola de origine animae sententia, est Philosopho
digna confirmanda. Et, per vegetabilia de analogiam
nature. 2. - animalcula spermatica c.) per ratios
nes, in dicto ad §. 770. coll. §. allegatas. 4.) Scripturae,
nam sacrae quae dicit, homines Paulum fuisse in huius
bis Patrum §. Abrahami §. 5.) doctrinam de peccato
originali, et ex systemate praecipue tentis §. animarum
§. corporum in protoplastis peccantibus et peccando in po-
steros influentibus §. et explationis tunc quodam mo-
do conceptibilis et explicabilis.

SEC. IV. Immortalitas Animae huius

§. 776.

Vita, Et. med. accidens neutrum cum anima confun-
denda est. Sicut mors triplex est. 1.) Corporis, 2.) ani-
mae, 3.) hominis: hinc quidem e.g. in lapidibus
non observantur mutationes ex peculiari in se na-
tura cognoscenda, negari illis vita solet. Quia autem
in plantis et animalibus nutritis per succos ex natura
eorum cognoscibilis est, observatur autem ex una.

779. Existencia hoc mortis dicitur Leibnizianum, ab in-
ventore. Vi huius sententiae omni anima et huius
mors concipi debet ut migratio ex domo in domum, s.
ut depositio massae corporis effusionis, remanente sub-
stantia, quae novum animae corpus constituit.

780. 781. Anima non, i.e. annihilari posse certum, non
tamen actu annihilari, sed durare post mortem ut
possit cum mundo in aeternum, de quo certum est.

1.) ex nexu universalis, qui inter universa, L. Substantia
 onnetur, vel intercedet. 2.) ex sapientia, voluntate et
 bonitate divina, prout in fine creationis.
 Hinc quidam, ut Boehmius, immortalem animam l. recti,
 no certitudinem ipsius vite eterne, in Theologiam demum
 hanc probant.

Obi: 1. Immortalitas q. animae ex eius simplicitate non
 potest probari. 2. Personalitas animae melius refertur
 ad stat post mortem, quam ad ipsam immortalitatem.

§. C. V. Status post mortem §. 782. Psy-
 chopannychite: a ψυχη, πνοη, & vic. Sunt species
 Hypnopsychitarum crassior, et in hoc differunt, quod nun-
 quam intellectum esse animam post mortem corpo-
 ris credant, quam Hypnopsychite animam tam usq;
 ad resurrectionem dormire doceant. Evandam animae
 somnum quilibet Philosophus concedere tenetur.

excant Psychopannychite. Sed si omnes convincuntur
 et demonstratione auctoris, q. melius forte ita repu-
 tandi. Deus gaudet summa sapientia, q. eligi meli-
 non nisi optima. Spiritus atroxum doctores, non
 esset melius optima gloria divina, eiusq; illustra-
 tionis q.

783. Idem deducit ex iustitia Dei, Praemia enim et poe-
 na possunt retributiones actionum, cum quibus connectuntur
 et in hac vita, cum plurimis actionibus, non connectuntur
 praemia et poena proportionaliter.

786 787. q. 1. qui mortem in liberatione ab omni
 corpore et materia ponunt, petitionem principii con-
 mittunt. 2. Sententia nostra, resurrectioni mortuorum
 non repugnat, §. 786. quam quidem Philosophus neque
 demonstrat, neq; cum Paganis et plebe libi fingit.

791. augetur felicitas Hoc alii ita expriment: in
datur vacuum morale; in felicitate non progredi est re-
tro gredi. q. reicitur

1.) Somnus anime perfecti felicit post mortem homi-
nis, durans, perpetuus. 2.) limbus patet & infant
ante baptismum mortuus: i.e. status, in quo nec beati,
nec damnati essent. 3.) Totalis absentia omnium
sensationum anime post mortem hominis, sine con-
suetudine voluptatis et tristitiae.

SEC. VI. Animae Bruto.

792-795. Et bruta corpora & anime existunt,
quia in natura non committitur saltus, ducere animas
brutas post mortem corporis aequo concluditur ex reu-
erentia non interrumpeudo, ac ducere animas hominum;
sed quo modo & in quem finem ducant, anime bruta,
nunquam euincit Philosophus. Animas anima-
les, remanere rationales fieri posse non contendimus,
sed discrimen potius classium monadum essenziale
proponimus. Dari inter bruta et homines animas
intermedia, neque repugnat, neque improbabile est.
Ita Obiectiones Cartesii sequuntur.

SEC. VII

796. Dari creaturas homine essentialiter perfectio-
nes, s. angelos, ut vocant, variis modo, iam a priori
demonstrari potest. 1.) ex negato saltu in mundo
2.) de homine perfectiore spiritus finitus concipi
potest, atque contradictione, possibile est, si possibile
est, tandem eius, in mundo optimo, ad religionem
creatus, existentia pro certo haberi potest, donec quis
talem spirituum compassibilitatis in mundo
defectum ostenderit, quod sane nunquam fiet. 3.)
maior est existentia angelorum possibilitas, quam
sunt perfectiores, quam existentia hominum: iam
vero existunt homines ergo existant angeli. necesse est.
Obs: Caerodemon: existentia difficilius ex ratione patet.
797. Doctrina de corporibus angelorum, 1.) vera est hypo-
thesis, sed veritas demonstrata. 2.) Una ratio misce-

Eadem sententia fuit. 3) Maxime consentanea est
Sempt. Sacra. Conf. Cudworthii Systema Intellectu
ale, & Poede, de existentia corporis Angelor.

799. Aditament de Spectris.

Doctrina nostra de Spectris hisce thesibz comprehendit
1) Spectra secundum sanan definiti onem sunt possibile.
2) Denominatio Spectra in lingua greca, latina
et germanica, est realiter existentia, valde in specta
redit. 3) Tutius et securius est eor existentiam ne
gare, quam affirmare. ad quia probari non potest
dari Spectra, quod existentia explicabilis absolute
non est. 4) vel ex imaginatione et vitio subreptionis
5) ex affectibz et preiudiciis educationis 6) ex
fortuito concursu ordinariu, tamen variorum
eventuum nature 7) ex animi, tactu, fraudumq. hist
riolis. 8) quia in sensationem et experientiam
Spectri, talis atq. tantus character masculus
fortis et philosophicus requiritur, qualis
nis reperitur 9) neq. eor existentia lex script
di probari potest. 10) quia et feliciores quicquid
viximus, de Spectra negamus demiq. eor exper
ientia docet, incescente philosophia et phy
sicus studio, deesse et cessare Spectra.

ad § 794 pert.

Cartesiu et Cartesianorum, in quibus stnt. de Grand, ratiuncula pro afferen
dis brutis machinis

- 1) Possibiles esse eiusmodi machinas 2) Vires natura, qua ad has machi
nas parandas non suffecisset, vel sese non determinasset, leniores et
debiliores futuras esse, quam quidem artis potentiam, qua automata constri
3) Bruta, si machina non essent, debere posse loqui, quia omnibus orga
nis ad loquendum requisitis praedita sunt 4) Bruta si animas
haberent, excellentiora fore ipsis hominibus 5) Per tales
machinas gloriam Dei illustrari maius, quam per brutoru
animas 6) Planta viventes, crescentes, propagantes sese
et morientes machinae sunt 7) etiam bruta
7) Sententia de animalibus brutorum bonitati et iustitia
Dei adversatur.

I Si mutuae actiones animae in corpus et corporis in animam
 1) ut unum tantum in alterum agat, et quidem
 a) ut anima tantum in corpus agat, et quidem nec corpus in
 b) ut corpus tantum in animam agat. II Systema Conuenie
 2) ut neutrum in alterum agat ita, ut inter animam et
 harmonicum s. typicum in genere adsit. Patroni huius
 a) causam externam, a cuius actione in animam et corp
 a) uel Deus, unde III Systema causarum occasionalium
 b) uel alia causa externa, quae non est Deus IV System
 c) uel causam externam non assumunt affirmantes, actio
 cum ipsis coniunctos motus corporis in continua serie

II

V Systema Harmonia praestabilita stricte sic dicta
 Si mutuae actiones animae in corpus et u. u. assumunt
 1) ut in se inuicem efficienter agant, i. e. ut si corpus
 VI Systema influxus physici stricte dicti. Arist
 2) u. in se inuicem non efficienter agant, quod fit
 a) si utraq. substantia in alteram, anima in cor
 unde VII Influxus idealis, quod nostrum fact
 b) si non utraq. substantia in alteram remote
 a) si corpus efficienter agit et anima remote
 b) si anima efficienter agit et corpus tantum remo
 Ergo in genere nouem dantur Systemata explicandi
 nouem illa particularia comprehenduntur, duo tan
 non admittit Harmonicum nade u. late tale et post.
 sici late dicti: nec itaq. Harmonia praestabilita, In
 um Systemata pro uniuersalibus quantum excludi
 Metaph. § 458 tenendum est.

Possibilia

45.

Substantiarum mundanarum
potis et anime hum.

sunt
non assumuntur, ita quidem

animam I Systema anonyum
ntia s. Schubertinum

corpus nulla harmonia activa, sed tantum nexus actionum
sententia u. assumunt
us nexus ille harmonicus perdet, quae causa externa iterum est.

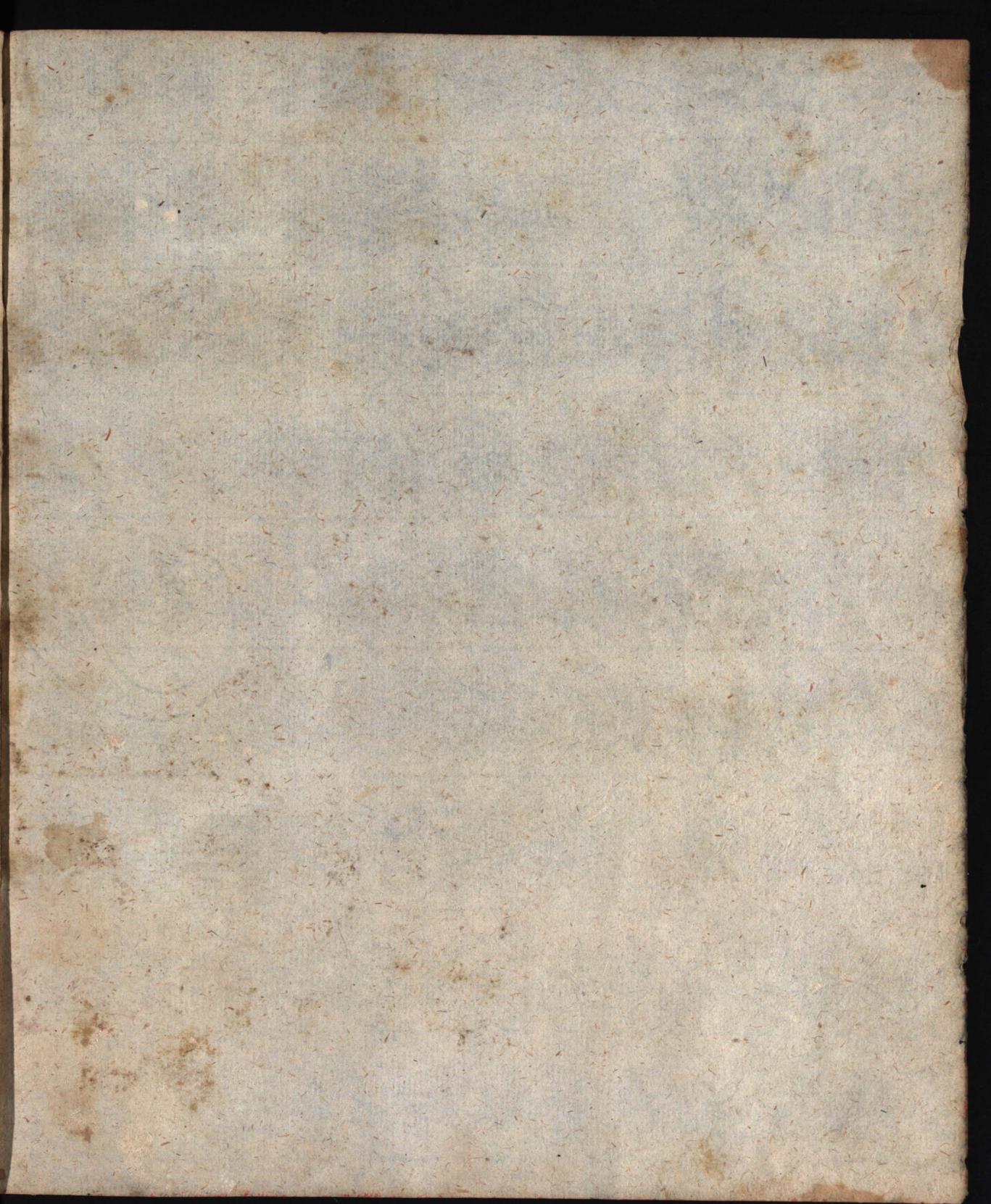
a anonyum
nes anime in continua serie per vim representatiuam, et
tantum per Mechanismum corporis producti, unde

tar, unde Systema Influxus physici late dicti, quod concipitur ita
in animam agit, anima mere patiatur et u. u. quod
otelicum audit.

pus et corpus in animam remotive s. idealiter agit,
mus

agit, ubi duo casus possibiles,

VIII. Systema anonyum
tine, quod IX Systema causalitatis uocat, etc. s. adhuc
comercium substantiarum; uniuersalia autem, sub quibus
tum sunt possibilia, prius quod actiones mutuas ponit
erius quod actiones mutuas ponit: Systema influxus phy
fluxus physici stricte dicti et causarum occasionali-
tibus, habenda sunt. Quod contra Baumgart.

Influxus est ubi anima in alteram rem operatur

Cartes.

libet. Porro aliam opinionem. Wolff. anime et corpus agit. Sed non nam et altera.
De unum et alterum simul ut nosologia duo qui simul. Insuper longior
inducit.

Prof. affirmat influxum Dealem et naturalium. Sed generaliter per se
rationem. Affirm. quod hanc praest. Deo enim affectu, corp. et animi quae
maxime congruunt.

